

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ เนื้อหาในบทที่ 4 ได้แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม ได้กล่าวถึงประวัติของชุมชนในระยะต่าง ๆ ตั้งแต่แรกก่อตั้ง ระยะเริ่มขยายตัว ระยะการเกิดองค์กรและการจัดระเบียบภายในชุมชน และ ระยะการปรับปรุงชุมชน
- ตอนที่ 2 สภาพทั่วไปของชุมชน เนื้อหาประกอบด้วย
- การตั้งบ้านเรือน ลักษณะทางกายภาพ สภาพทั่วไป
 - สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
 - กลุ่ม องค์กรที่มีอยู่ในชุมชน
 - องค์กร/หน่วยงานภายนอกที่สัมพันธ์กับชุมชน
- ตอนที่ 3 วิเคราะห์กระบวนการเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรเพื่อพึ่งตนเอง
- ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความสำเร็จและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของการจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง
- ตอนที่ 5 วิเคราะห์ผลกระทบที่องค์กรเพื่อการพึ่งตนเองมีต่อชาวชุมชนในด้านต่าง ๆ
- สำหรับ 2 ตอนแรกเป็นการนำเสนอผลการศึกษาปรากฏการณ์/สภาพแวดล้อมภายในชุมชนฟ้าใหม่ และหน่วยงาน/องค์กรภายนอกที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม เกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้ง โดยทางตรงและโดยทางอ้อม การทำความเข้าใจ ปรากฏการณ์ ที่เป็นอยู่ของชุมชนสำหรับ 2 ตอนแรกนี้ได้นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ตอนที่ 3 ตอนที่ 4 และตอนที่ 5 อันเป็นเนื้อหาที่มุ่งอธิบายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเป็นการป้องกันชาวบ้าน อีกทั้งเห็นว่าชื่อเสียงเรียงนามของบุคคลที่จะปรากฏในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในชุมชน ไม่ได้เป็นสิ่งจำเป็นหรือสำคัญเท่ากับสาระทางวิชาการที่ต้องการ ดังนั้น การนำเสนอผลของการศึกษาในบทนี้ผู้วิจัยจึงได้พยายามหลีกเลี่ยง ชื่อ ของบุคคลต่าง ๆ เสีย ยกเว้นกรณีที่ต้องอ้างถึง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจน สามารถเข้าใจได้ง่ายก็จะใช้ เป็นนามสมมติแทนทั้งหมด

4.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม

4.1.1 ระยะเวลาตั้งชุมชน (ก่อน พ.ศ. 2489-2523)

ชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อมเดิมชื่อ ประตูคอก้อม (คอก้อมหมายถึงคอกชาด) เนื่องจากในสมัยโบราณเมื่อมีการประหารชีวิตนักโทษ ทางการจะนำนักโทษไปตัดศีรษะโดยผ่านบริเวณนี้ ปัจจุบันยังปรากฏถนนในชุมชน 2 สาย ชานานกัน ซึ่งผู้รู้ในชุมชนกล่าวว่าถนนสายหนึ่งสำหรับให้นักโทษและผู้คุมเดิน เดิมถนนสายนี้เรียกว่า ถนนเขษมาต ส่วนอีกสายสำหรับให้ญาตินักโทษเดินไม่ให้ปะปนกัน ต่อมา เรียกว่าเป็น ประตูก้อม และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น ชุมชนฟ้าใหม่ หรือ ชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม ในปี พ.ศ. 2529 เมื่อเริ่มมีการจัดระเบียบภายในชุมชนและเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก โดยเหตุผลเพื่อให้ชื่อเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ในอดีตบริเวณนี้เป็นป่าไผ่รก เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้ พบว่าก่อน พ.ศ. 2489 ครอบครัวแรก ๆ ที่อยู่ในชุมชนคือ ครอบครัวพ่ออิน แม่หมู (เสียชีวิตแล้วทั้งคู่) และ ครอบครัวพ่อบุตร แม่เกี้ยว (เสียชีวิตแล้วทั้งคู่) โดยทั้งสองครอบครัวปลูกบ้านเรือนในที่นาของตนเอง ในช่วงเวลาเดียวกัน พ่อมดผู้มีเชื้อสายเป็นแขก และแม่ส้ม (เสียชีวิตแล้วทั้งคู่เช่นกัน) ได้อพยพ ย้ายมาอยู่ในบริเวณที่ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุเป็นการเริ่มบุกกรุกที่ดินเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2489 ลุงคำ ป้าคำ ยังมีชีวิตอยู่ทั้งสองคน ชาวนาจากบ้านป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ได้อพยพมาอยู่ในชุมชน ในลักษณะบุกกรุก จุดมุ่งหมายของการย้ายเพื่อมาทำนาในที่ดินของเจ้าสม บริเวณใกล้เคียงชุมชนปัจจุบันเมื่อแรกเข้ามาอยู่ได้แผ้วถางที่ดินเพื่อครอบครองเป็นจำนวนมาก ต่อมาภายหลังได้แบ่งให้คนที่ย้ายมาอยู่ใหม่ เพราะต้องการได้เพื่อนบ้าน จนถึงปี พ.ศ. 2513 ปรากฏมีบ้านในชุมชนทั้งสิ้นจำนวน 39 หลังคาเรือน กระจัดกระจายไปทั่วอย่างไม่เป็นกลุ่มก้อน บางส่วนได้บุกกรุกที่นาของเอกชน ที่ราชพัสดุ และที่เทศบาล จำนวนบ้านได้เพิ่มเป็น 49 หลังคาเรือนในปี พ.ศ. 2523 เริ่มมีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มเรียงราวตามลำคลองแม่ช่า บางส่วนที่เคยรุกที่นาเอกชนได้ถูกไล่ให้ย้ายมาตั้งบ้านเข้ากับกลุ่มใหญ่ตามแนวลำคลองแม่ช่า (ข้อมูลตัวเลขจำนวนหลังคาเรือนจาก นิสันดี ด่านไพบูลย์ 2529 หน้า 41)

4.1.2 ระยะเวลาเริ่มก่อตั้ง (พ.ศ. 2523-2528)

ภายหลังปี พ.ศ. 2523 มีการอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชน ในลักษณะบุกกรุก หนาแน่นมากขึ้น โดยเฉพาะสองฝั่งคลองแม่ช่า ริมคูไหว ริมกำแพงเมืองเก่า ยังมีการขยายตัวของชุมชนมากขึ้นเท่าใด ก็ยังมีแนวโน้มของการบุกกรุกในลักษณะทำลายกำแพงเมืองเก่ามากขึ้น เช่น มีการ

ชุดเจาะฐานกำแพงเมืองเก่า ปรับเป็นที่ราบเพื่อตั้งบ้านเรือน การเจาะกำแพงเป็นช่องทางเดิน การตั้งบ้านอยู่บนและด้านหลังกำแพงเมืองเก่า ฯลฯ ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นชัดเจนในช่วง พ.ศ. 2523-2528 การเพิ่มจำนวนครัวเรือนในชุมชนระยะ 5 ปีนี้ได้เพิ่มจาก 49 หลังคาเรือน เป็น 100 หลังคาเรือน (พิสันต์ ด้านไพบูลย์ 2529 หน้า 41) ปัจจัยสำคัญของการขยายตัวส่วนหนึ่ง เกิดจากการตัดถนนเวียงพิงค์ผ่านชุมชน ทำให้ชุมชนกลายเป็น ทางผ่าน ไม่เป็น ทางตัน ดังเช่นอดีตอีกต่อไป ประกอบกับชุมชนอยู่ใกล้แหล่งงานที่สำคัญคือตลาดประตูเชียงใหม่ มีระยะทางห่างกันเพียง 1 กิโลเมตร ในช่วงนี้ คนรุ่นแรก ๆ ที่มาอยู่เริ่มมีการแบ่งขายที่ดินให้แก่ผู้มาอยู่ใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงในการครอบครองที่ดินจากบุคคลหนึ่ง ไปยังอีกบุคคลหนึ่งมาก โดยการซื้อขาย ดังตัวอย่างเช่น นายเพชร ซื้อที่ดินจาก นายนิกร เมื่อปี 2525 ในราคา 65,000 บาท นางเชียว (ลูกพี่อีน แม่หมู ซึ่งเป็นครอบครัวแรก ๆ ของชุมชน) ได้ขายที่อยู่ดั้งเดิมแล้วย้ายมาอยู่ในบริเวณใจกลางชุมชน ต่อมาถูกเจ้าของที่ดินไล่ จึงย้ายมารุกอยู่ริมหนองน้ำในปัจจุบัน (ก่อนหน้านี้ย้ายไปอยู่แถววัดนันทาราม)

จากการศึกษาแรงจูงใจของการเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนแออัด 12 แห่ง ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ของพิสันต์ ด้านไพบูลย์ (2529 หน้า 81) พบว่าในชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม จากการสุ่มตัวอย่าง 30 ครัวเรือนตอบว่าเข้ามาอยู่เนื่องจากเห็นว่าเป็นที่ว่างเปล่าของราชการ ไม่เสียค่าเช่า สูงถึงร้อยละ 43.4 ตอบว่าเข้ามาอยู่เนื่องจากญาติพี่น้องชักชวน ร้อยละ 36.7 ตอบว่าอยู่ใกล้แหล่งงานร้อยละ 13.3 ตอบว่าราคาค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดินถูกร้อยละ 3.3 และตอบอื่น ๆ ร้อยละ 3.3

4.1.3 ระยะเวลาเกิดองค์กร และการจัดระเบียบภายในชุมชน (พ.ศ. 2528-2529)

ตั้งแต่เริ่มระยะแรกตั้งจนถึงช่วงปลายระยะก่อตัว ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ การรวมตัวกันเป็นแบบหลวม ๆ สัมพันธ์กันเฉพาะในหมู่เครือญาติ หรือมาจากท้องถิ่นเดียวกัน บ้านใกล้เรือนเคียงบางครอบครัวเท่านั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือองค์กรใด ๆ ในชุมชน ต่อเมื่อเข้าสู่สภาวะจะถูกไล่ที่ จึงเริ่มมีการพูดคุยกัน รวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างจริงจัง

สำหรับความเป็นมาของการไล่ที่ ผู้รู้ข้อมูลท่านหนึ่งได้เล่าว่าเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 สมัยนายชัยยา นูนศิริวงศ์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีนโยบายการไล่รื้อประชาชนที่

บุกรุกที่ดินริมคลองแม่ข่า และแนวกำแพงเมืองเก่า แนวทางการปฏิบัติ จะผ่อนผันให้กลุ่มเป้าหมาย ต้องถูกไล่หรือได้อาศัยอยู่ชั่วคราวในที่เดิมอีก 5 ปี โดยช่วงดังกล่าวจะไม่มี การเก็บค่าเช่า ไม่ต่อ สัญญาเช่า เมื่อครบกำหนดหากผู้ใดฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามก็จะดำเนินการตามกฎหมาย

ปี พ.ศ. 2527 เทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งในระยะนั้นบริหารงาน โดยกลุ่ม "ก้าวหน้า" ได้มีหนังสือแจ้งไล่ที่ไปยังประชาชนที่บุกรุกริมคลองแม่ข่า แนวกำแพงเมืองเก่าในชุมชนฟ้าใหม่ประตู ก้อม (รวมทั้งที่อื่น ๆ) มีการเชิญกลุ่มคนดังกล่าวไปฟังคำชี้แจงที่เทศบาลฯ ผู้เข้าร่วมในเหตุการณ์ ครั้งนั้น ได้เล่าว่าเหตุการณ์นี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทำให้คนในชุมชนเริ่มมีการพูดคุยกันปรึกษาหารือ เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยเห็นว่าทุกคนจะต่างคนต่างอยู่เช่นเดิมไม่ได้อีกต่อไป จากเหตุการณ์ นี้คนในชุมชนที่เป็นตัวตั้งตัวตีชักนำคนอื่นในชุมชนให้ต่อต้านการไล่ที่เริ่มได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำ ไม่เป็นทางการ

นายเจริญ ผู้ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำไม่เป็นทางการคนหนึ่งจากเหตุการณ์ครั้งนั้นได้ กล่าวว่าการประชุมที่เทศบาลจัดขึ้น ตอนแรกเทศบาลกล่าวชักจูงให้ผู้ถูกไล่ที่ย้ายไปอยู่ที่การเคหะ หนองหอย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ แต่ชาวบ้านกล่าวปฏิเสธเนื่องจากไม่มีเงินชำระซื้อ เทศบาล จึงได้ชักจูงให้ไปอยู่ที่บ้านแม่เหิยะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นที่ทิ้งขยะของเทศบาล ชาวบ้าน ได้ตอบปฏิเสธไปเช่นเดิม โดยนายเจริญได้ให้เหตุผลว่าเพราะตนเองได้รับข่าวสารจากญาติพี่น้อง ที่ไปอาศัยเก็บขยะขายอยู่ในบริเวณนั้นแล้วให้ฟังว่าที่ดินไม่ดี ไม่มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ผังเสาเรือนไม่ได้ เพราะพื้นเป็นขยะ คนทั้งหมดจึงไม่ยอมเซ็นชื่อย้ายออกจากที่ดิน นายสมชาย ชุมชนเขต 1 ได้กล่าวว่าตนเองไม่ยอมย้ายไปอยู่แม่เหิยะเนื่องจาก "แม้แต่คนต่างชาติมาอยู่บ้านเรายังได้อยู่ที่ดี ๆ แต่ คนไทยจะให้ไปอยู่เฝ้าขยะ" หลังการประชุมที่เทศบาลได้ระยะหนึ่ง ผู้เคยอบรมเป็นอาสาสมัคร สาธารณสุขในเขตเมืองในชุมชน ได้เป็นแกนนำชักชวนชาวบ้านมาร่วมประชุมกันที่บ้านลุงคำคนเก่า แก่ในชุมชนเพื่อทำการเลือกตั้งกรรมการชุมชน มีผู้เข้าร่วมการประชุมครั้งนั้นประมาณ 30-40 คน (ประมาณ พ.ศ. 2528) อาจกล่าวได้ว่าการรวมกลุ่มก่อตั้งองค์กรรมการชุมชนเป็นองค์การแรกนี้ เกิดขึ้นจากความรู้สึกร่วมกันของชาวบ้านในช่วงเวลานั้นอย่างแท้จริง เมื่อเริ่มเกิดความรู้สึกไม่ มั่นคงในที่อยู่อาศัย ซึ่งจากการสอบถามชาวบ้าน-ผู้นำชุมชนบางคนได้กล่าวว่าแม้แต่ผู้ได้รับเลือก เป็นคณะกรรมการชุมชนในชุดนั้นเองก็ยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตน รวมทั้งความคาดหวังที่แท้จริงที่ชาวบ้านมีต่อตนเอง จึงไม่ปรากฏกรรมการชุมชนชุดนี้ได้ดำเนินกิจกรรมใด ๆ หลังจากนั้น

ต่อมา ช่วงกลางปี พ.ศ. 2528 ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ กลุ่ม ความหวัง ชนะการเลือกตั้ง ได้เป็นผู้บริหารงานเทศบาลแทนกลุ่ม ก้าวหน้า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นซึ่งส่งผลทั้ง โดยตรงและ โดยอ้อมต่อชุมชนฟ้าใหม่ นอกเหนือจากการยกเลิกนโยบาย ไล่รื้อผู้บุกรุกคลองแม่ข่าและ แนวกำแพงเมืองเก่า ไปโดยปริยาย (รายละเอียดดูในข้อ 4.2.4 องค์กร/หน่วยงานภายนอกที่สัมพันธ์กับชุมชน หน้า 73)

ผู้นำชุมชน ได้ทำหนังสือถึงเทศบาลหลังการเลือกตั้ง เพื่อขอให้เข้ามาจัดตั้งเป็นรูปแบบ "ชุมชน" อย่างเป็นทางการในชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม พร้อมขอให้ทำการเลือกตั้งกรรมการชุมชน อย่างเป็นทางการตามระเบียบกฎหมายของเทศบาลอีกครั้งหนึ่ง (รายละเอียดบทบาทของเทศบาล ในการจัดตั้งรูปแบบ ชุมชน อย่างเป็นทางการ ดูในข้อ 4.2.4 องค์กร/หน่วยงานภายนอกที่สัมพันธ์กับชุมชน หน้า 70)

ภายหลังการจัดระเบียบภายในชุมชน โดยเทศบาลได้เข้ามาจัดอย่างเป็นทางการ โดยให้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนใหม่แล้ว ได้เกิดองค์กร กิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนมากขึ้น องค์กร/กิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ นอกเหนือจากองค์กรกรรมการชุมชน และ อาสาสมัคร สาธารณสุขมูลฐานในเขตเมือง ได้แก่ กองทุนยา กลุ่มแม่บ้านกิจ กลุ่มกองทุนข้าว กลุ่มออมทรัพย์ แบบเครดิตยูเนียน การรวมกลุ่ม พัฒนา ในวันสำคัญ ฯ การเข้าร่วมกิจกรรมกับเทศบาลในนาม "ชุมชน" เช่น การประกวดซุ้มประตู ในงานวันประเพณี เป็ง การเข้าร่วมงานชุมชนสัมพันธ์ ของเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นต้น

4.1.4 ระยะการปรับปรุงชุมชน (พ.ศ. 2529-2534)

ระยะนี้คาบเกี่ยวต่อเนื่องกับระยะการเกิดองค์กรและการจัดระเบียบภายในชุมชน จากเดิมก่อนการก่อตั้ง ชุมชน อย่างเป็นทางการ ขอบเขตของชุมชนประตูก้อมในการรับรู้ของคนในบริเวณนี้จะมีอาณาบริเวณกว้างขวางกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ต่อเมื่อมีการเลือกตั้งกรรมการชุมชน อย่างเป็นทางการชุดแรกแล้ว คณะกรรมการชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาเห็นว่า เพื่อให้การปรับปรุงพัฒนาชุมชนง่ายขึ้น ทรัพยากรที่อาจได้รับจากเทศบาลหรือหน่วยงานอื่น ไม่ต้องกระจายไปตามพื้นที่ที่กว้างขวาง ดังนั้น จึงมีการจำกัดขอบเขตของชุมชนให้แคบลง นับเฉพาะส่วนที่เห็นว่ายังไม่ได้รับการพัฒนา เป็นแหล่งชุมชนแออัด ส่วนบริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ปานกลางจนถึงฐานะสูง ซึ่งแต่เดิมเคยนับเป็นชุมชนเดียวกันก็ได้ตัดออกไป มีการเปลี่ยนแปลงชื่อชุมชนจาก ประตูก้อม เป็น ชุมชนฟ้าใหม่ หรือ ชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม จากผลการจำกัดขอบเขตชุมชนให้แคบลง

มีผลทำให้คนส่วนหนึ่งซึ่งแต่เดิมยังนับเป็น คนประตูก้อม และมีบทบาทอย่างสำคัญในการช่วยเหลือ ร่วมกิจกรรมของชุมชนส่วนรวมในระยะแรกของการจัดระเบียบภายในชุมชน เช่น ร่วมเป็นกรรมการชุมชน (ชุดที่เลือกตั้งกันเอง) ร่วมก่อตั้งกลุ่มมาบตองกิจศพ ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์รูปแบบเครดิตยูเนียนของชุมชนฟ้าใหม่ ฯลฯ ต้องลดบทบาทของตนลง กลายเป็น คนนอก ไปจนกระทั่งปัจจุบันเห็น ได้ชัดจากสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งปรากฏว่ามี คนนอกชุมชน เป็นสมาชิกมากกว่า คนในชุมชน เอง ทั้งนี้ก็เนื่องจาก คนนอกชุมชน ดังกล่าว ส่วนหนึ่ง ในอดีตก็คือคนในชุมชนนั่นเอง

ชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อมได้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนอย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่งเป็นชุดที่ 2 เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2532 มีกรรมการชุมชนทั้งสิ้น 15 คน เท่ากับจำนวนกรรมการชุดแรก คณะกรรมการชุดนี้ได้คิดให้มีการแบ่ง เขตชุมชนอย่างเป็นทางการออกเป็น 4 เขต ยึดตามสภาพภูมิศาสตร์ และความสัมพันธ์ของคน โดยให้เหตุผลว่าเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานของกรรมการชุมชน การประชาสัมพันธ์ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ

ตารางที่ 2 สรุปลำดับเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่เริ่มความเป็นมาของชุมชนในระยะต่าง ๆ

ลำดับที่	วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์
1	ก่อน พ.ศ. 2489	พ่ออิน แม่หมู และครอบครัวพ่อบุตร แม่เกี้ยว ตั้งบ้านเรือนในชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม (ตั้งในที่นา เป็นที่ของตนเอง)
2	ก่อน พ.ศ. 2489	พ่อมัด (หรือมอส) แม่สม ตั้งบ้านเรือนในชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม (เริ่มบุกรุกที่เป็นครั้งแรก)
3	พ.ศ. 2489	ลุงคำ-ป้าคำ ชาวนาจากบ้านป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ย้ายมาอยู่ในชุมชน (บุกรุกที่ราชพัสดุ)
4	พ.ศ. 2513	มีบ้านเรือนในชุมชนจำนวน 39 หลังคาเรือน
5	พ.ศ. 2523	มีบ้านเรือนในชุมชนจำนวน 49 หลังคาเรือน
6	พ.ศ. 2528	มีบ้านเรือนในชุมชนจำนวน 100 หลังคาเรือน
7	ปลายปี พ.ศ. 2527	เทศบาลฯ สมัยกลุ่ม "ก้าวหน้า" เป็นผู้บริหาร มีหนังสือแจ้งไล่ที่ชาวชุมชนที่บุกรุกริมคลองแม่ช่าและแนวกำแพงเมืองเก่า

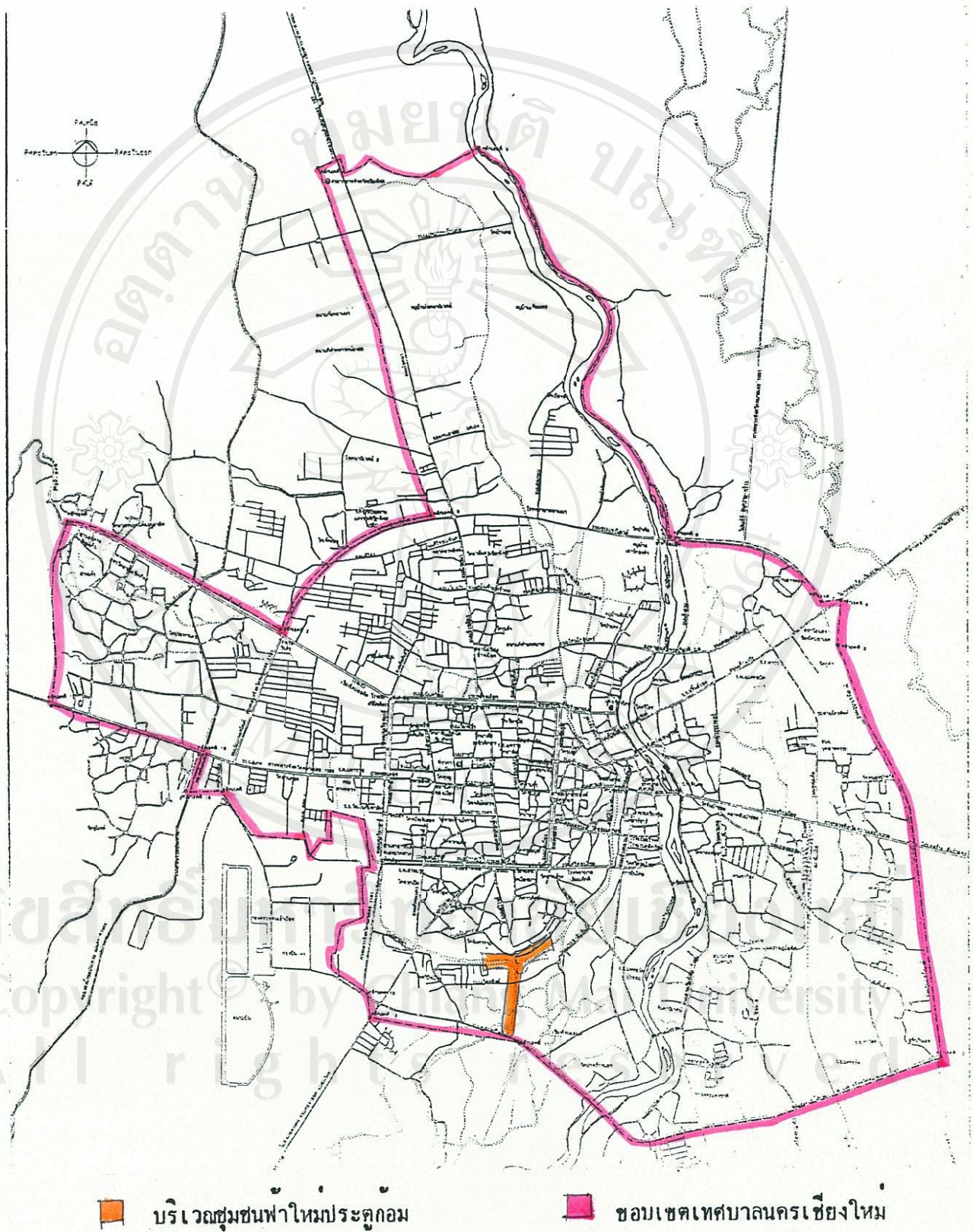
ลำดับที่	วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์
8	พ.ศ. 2527-2528	ชาวชุมชนเริ่มมีการพูดคุยรวมกลุ่มกันประมาณ 30-40 คน เลือกตั้งกรรมการชุมชนขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ
9	28 กรกฎาคม 2528	เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล กลุ่ม <u>ความหวัง</u> ชนะการเลือกตั้งเป็นครั้งแรก
10	18 ตุลาคม 2528	เลือกตั้งกรรมการชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อมโดยเทศบาลฯ เข้ามาควบคุมการเลือกตั้งและรับรองอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก
11	พ.ศ. 2529	ตั้งกลุ่มฅบพกิจของชุมชน โดยกรรมการชุมชนชุดใหม่
12	พฤษภาคม 2529	องค์กรภายนอก ฯ เข้ามาเผยแพร่แนวคิดเครดิตยูเนี่ยนในที่ประชุมของชาวชุมชนและกรรมการชุมชนชุดใหม่
13	มิถุนายน 2529	กรรมการชุมชน โทหวตเสียง ให้ตั้งกลุ่มเครดิตยูเนี่ยนในชุมชนฯ
14	5 กรกฎาคม 2529	เริ่มตั้งกลุ่มเครดิตยูเนี่ยนชุมชนฟ้าใหม่ครั้งแรก มีสมาชิก 18 คน ทุนสะสม 790 บาท
15	สิงหาคม 2529	กลุ่มเครดิตยูเนี่ยนชุมชนฟ้าใหม่ ฯ เริ่มเปิดให้กู้ครั้งแรก
16	6 กันยายน 2531	จดทะเบียน ฯ เป็นสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนชุมชนฟ้าใหม่จำกัด
17	4 ธันวาคม 2531	ประชุมใหญ่สามัญประจำปีสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ฯ ครั้งที่ 1 เลือกประธานสหกรณ์ฯ เป็นครั้งแรก
18	11 มิถุนายน 2532	ประชุมใหญ่สามัญประจำปีสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ฯ ครั้งที่ 2
19	19 พฤศจิกายน 2532	เลือกตั้งกรรมการชุมชนอย่างเป็นทางการ ครั้งที่ 2
20	พฤศจิกายน 2532	มูลนิธิศุภนิมิต เริ่มลงทำงานในชุมชนฟ้าใหม่ ฯ
21	24 มิถุนายน 2533	ประชุมใหญ่สามัญประจำปีสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ฯ ครั้งที่ 3
22	19 กันยายน 2533	เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล กลุ่ม <u>ความหวัง</u> ได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมาก อีกครั้ง
23	18 สิงหาคม 2534	ประชุมใหญ่สามัญประจำปีสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ฯ ครั้งที่ 4

4x2 ✓ สภาพทั่วไปของชุมชน

4.2.1 การตั้งบ้านเรือน ลักษณะทางกายภาพ สภาพทั่วไป

ชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อมตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ บริเวณชุมชนเป็นจุดที่ลำคูไหลและคลองแม่ข่าไหลมาบรรจบรวมกันกลายเป็นลำคลองแม่ข่า ก่อนจะไหลออกสู่แม่น้ำปิงที่บ้านป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นรูปตัว T เรียงตัวยาวไปตามสองฝั่งของลำคลองแม่ข่า ลำคูไหล ถนน และแนวกำแพงเมืองเก่า ตั้งอยู่ในเขต ต.หายยา และ ต.ช้างคลาน ถนนสายสำคัญที่ตัดผ่านได้แก่ ถ.สุริยวงศ์ ถ.ประชาสัมพันธ์ ถ.เวียงพิงค์ และ ถ.นันทาราม ด้านทิศเหนือของชุมชนอยู่ใกล้ย่านการค้า โดยอยู่ห่างจากตลาดประตูเชียงใหม่ 1 กิโลเมตร ด้านทิศใต้ของชุมชนติดอยู่กับทุ่งนาในเขตชานเมืองเชียงใหม่ เนื้อที่ส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นที่ราชพัสดุ บริเวณริมคลองแม่ข่าเป็นที่ของเทศบาล มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นเป็นของเอกชน ลักษณะบ้านเรือนเฉพาะส่วนที่ตั้งริมคลองแม่ข่าส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ เนื่องจากแนวถนนที่ตัดผ่านขนานไปกับลำคลองเป็นเงื่อนไขทำให้พื้นที่แคบ ต้องปลูกบ้านล้ำเข้าไปในลำคลอง โดยยกพื้นบ้านสูงแบบมีใต้ถุน ทำให้บ้านบางหลังมีน้ำขังบริเวณใต้ถุนตลอดเวลา และเนื่องจากมีการทิ้งขยะลงลำคลองแม่ข่าประกอบกับที่ตั้งชุมชนอยู่ช่วงปลายของคลองฯ ที่ไหลผ่านตัวเมืองเชียงใหม่มาโดยตลอด ทำให้คลองในช่วงนี้เน่าเสียเป็นที่รวมของขยะที่ลอยมาตามน้ำ มีสีดำขุ่น มีกลิ่นเหม็นยกเว้นในฤดูน้ำหลากที่มีน้ำดีมาขับไล่เน่าเสีย ในช่วงดังกล่าวนี้น้ำจะท่วมใต้ถุนบ้านบริเวณริมคลอง สร้างความเดือดร้อนในการต้องขนย้ายสัตว์เลี้ยง สิ่งของที่อยู่ใต้ถุนบ้านไปไว้ในที่สูงกว่า ส่วนบ้านเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตริมคลองแม่ข่า หรือตั้งอยู่ในที่สูงกว่าจะปลูกแบบติดดิน มีทั้งเป็นเรือนไม้และก่อสร้างด้วยอิฐบล็อก แต่บนี้ลักษณะบ้านจะดูมั่นคงกว่าในบริเวณแรกที่บ้านเรือนถูกบังคับให้ล้อมโอบด้วย สภาพแวดล้อม อีกส่วนหนึ่งตั้งบ้านเรือนในบริเวณแนวกำแพงเมืองเก่า มีหลาย ๆ ลักษณะ เช่น สร้างบ้านชิดกำแพงเมืองมีการสร้างทั้งสองด้านของกำแพงเมือง โดยใช้กำแพงเมืองเป็นทางเดินไปมาหาสู่กัน ทางคอนกรีตแคบจักรยานยนต์ผ่านไม่สะดวก ลื่นและแฉะในฤดูฝน ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 4 อีกลักษณะหนึ่งสร้างบ้านโดยใช้กำแพงเมืองเก่าแทนรั้ว มีการเจาะกำแพงเมืองเพื่อทำเป็นช่องประตูเข้าออกดังปรากฏในภาพประกอบที่ 5 บางส่วนตั้งบ้านเรือนอยู่บนกำแพงเมืองเก่า ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 6 (หน้า 40 หน้า 41 และหน้า 42)

ภาพประกอบที่ 3 แสดงบริเวณชุมชนฟ้าใหม่ระตุกอม

■ บริเวณชุมชนฟ้าใหม่ระตุกอม

■ ขอบเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

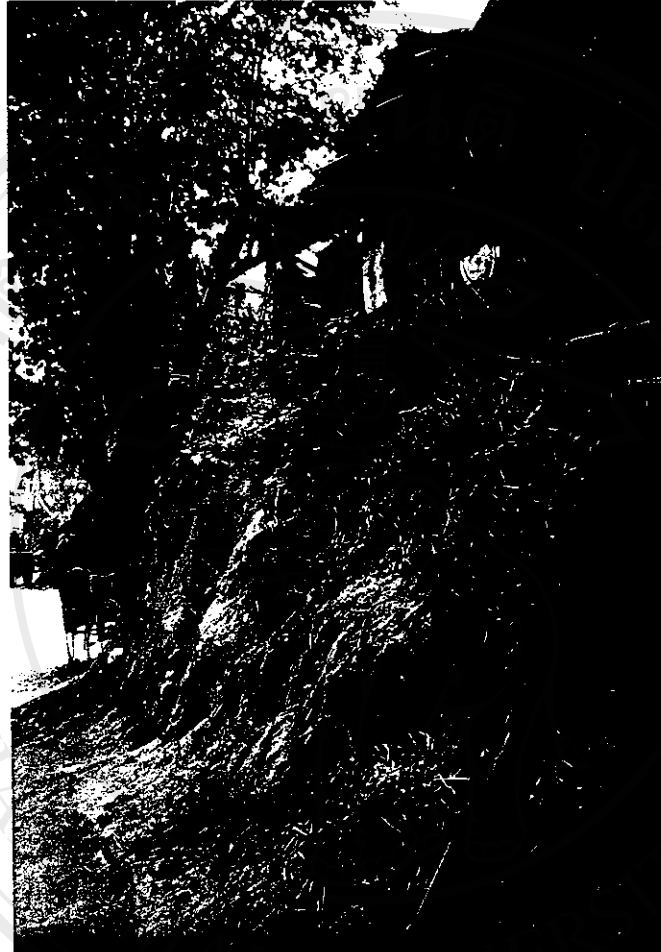
ภาพประกอบที่ 4 การสร้างบ้านชิดกำแพง เมืองเก่าทั้งสองด้าน โดยใช้บนกำแพงเป็นทางเดิน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพประกอบที่ 5 การสร้างบ้านโดยเจาะกำแพงเมืองเก่าทำเป็นช่องประตู

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพประกอบที่ 6 การสร้างบ้านบนแนวกำแพงเมืองเก่า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากสภาพการณ์ที่บีบบังคับ คือมีความยากลำบากในการเข้าออกบ้านพักอาศัย ทำให้มีแนวโน้มว่าคนในสวนเหล่านี้จะอยู่กันแบบ เก็บตัว ในสายตาของคนบริเวณอื่นที่อยู่ร่วมชุมชนเดียวกัน เนื่องจากคนเหล่านี้ไม่ค่อยเข้าร่วมในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนเท่าที่ควร มีการติดต่อสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันเฉพาะกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่ไปมาหาสู่กัน โดยสะดวกเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2532 คณะกรรมการชุมชนที่ได้รับเลือกตั้งใหม่ในการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการครั้งที่ 2 ได้ทำหนังสือถึงเทศบาลเพื่อขอแบ่งเขตชุมชนออกเป็น 4 เขต ตามสภาพภูมิศาสตร์และความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันของคนเป็นหลัก โดยแต่ละเขตให้มีกรรมการชุมชนอย่างต่ำ 3 คน จากคณะกรรมการชุมชนทั้งชุดทั้งหมด 15 คน ลักษณะทั่วไปของชุมชนเป้าหมายประกอบด้วยแต่ละเขตมีดังนี้

สภาพทั่วไปของเขต 1 มีประชากรมากที่สุด อยู่กันหนาแน่นมากที่สุด เรียงตัวยาวตามถนน รุกกล้า สองฝั่งคลองแม่ช่า (บางส่วน)

สภาพทั่วไปของเขต 2 มีจำนวนประชากรพอประมาณ บ้านส่วนใหญ่เรียงตัวยาวตามสองฝั่งลำคลองแม่ช่า มีอาณาบริเวณบ้านเป็นของตัวเองบ้าง ไม่แออัดเหมือนเขต 1 หรือเขต 3 ส่วนหนึ่งของเขตนี้ยังมีที่ว่างเหลืออยู่มาก (ริมคลองแม่ช่า ไปจนถึงถนนชูปเปอร์ไฮเวย์สายอ้อมเมือง) พร้อมจะรองรับการขยายตัวของลูกหลานของคนในชุมชนที่แยกครัวเรือนออกจากบ้านพ่อแม่ เนื่องจากทางเดินค่อนข้างคับแคบ ลื่นและแฉะ ในฤดูฝน สภาพพื้นที่บังคับให้ต้องสร้างบ้านเรือนรุกกล้าไปในลำคลองแม่ช่าด้วยส่วนหนึ่ง ทำให้การขยายตัวมาตั้งบ้านเรือนในบริเวณนี้ค่อนข้างช้ากว่าบริเวณอื่นในชุมชน สภาพบ้านเรือนที่ปรากฏเป็นบ้านตั้งใหม่ ใช้วัสดุง่าย ๆ ตามแต่จะหาได้ คับแคบ ไม่มีการแยกห้อง เป็นสัดส่วน เลื่อมโทรมทั้งบริเวณบ้านและตัวอาคาร

สภาพทั่วไปของเขต 3 อยู่กันอย่างหนาแน่น มีประชากรมารองจากเขต 1 ปลูกบ้านเรือนยาวตามถนนส่วนหนึ่งอยู่ระหว่างถนนกับแนวกำแพงเมืองเก่า อีกส่วนหนึ่งอยู่ระหว่างแนวกำแพงเมืองเก่ากับลำคลองแม่ช่าส่วนหลังนี้บ้านบางหลังไม่มีทางออก ต้องอาศัยปีนข้ามกำแพงเมืองเก่าเป็นทางเข้าออก ทำให้ไม่สะดวกต่อการไปมาหาสู่กับคนอื่นที่อยู่ร่วมชุมชนเดียวกัน

สภาพทั่วไปของเขต 4 ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่มีน้อยที่สุด จำนวนประชากรมีน้อยที่สุดในทั้ง 4 เขตเรียงตัวยาวตามลำคูไหว แนวกำแพงเมืองเก่า และถนน ค่อนข้างอยู่ห่างใน

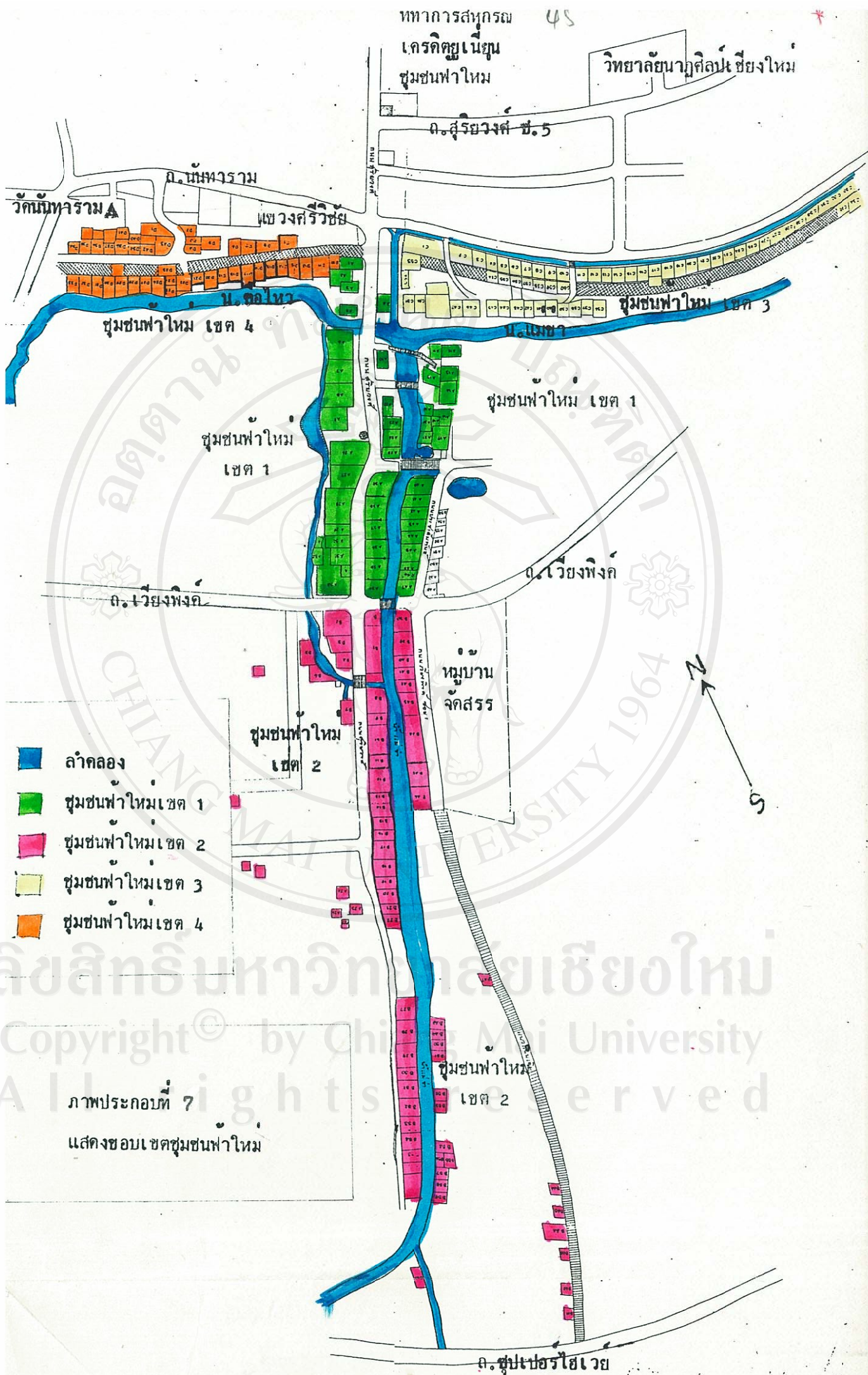
ลักษณะถูกตัดขาดจากเขตอื่นมากที่สุด การติดต่อไปมาหาสู่กันกับเขตอื่นในชุมชนมีได้ 2 ทาง คือ เดินเลาะบนกำแพงเมืองที่ตลอดสองด้านข้างของกำแพงเมืองเก่าจะมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ ทางนี้ อยู่ใกล้ที่สุด แต่ไปมาค่อนข้างลำบาก ช่วงที่ฝนตกจะลื่นและแฉะ ทางแคบรถจักรยานยนต์ผ่านไปมาไม่ได้ ส่วนอีกทางหนึ่งต้องอ้อมผ่านถนนนันทารามที่อยู่นอกชุมชนเป็นระยะทางไกลประมาณ 300-400 เมตร จากสภาพทางกายภาพและเงื่อนไขส่วนอื่นอีกบางประการทำให้คนในเขตนี้อยู่กับอย่าง เป็นเอกเทศ มีความสัมพันธ์กับเขตอื่น ๆ น้อย

4.2.2 สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

คนในชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อมส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพมาจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งจากอำเภออื่นในจังหวัดเชียงใหม่และจากต่างจังหวัด อาทิเช่น จาก อ.จอมทอง อ.แม่ริม อ.สันป่าตอง จาก จ.ลำพูน จ. เชียงราย จ. ลพบุรี จ. พิจิตร ฯลฯ ซึ่งมีผลทำให้ชุมชนเป็นแหล่งรวมของคนที่เคยมีวิถีชีวิต ภาษา ขนบธรรมเนียมแตกต่างกัน มาอยู่ร่วมกัน คนในชุมชนบางคนได้กล่าวกับผู้วิจัยว่าชุมชนเป็น "บ้านแกงไช้ะ" บางคนกล่าวว่า "บ้านประตูก้อมเป็นบ้านแกงแค" (แกงทั้งสองชนิดเป็นแกงที่รวมอาหารเหลือ-เศษอาหารหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน) คนในชุมชนผู้หนึ่งได้กล่าวถึงผลของการเป็นบ้านแกงแคหรือบ้านแกงไช้ะที่คนมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายว่า "ทำให้เราเข้าใจกัน ไม่เหมือนบ้านนอก" หมายถึงต้องใช้เวลานานกว่าจะสร้างความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้คนในชุมชนแห่งนี้เข้าใจอย่างตรงกัน-คนไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เหมือนกับชนบทที่คนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง

มีเงื่อนไขหลายประการที่ทำให้ชุมชนฟ้าใหม่ คนนานเข้าใจกัน คนในชุมชนผู้หนึ่งได้ยกตัวอย่างว่าตนเองต้องทำงานกลางวัน วางเวลากลางคืน แต่บ้านใกล้เคียงขายอาหาร (ล้อเข็น) ที่ตลาดได้รุ่งประตูเชียงใหม่ ใช้เวลาทำงานกลางวัน มีเวลาว่างกลางวัน จึงทำให้ไม่ค่อยได้พบปะพูดคุยกัน แสดงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและเวลาทำงานที่เป็นเงื่อนไขทำให้คนในชุมชนส่วนหนึ่งไม่มีโอกาสติดต่อพูดคุยเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเท่ากับในชนบททั่วไป

เงื่อนไขที่ทำให้คนในชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กันน้อย นอกเหนือจากเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจแล้วยังมีเงื่อนไขด้านวัฒนธรรมอีกด้วย กล่าวคือ ในชุมชนฟ้าใหม่เขต 4 มีบ้านให้เช่าหลายหลัง มีชาวเขาเผ่าม้งจาก อ. จอมทอง และชาวเขาเผ่ามูเซอจากที่ต่าง ๆ มาอาศัยเช่าอยู่

เป็นกลุ่มใหญ่ จำนวนหลายครอบครัว ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับผู้มาอาศัยอยู่ที่นี่มีลักษณะ แปลกแยก ต่อกัน ต่างคนต่างอยู่ไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ ต่อกัน ในขณะที่คนในชุมชนกำลังทำกิจกรรมในบ้านเมื่อมีชาวเขาเดินผ่าน ไม่ปรากฏว่ามีการทักทายหรือยิ้มแย้มให้แกกัน ต่างฝ่ายต่างก็ไม่มองหน้ากันและกัน ชาวเขา ผู้มาอาศัยจะมีการติดต่อสัมพันธ์เฉพาะคนในครอบครัวของตนเอง และญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่มาอาศัยเข้าด้วยกันเท่านั้น ปล่อยให้เด็ก ๆ ของตนวิ่งเล่นเฉพาะบริเวณลานบ้านเข้า กรรมการชุมชนในเขต 4 ผู้หนึ่งกล่าวว่าคนในชุมชนไม่ยุ่งเกี่ยวกับชาวเขาเนื่องจากไม่รู้ภาษาถิ่นและกัน

ชายในชุมชนเขต 1 ซึ่งย้ายมาจาก อ.แม่ริม มาอยู่กับพี่สาวที่อาศัยอยู่ในชุมชนก่อนหน้านี้ได้กล่าวถึงการย้ายมาอยู่ในชุมชนว่าเนื่องจากชุมชน "หาเงินง่าย" เมื่อผู้วิจัยได้ขอให้เปรียบเทียบการอยู่อาศัยระหว่างบ้านเกิดเมืองนอนเดิมของตนในชนบทกับที่ใหม่ (ในชุมชน) เขาได้กล่าวว่าทั้งสองแห่งสะดวกสบายไปคนละแบบ โดย "อยู่บ้านนอกสุขสบายเพราะเป็นบ้านเกิด มีเพื่อนฝูงญาติพี่น้องมากใช้ชีวิตไปเรื่อย ๆ แต่การอยู่ในชุมชนดีตรงที่หาเงินง่ายและไม่ต้องคิดหลัง" เขาได้อธิบายขยายความของคำว่า "คิดหลัง" ว่าในชุมชนแออัดทุกคนจะไม่สนใจเบื้องหลังของกันและกันว่าเป็นมาอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับการตรวจสอบของผู้วิจัยในเวลาต่อมาที่พบว่าคนในชุมชนแออัดถึงแม้เขาจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านอย่างลึกซึ้งมากเพียงใดก็ตาม แต่ก็เพียงรู้จักในชีวิตปัจจุบันเท่านั้น มีส่วนน้อยที่รู้จักชีวิตเบื้องหลังที่ผ่านมาของกันและกันอย่างลึกซึ้งสิ่งนี้เอง เป็นกลไกทำให้ชุมชนแออัดที่เต็มไปด้วยคนที่มาจากที่ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย มีความต่างกันทั้งด้านภาษา ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ สามารถอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันได้ อย่างราบเรียบ ไม่ว่าคน ๆ นั้นจะเคยมีอดีตหรือผ่านชีวิตอย่างไรมากก็ตาม แต่เมื่อมาอยู่ในชุมชนแล้วเขาจะกลายเป็น คนใหม่ ที่ทุกคนในชุมชนพร้อมจะ让他เริ่มต้นแสดงบทบาทสร้างความเชื่อถือในชุมชนด้วยตัวของเขาเอง ชุมชนแออัดทำให้คนที่มาอยู่อาศัยเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็น คนใหม่ ที่ไม่ต้องคอยเป็นกังวลกับอดีตที่ผ่านมาของตน ปรากฏว่าในชุมชนแห่งนี้ มีบางคนเคยร่ำรวยเป็นผู้มีอันจะกินมาก่อนแต่ประสบความล้มเหลวในชีวิตในเวลาต่อมา บางคนเคยเป็นข้าราชการที่ถูกไล่ออกจากราชการ บางคนพากรรหาที่ได้จากการลอบเป็นชู้กับเมียผู้อื่นหนีมาหลบภัยทำมาหากินอยู่ในชุมชน และหลาย ๆ คนเป็นเกษตรกรที่อดีตเคยใช้ชีวิตอย่างวันแค้นในชนบท ฯลฯ

การเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ส่วนหนึ่งยังคงมีความผูกพันกับครอบครัวเดิมของตนอยู่ ยังมีการไปมาหาสู่เพื่อเยี่ยมเยียนท้องถิ่นเดิม บางครั้งก็มีคนจากท้องถิ่นเดิมมาเยี่ยมถึงในชุมชน รวมทั้งการชักจูงเข้ามาอยู่ร่วมกันในชุมชนเพื่อทำงานทำในเมือง

ในส่วนของการ หาเงินง่าย ในชุมชนแออัดแห่งนี้มีงานให้เลือกมากมายตามความถนัดตามความพอใจ และตามสภาพเงื่อนไขของแต่ละคน ทั้งการประกอบอาชีพอิสระส่วนตัว เช่น รับจ้างซักรีดเสื้อผ้า ค้าขาย เก็บเศษกระดาษ สร้างเป็นหอพักแบ่งให้เช่า ขับรถตุ๊ก ๆ ถีบรถสามล้อ ฯลฯ และการใช้แรงงานรับจ้างในลักษณะอื่น เช่น เป็นกรรมกรรายวัน เป็นช่างไม้ ช่างปูน ทำงานในบริษัทห้างร้าน ฯลฯ นอกจากนี้ เนื่องจากชุมชนอยู่ติดบริเวณทุ่งนาในแถบชานเมือง ทำให้ในฤดูเพาะปลูก/เก็บเกี่ยวยังมีการรับจ้างทางการเกษตรอีกด้วย หญิงวัยกลางคนเป็นสาวนาจาก อ.จอมทอง ซึ่งได้ย้ายครอบครัวมาอยู่กับบิดาในชุมชนร่วมกับญาติพี่น้องคนอื่น ได้เล่าว่า "การรับจ้างเกี่ยวข้าวที่ อ.จอมทองจะได้ค่าแรงวันละ 30 บาท แต่ถ้ามารับจ้างเกี่ยวข้าวในชุมชนจะได้ค่าแรงวันละสูงถึง 70 บาท" ในช่วงฤดูฝน จะมีรถยนต์มาจอดรอในบริเวณชุมชนเพื่อขนแรงงานรับจ้างซึ่งทั้งหมดเป็นหญิงวัยกลางคน ไปปลูกข้าวภายนอกชุมชนอยู่เป็นประจำ เหตุที่ผู้ชายไม่นิยมไปรับจ้างทางการเกษตรนี้ หญิงในชุมชนผู้หนึ่งได้กล่าวว่าเนื่องจาก "ผู้ชายไปทำงานก่อสร้างได้วันละ 100 บาท ขึ้นไป ส่วนเกี่ยวข้าวได้เพียงวันละ 70 บาท และกลับมาต้องปวดเมื่อยตามเอวอีกด้วย" มีการ "แบ่งงานกันทำ" (Division of Labour) ในชุมชน การแบ่งงานกันทำนี้ส่วนใหญ่ผู้ชายมักจะเป็นฝ่ายออกนอกชุมชน ในขณะที่ฝ่ายหญิงมีทั้งประกอบอาชีพอยู่กับบ้าน บางส่วนออกหาอาหารที่พอจะมีอยู่ตามธรรมชาติ บางส่วนรับจ้างหารายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ พร้อมกับเลี้ยงดูลูกหลานไปด้วย และมีบางส่วนต้องไปทำงานนอกชุมชนร่วมกับฝ่ายชาย เช่น ขายอาหารโดยใช้ล้อเข็นในตลาดโต้รุ่ง เป็นต้น

การแบ่งงานกันทำนี้ทำให้เมื่อมีกิจกรรมใด ๆ ในชุมชน เช่น การประชุม หากกระทำในช่วงเวลากลางวันมีแนวโน้มว่าผู้เข้าร่วมจะเป็นผู้หญิงมาก เนื่องจากผู้ชายต้องออกไปทำงานนอกชุมชน ในทางตรงกันข้ามหากเป็นการประชุมเวลากลางคืนมีแนวโน้มว่าผู้ชายจะเข้าร่วมมาก นอกจากนี้ในชุมชนยังมีการใช้ระบบ ตัวแทนครอบครัว ในการร่วมกิจกรรมของชุมชนอีกด้วย กล่าวคือ ในทุกกิจกรรมของชุมชน อาทิเช่น การประชุม การร่วมงานพัฒนาในวันสำคัญ ๆ งาน

ทำบุญ งานศพ ฯลฯ คนจะเกิดความรู้สึกว่าการส่งคนในครอบครัวคนใดคนหนึ่ง ไปร่วมก็ถือเป็น การเพียงพอแล้วถือว่าเป็น ตัวแทนของครอบครัว ที่เพื่อนบ้าน จะไม่สามารถตำหนิติเตียนคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมครอบครัวนั้นได้ในเรื่องความมีน้ำใจต่อชุมชน ข้อเสนอแนะต่อระบบนี้คือ ทุกครอบครัวต้องมีภาระหน้าที่ทั้งหน้าที่ภายในบ้านและการทำมาหาเลี้ยงชีพ ดังนั้น ตัวแทนครอบครัว จึงถือเป็น ความชอบธรรมที่เพื่อนบ้านจะต้องยอมรับ อย่างไรก็ตาม ระบบนี้ส่วนหนึ่งได้เป็นอุปสรรคต่อการ ดำเนินกิจกรรมตามแบบสหกรณ์เครดิตยูเนียนของชุมชน ที่ในหลักการถือว่าสมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับรู้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ ฯ โดยมีอำนาจการตัดสินใจต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับสมาชิก (กำหนด 1 คน ต่อ 1 เสียง) ดังนั้น การประชุมของสหกรณ์เครดิตยูเนียนของชุมชนจะดำเนินการ ได้ทุกครั้งต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ว่ากว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด หลักการนี้ของ สหกรณ์ ฯ ไม่สอดคล้องกับระบบตัวแทนครอบครัวดังกล่าว ที่บางครอบครัวเข้าร่วมเป็นสมาชิก สหกรณ์ ฯ หลายคนแต่มีส่งตัวแทนครอบครัวมาร่วมประชุมเพียงคนเดียว

สำหรับอาชีพในชุมชน จากการสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) โดยคณะกรรมการ ชุมชนฟ้าใหม่ร่วมกับเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2532 พบว่าในจำนวนประชากรทั้งหมด 638 คน มีผู้ทำงานแล้วจำนวน 378 คน แยกเป็น ประกอบอาชีพรับจ้างร้อยละ 74.34 อาชีพค้า ขายร้อยละ 29.64 รับราชการ (รวมลูกจ้างราชการ) ร้อยละ 3.17 เกษตรกรร้อยละ 1.85 อาชีพรับจ้างอาทิเช่น เป็นกรรมกรรายวัน ช่างก่อสร้าง รับจ้างซักรีดเสื้อผ้า (มีลูกค้าทั้งคนจาก นอกชุมชนบริเวณใกล้เคียงและคนที่มาอาศัยเข้าอยู่ในชุมชน) รับจ้างปลูก/เก็บเกี่ยวข้าว ในฤดู ทำนา เล่นดนตรีพื้นเมือง ไร่ตามโรงแรม-ศูนย์วัฒนธรรมในเวลาว่างทำ งานบริษัทห้างร้าน และอาชีพอิสระอื่น ๆ อาชีพค้าขาย เช่น ทำบ้านเป็นร้านขายของชำเบ็ดเตล็ดทั่วไป ใช้รถเข็น ขายอาหาร/กับข้าวในตลาด (มีทั้งขายทั้งวัน-ขายเฉพาะช่วงเย็น และที่ขายได้รุ่งในตลาดประตู เชียงใหม่ ตลาดทิพย์เนตร และตลาดสมเพชร) เก็บกระดากขาย เก็บพืชผักที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ขายบ้านที่อยู่ติดลำคูไหลในเขต 4 มีอาชีพเก็บผักบุงในลำคูขาย โดยมีการเอาไม้ไผ่ยาว ๆ บักไว้ กลางลำคูเป็นจุด ๆ ทั่วไป เพื่อยึดป้องกันผักบุงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไหลไปตามกระแสน้ำ เมื่อน้ำขึ้นมาก ๆ อย่างไรก็ตามมีหลายครอบครัวที่มีมากกว่า 1 อาชีพ เช่น มีการเลี้ยงสัตว์ (ไก่ เบ็ด หมู) เก็บพืชผักขายนอกเหนือจากการเก็บสามล้อ หรือรับจ้างรายวัน เป็นต้น

01/จน

334.22

81684

สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จากการสำรวจ จปฐ. โดยคณะกรรมการชุมชน เมื่อปี 2532 พบว่ามีผู้นับถือศาสนาคริสต์ 7 คน นอกนั้นนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด วัดที่คนในชุมชนเป็นศรัทธา หรือไปทำบุญเป็นประจำจะอยู่โดยรอบชุมชน คือ ทิศเหนือ - วัดนันทาราม วัดดาวดึงส์ วัดธาตุคำ ทิศตะวันตก - วัดศรีปิงเมือง ทิศตะวันออก - วัดหัวฝาย ทำให้การทำบุญฉลองศาลาชุมชนครั้งหนึ่งต้องเชิญพระจากวัดเหล่านี้วัดละ 1 รูปมาร่วมทำพิธีเพื่อสนองศรัทธาคนทั้งชุมชน สถานที่ยึดเหนี่ยวด้านจิตใจของคนในชุมชนนอกเหนือจากนั้น คือ ดันโพธิ์กลางชุมชน ซึ่งมีการสร้างเป็น ศาลเจ้าพ่อประตูก้อม เป็นที่สิงสถิตย์ของผีเสื้อบ้าน (เจ้า/ผีที่ปกป้องรักษาชุมชน) เป็นที่เคารพกราบไหว้ของคนในชุมชน มีการทำบุญเป็นประจำทุกปีช่วงเดือน 9 เหนือ (ประมาณเดือนมิถุนายน)

ในชีวิตประจำวันของชาวชุมชน ในเวลากลางวันชาวชุมชนที่มีงานประจำต่างออกไปทำงาน เด็กออกไปเรียนหนังสือ ผู้ที่อยู่ในชุมชนช่วงเวลากลางวันคือผู้ที่ใช้บ้านเป็นสถานประกอบการ ได้แก่ร้านค้าขายของเบ็ดเตล็ด บ้านรับจ้างซักรีดเสื้อผ้า ฯลฯ ผู้ที่ค้าขายโดยใช้รถเข็นช่วงกลางคืน คนแก่ ฯลฯ สำหรับคนรับจ้างทั่วไปรายวันก็มักออกเก็บพืชผัก จับปลาตามหนองน้ำบริเวณใกล้เคียงชุมชนมาทำเป็นอาหาร ตกเย็นผู้ที่ออกไปทำงานนอกบ้านจะเริ่มทยอยกลับบ้าน มีการจับกลุ่มพูดคุยกันในละแวกบ้านใกล้เรือนเคียง โดยใช้บ้าน ร้านค้าขายของชำ แผงขายสุรา บนสะพานเล็ก ๆ ซ้ำมลำคลองแม่ข่าเป็นที่พบปะพูดคุยกัน การพบปะพูดคุยกันบนสะพานมีทั้งพวกวัยรุ่นหนุ่มสาวและวัยกลางคน จับกลุ่มพูดคุยเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวัน กระเข้าเข้าเหยกันถามสารทุกข์สุขดิบคนที่เดินผ่านไปมา ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งที่ค้าขายอาหารเวลากลางคืน เริ่มทยอยออกจากบ้าน การพบปะพูดคุยจะเริ่มเป็นไปอย่างหนาแน่นในช่วงหัวค่ำ เริ่มมีต โดยเฉพาะตามร้านขายสุราและบนสะพาน ในชุมชนมีสะพานข้ามลำคลองแม่ข่าอยู่หลายแห่ง แต่ที่เป็นแหล่งชุมนุมกันมีประมาณ 3 แห่ง ส่วนร้าน/แผงขายสุรามีกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน ฯ ทุกเขต ลักษณะการรวมกลุ่มเป็นการรวมตัวของคนในละแวกบ้านใกล้เรือนเคียงละแวกเดียวกัน เป็นแบบ กลุ่มไครกลุ่มมัน นอกจากนี้ยังปรากฏบางเขตของชุมชนมีการตั้งวงเล่นการพนัน (ไฮโลว์) กันอย่างเปิดเผยกลางที่สาธารณะซึ่งจะมีคนมามุงดูและเล่นกันมากเป็นประจำ การชุมนุมต่าง ๆ ทุกลักษณะดังกล่าวมานี้จะเริ่มสลายตัวเมื่อเริ่มมีตช่วงประมาณ 1-2 ทุ่มเท่านั้นยกเว้นกลุ่มผู้ชายบางกลุ่มที่ยังคงปักหลักดื่มสุราพูดคุยร่วมกันจนถึงกลางคืน บางเขตก็มีการตั้งวงเล่นไพ่กันอย่างหามรุ่งหามค่ำในบ้านอย่างไม่เปิดเผย

เลขหมู่
เลขทะเบียน	115251

ในเวลากลางคืนเป็นช่วงที่คนร่วมครัว เรือนเดียวกันได้อยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากิจกรรมในช่วงนี้คือ กินข้าว ดูโทรทัศน์ และพูดคุยร่วมกัน โทรทัศน์ดูเหมือนว่าจะมีอยู่ทุกครัวเรือน ยกเว้นบ้านที่เจ้าของเป็นคนโสด หรืออยู่ตัวคนเดียว ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่แม้แต่บ้านที่ทุรุดโทรมที่สุดในชุมชนก็ยังชวนชวายเป็นมาไว้ภายในบ้าน บางที่เราไม่อาจใช้สิ่งของเครื่องใช้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ มาเป็นเครื่องบ่งบอกฐานะของคนในชุมชนแออัดอย่างเป็นมาตรฐานได้ ดังเช่นที่เราอาจเคยใช้กับคนในชนบท ทั้งนี้เพราะลักษณะบ้านที่คับแคบ สภาพแวดล้อมที่อยู่ในเขตเมืองที่ต้องตื่นนอนต่างคนต่างทำงาน และลักษณะอาชีพ ทำให้เครื่องอำนวยความสะดวกที่บางครั้งเราได้ตีค่าเป็นของ ใช้นุ่มเพื่อจะได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องซักผ้าใช้ประกอบอาชีพ ตูยีน ให้เก็บของสดของเหลือไว้ขายที่ตลาดในวันต่อไป เครื่องต้มน้ำ - เครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่อใช้ประกอบอาหารเนื่องจากพื้นที่ค่อนข้างหายาก โทรทัศน์เป็นสิ่งบันเทิงใจประจำครอบครัวในยามค่ำคืน และช่วงหยุดงาน ในวันเสาร์หรืออาทิตย์ที่ช่วยจูงใจให้คนในชุมชนแออัดสามารถพักอาศัยอยู่ในบ้านที่ค่อนข้างจำกัดทั้งพื้นที่บ้านและอาณาบริเวณได้อย่างมีความสุขพอควรตามอัตภาพ ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้มีการไปมาหาสู่กันระหว่างบ้านต่อบ้านในเวลากลางคืนน้อยลง

ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเมื่อวิเคราะห์จากข้อเท็จจริงที่ได้รับและพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพ ปรากฏว่าเขต 1 และเขต 2 ซึ่งตั้งบ้านเรือนเรียงยาวไปตามแนวถนนและลำคลองแม่ข่าในแนวเดียวกันมีความสัมพันธ์ของคนระหว่างกันมากที่สุด มีการข้ามเขตไปมาหาสู่กันเป็นปกติ เนื่องจากคนในเขต 2 ต้องอาศัยเขต 1 เป็นทางผ่านไปสู่แหล่งชุมชนอื่น เช่น ตลาด วัด เข้าสู่ตัวเมือง ฯลฯ ในขณะที่เขต 3 และเขต 4 ต่างก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยเขตอื่นเป็นทางผ่านมากนัก โดยเฉพาะเขต 4 มีแนวกำแพงเมืองเก่าเป็นอุปสรรคในการไปมาหาสู่กับเขตอื่น มีผลทำให้ทั้งเขต 3 และเขต 4 ต่างก็มีความสัมพันธ์กันภายในเฉพาะเขตของตนเท่านั้น ตัวบ่งชี้ในเรื่องนี้คือ เมื่อผู้วิจัยได้สอบถามคนในเขต 1 ถึงเรื่องราวส่วนตัวของคนในเขต 2 ก็มักจะได้รับข้อมูลต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าคนทั้ง 2 เขตมีความสัมพันธ์ต่อกัน รู้จักกันเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับที่สอบถามคนในเขต 2 ถึงข้อมูลคนในเขต 1 แต่เมื่อลองสอบถามในลักษณะเดียวกันจากคนในเขต 1 และเขต 2 ถึงคนในเขต 3 หรือ เขต 4 ผู้วิจัยมักจะได้รับคำตอบอยู่เสมอว่า "ไม่รู้จัก" แม้แต่ในหมู่คณะกรรมการชุมชนเอง ครั้งหนึ่ง เมื่อผู้วิจัยได้ถามกรรมการชุมชนคนหนึ่ง ในเขต 1

ถึงกรรมการชุมชนอีกคนที่อยู่ในเขต 3 เขาได้ตอบว่า "เฟิ่งจะขอบคุณเพราะต้องทำงานร่วมกัน" ทั้งนี้ยกเว้นคนเก่าแก่ที่อยู่ในชุมชนมานานในแต่ละเขตที่ยังคงรู้จักมักคุ้นกันบ้าง

การติดต่อสัมพันธ์ที่ เท่าเทียมกัน จะอยู่ในวงคนที่มีอาชีพคล้ายกัน ฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับเดียวกัน อยู่ในละแวกเดียวกัน ชอบในสิ่งเดียวกัน (เช่น ร่วมวงไพ่ ร่วมวงสุรา ชอบสะสมพระเครื่อง ฯลฯ) ส่วนการติดต่อสัมพันธ์ที่ ไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายที่ด้อยกว่ามีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพิงฝ่ายที่เหนือกว่า ในรูปแบบ ระบบอุปถัมภ์ ได้แก่คนที่มีความแตกต่างกันด้านฐานะทางเศรษฐกิจ (ซึ่งจะสัมพันธ์กับหน้าที่การงาน)

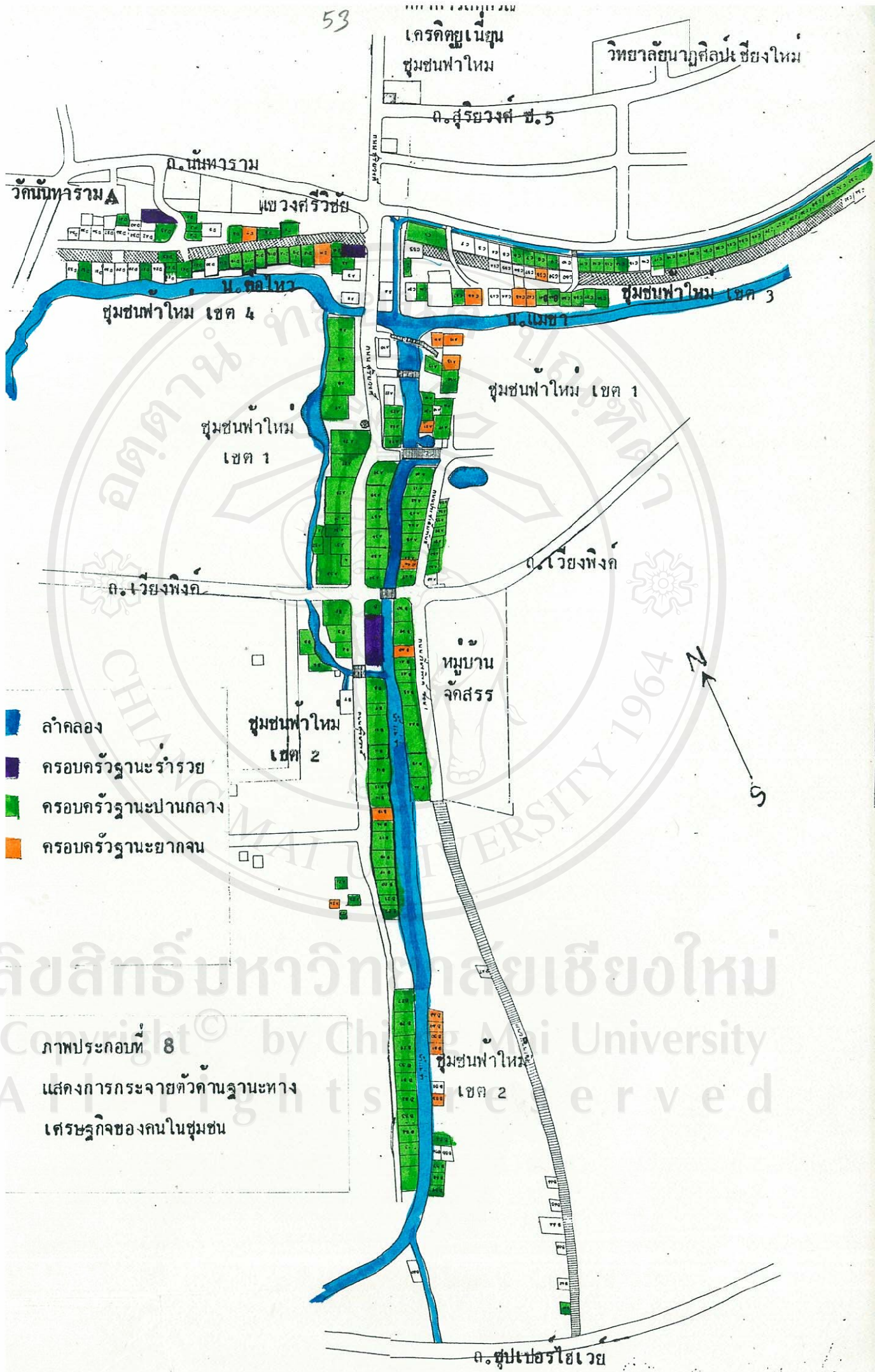
ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้นำอย่างเป็นทางการในชุมชนคนหนึ่งที่มีข้อมูลของชุมชนเป็นอย่างดี ได้พิจารณาว่าแต่ละครอบครัวในชุมชนมีฐานะเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยได้แบ่งฐานะออกเป็น 3 ระดับ คือ ร่ำรวย ปานกลาง และยากจน โดยให้เขาซึ่งเป็นคนในชุมชนได้ใช้พิจารณาญาณของตัวเองเป็นผู้ตัดสิน ปรากฏว่าเขาได้เลือกให้ 3 ครอบครัวในชุมชนเป็นผู้มีฐานะร่ำรวย 20 ครอบครัวมีฐานะยากจน และที่เหลือ (รวมทั้งตัวเขาเอง) มีฐานะปานกลาง ดังปรากฏรายละเอียดในภาพประกอบที่ 8 แสดงการกระจายตัวด้านฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน หน้า 53

ถึงแม้ผลการศึกษามีตัวบ่งชี้มากมายที่ทำให้เห็นภาพว่าคนในชุมชนมีลักษณะเป็นปัจเจกชนสูงจากสภาพเงื่อนไข สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก็ตาม แต่ภายในชุมชนก็ยังคงมีระบบอุปถัมภ์แฝงอยู่เช่นกัน มีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์กลุ่มเล็ก ๆ บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนกัน สิ่งที่สะท้อนให้เห็นระบบอุปถัมภ์ในชุมชนแห่งนี้ ดังเช่นกรณีของกรรมการชุมชนท่านหนึ่ง ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าตนเองทำงานร่วมกับนายพงษ์ศักดิ์ ซึ่งเคยเป็นประธานชุมชนในอดีตและมีฐานะดี มีอาชีพรับเหมาเจาะน้ำบาดาล โดยเป็นลูกจ้างในลักษณะเป็นแรงงานรับจ้างรายวัน ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท หากตนเองไปทำงานก่อสร้างที่อื่นจะได้ค่าแรงถึงวันละ 200 บาท ที่ยังคงทำงานกับนายพงษ์ศักดิ์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นคนขอส้มเงินง่าย ใจกว้าง บางครั้งตนเองมีเรื่องเดือดร้อนก็ยืมเงินไปใช้ก่อนได้โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย เป็นหลักประกันความมั่นคงกรณีฉุกเฉินให้แก่ตน เขาได้ยกกรณีตัวอย่างว่า "ครั้งหนึ่งเคยมีเรื่องถึงโรงพัก ต้องเสียเงิน 5,000 บาท ได้เขียนโน้ตฝากพี่สาวมาให้คุณพงษ์ศักดิ์ ก็ได้รับเงินเลย แล้วค่อยมาทำงานใช้หนี้ให้ทีหลัง" ตัวอย่างอีกกรณีหนึ่ง นางวรรณ ผู้ยากไร้ในชุมชน ได้ช่วยทำงานบ้านให้กับครอบครัวนายยศ ซึ่งเป็นผู้มีฐานะดีกว่าและเป็น

เพื่อนบ้าน เพื่อแลกกับการได้รับความช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ ในยามขัดสน และการมีข้าวปลาอาหารกินทุกวัน อาจกล่าวได้ว่าในชุมชนแห่งนี้มีระบบอุปถัมภ์เป็นแบบ ระบบอุปถัมภ์ในเชิงเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากคนไม่มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ระบบนี้ได้ช่วยเป็นหลักประกันความมั่นคงกรณีฉุกเฉินได้ มากกว่าเป็นระบบอุปถัมภ์ในเชิงอำนาจที่คนต้องเข้ามาพึ่งพิงเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าในกิจกรรมทุกชนิด ทุกประเภทของชุมชน ส่วนใหญ่จะมีการดื่มสุราเป็นตัวจูงใจดึงดูดให้คนเข้าร่วม (นอกเหนือจากคนส่วนหนึ่งที่อาจมาเพราะศรัทธาหรือเหตุผลอื่น ๆ) นอกจากนี้ สุรายังเป็นตัวบ่งบอกถึงความเป็นคนมีใจกว้างของคนในชุมชนอีกด้วย เมื่อมีกิจกรรมใด ๆ ไม่ว่าจะป็นงานพัฒนาในวันสำคัญ ๆ งานทำบุญประจำปี (ทำบุญผีเสื้อบ้าน) ทำบุญถวายเทียนเข้าพรรษา งานพิธี ฟายครู (การทำบุญเลี้ยงผีประจำปีของคนทรงเจ้า) ฯลฯ ผู้ที่ถือสุราเข้ามาร่วมกลุ่มมักจะได้รับการหักทายเป็นคนอื่น ๆ ในกลุ่มอย่างทั่วถึงกลายเป็นบุคคลพิเศษของกลุ่ม อย่างน้อยก็ในชั่วขณะนั้น ผู้นำชุมชนถึงกับกล่าวกับผู้วิจัยว่าการชักจูงผู้ใหญ่ในชุมชนให้มาทำกิจกรรมร่วมกันทำได้ยาก ไม่ค่อยมีคนมาร่วม "แต่ถ้าบอกว่าให้มากินเหล้าจะมีคนมาเต็ม" ทำให้เห็นสภาพการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มาเพราะส่วนหนึ่งเพื่อหวังผลประโยชน์เฉพาะหน้า ครั้งหนึ่งชายในชุมชนที่ปกติไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวม เพื่อต้องการแสดงออกถึงความใจกว้างของตนต่อหน้าผู้วิจัยและกลุ่มชน เขาได้แสดงความสามารถจะบริจาคมสุราในงานแห่งนั้นจำนวน 12 ขวด ทันทีที่ได้กล่าวจบเขาได้แสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตัวเองขึ้นมาทันที และคนอื่นที่มาร่วมในงานก็ได้ร่วมพูดคุยกับเขาหลังจากนั้น ชาวชุมชนผู้หนึ่งได้เหตุผลในการดื่มสุราว่า เนื่องจาก "ทำงานหนัก กลับมาถ้าได้กินเหล้านอนสบาย ไม่ต้องคิดอะไรมาก"

ในระบบความเชื่อ ยังมีการนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์กันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะคนที่มีพื้นเพเดิมในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง ปรากฏว่ามี ม้าขี่ หรือคนทรงเจ้าเฉพาะในเขต 1 ถึง 3 คน ในเขต 2 มีถึง 9 คน หลาย ๆ บ้านมีการตั้งหิ้งเลี้ยง ผีปู่ย่า หรือผีบรรพบุรุษ มีการจัดงาน ทำบุญผีเสื้อบ้าน หรือการทำบุญประจำปีกลางชุมชนในเขต 1 ซึ่งพิธีนี้จะมีคนทั่วไปในชุมชนเข้ามาร่วมกันมากทั้งคนที่มีพื้นเพมาจากภาคเหนือและที่มาจากภาคอื่น

- ลำคลอง
- ครอบครัวฐานะร่ำรวย
- ครอบครัวฐานะปานกลาง
- ครอบครัวฐานะยากจน

ภาพประกอบที่ 8
 แสดงการกระจายตัวคานฐานะทาง
 เศรษฐกิจของคนในชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

สรุปสถิติที่สำคัญของชุมชน

ข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชนฟ้าใหม่ จากการสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2534 โดยคณะกรรมการชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม ร่วมกับเทศบาลนครเชียงใหม่ มีดังนี้

- มีประชากรทั้งสิ้น 748 คน แยกเป็น ชาย 378 คน หญิง 370 คน

- มีบ้าน 167 หลังคาเรือน จำนวน 171 ครอบครัว แยกเป็น

เช่าที่ปลูกบ้าน (ในความหมายนี้คือทั้งลักษณะเช่าและบุกรุก) จำนวน 121 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 70.76

อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวอื่น จำนวน 31 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 18.13

มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง จำนวน 14 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 8.19

เข้าบ้านอยู่ จำนวน 5 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 2.92 (ในสภาพที่เป็นจริงผู้ที่เข้าบ้านอยู่ หรือเข้าอยู่ในลักษณะเป็นหอพัก จะมีสูงกว่าที่สำรวจได้ แต่เนื่องจากคนเหล่านี้บางส่วนอาศัยเป็นเพียง "ที่หลบนอน เก็บของ" ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในชุมชน บางคนเป็นคนโสดที่มาอาศัยเช่าอยู่ ฯลฯ ซึ่งคนเหล่านี้เคลื่อนย้ายที่อยู่ไม่แน่นอน การสำรวจจึงไม่นับรวมเป็นข้อมูลของชุมชนด้วย) โครงสร้างอายุของประชากรของชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 9 หน้า 55

- รายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท/เดือน มีจำนวน 20 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 11.7 ของครอบครัวทั้งหมด

- รายได้ตั้งแต่ 2,000 บาท/เดือน มีจำนวน 151 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 88.3 ของครอบครัวทั้งหมด

- มีบ้านที่คงทนถาวรอย่างน้อย 5 ปี 136 หลังคาเรือนคิดเป็นร้อยละ 81.44

(เกณฑ์ปกติ 84)

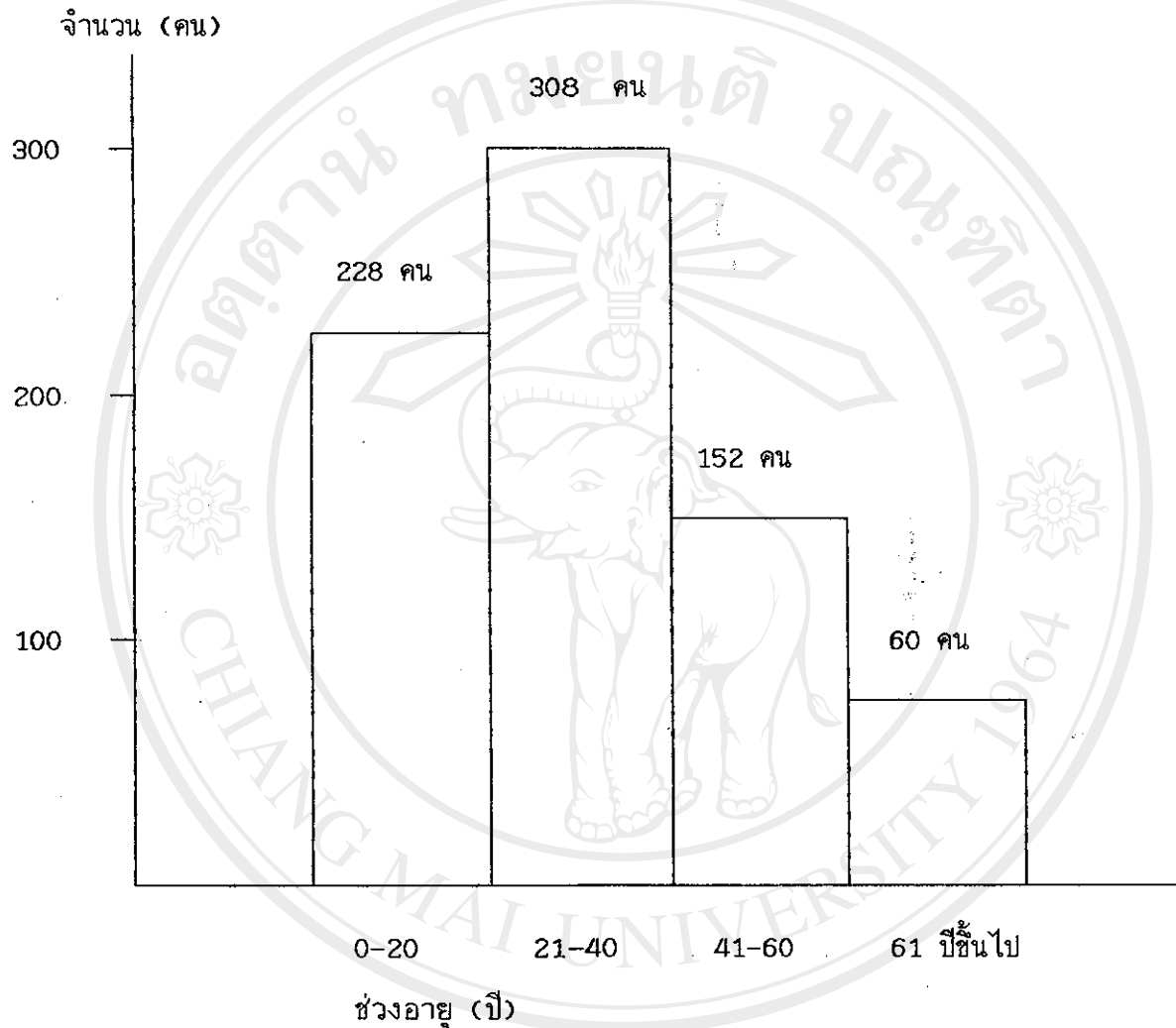
- มีบ้านถูกสุขลักษณะ 128 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.65 (ผ่านเกณฑ์)

- มีสิ่งแวดล้อมสุขลักษณะ 156 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.41 (ผ่านเกณฑ์)

- มีน้ำดื่มสะอาดเพียงพอ (2 ลิตร/คน/วัน) 154 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 90

(ผ่านเกณฑ์)

ภาพประกอบที่ 9 แสดงจำนวน/สัดส่วนประชากรในวัยต่าง ๆ ชุมชนฟ้าใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

- มีน้ำใช้สะอาดเพียงพอ 153 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 89.50 (เกณฑ์ปกติ 95)
- มีไฟฟ้าใช้ (รวมทั้งที่ต่อใช้จากบ้านอื่น) 164 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 95.90 (เกณฑ์ปกติ 100)
- คนพิการ ทพพลภาพ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ .93
- สภาพชุมชนโดยทั่วไปสะอาดเรียบร้อย (ตกเกณฑ์)
- ทางเดินทางหลักในชุมชนเพียงพอกับการใช้ประโยชน์ สภาพเหมาะสมกับการสัญจรไปมา มีไฟฟ้าให้แสงสว่างเพียงพอแก่การใช้ทางเท้าอย่างปลอดภัย (ตกเกณฑ์)
- ทางระบายน้ำหลักในชุมชนมีเพียงพอแก่การป้องกันน้ำท่วม (ตกเกณฑ์)
- ชุมชนมีเหตุรำคาญที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ (ตกเกณฑ์)

4.2.3 กลุ่มองค์กรที่มีอยู่ภายในชุมชน

ในชุมชนฟ้าใหม่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมขึ้น เป็นของตนเอง ทั้งที่เกิดจากการเข้ามาจัดตั้งหรือขึ้นน้ำ โดยหน่วยงานภายนอกชุมชนและที่เกิดจากความคิดริเริ่มของคนในชุมชนเอง (โดยอาจจะเห็นตัวอย่างจากที่อื่น) ดังนี้

กองทุนยา เริ่มก่อตั้งครั้งแรกในเดือนมิถุนายน 2528 โดยคนในชุมชนผู้ผ่านการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนของเทศบาลจำนวน 3 คน ได้กำหนดให้สมาชิกลงทุนกันหุ้นละ 10 บาท เก็บเงินได้ประมาณ 1,500 บาท โดยตั้งที่ทำการไว้ในชุมชนเขต 1 ต่อมามีปัญหา "คนมาเอายาแล้วไม่ได้รับ บางครั้งก็ไม่มีคนจ่ายยา บัญชีและเงินที่ได้จากการขายยาก็ไม่มีคนรับผิดชอบ กรรมาการขัดกัน ไปมา" ประกอบกับคนสามารถหาซื้อยาได้สะดวกจากร้านค้าทั่วไปในชุมชนและภายนอกชุมชน รวมทั้งจากบริการศูนย์สาธารณสุขแขวงเมืองรายเทศบาลฯ ซึ่งอยู่ห่างชุมชนประมาณ 1 กิโลเมตร กลุ่มจึงล้มไปในปีสุดท้าย คนในชุมชนที่ร่วมเป็นสมาชิกผู้หนึ่งกล่าวว่ากลุ่มล้มเพราะยาหมดอายุ และเงินสูญ ผู้นำชุมชนกล่าวว่าจากเหตุการณ์นี้ทำให้คนในชุมชน "เริ่มเซ็ด"

ต่อมาได้มีความพยายามจัดตั้งกองทุนยาขึ้นใหม่ โดยประธานชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นทางการคนแรก ครั้งนี้ไม่มีการระดมทุนจากคนในชุมชนแต่ได้ให้รองประธานชุมชน ซึ่งได้เป็นประธานชุมชนคนปัจจุบัน เป็นผู้ไปติดต่อเอายาจากวัดนันทาราม เจ้าอาวาสได้บริจาคยาให้

ชุมชนฟรี จำนวน 2,000 บาท ให้ภรรยาประธานชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบฝากขายยาตามร้านค้าในชุมชน กรรมการชุมชนชุดปัจจุบันคนหนึ่ง ได้แสดงข้อสงสัยว่าการขายยาได้เงินครบตลอดแต่เมื่อหมดวาระของกรรมการชุมชนชุดเดิมเงินดังกล่าวได้สูญไปด้วยโดยไม่ทราบสาเหตุ

กองทุนข้าว ในปี 2532 เมื่อผู้วิจัยทำงานในชุมชนฟ้าใหม่ในฐานะเป็นนักพัฒนาชุมชน เทศบาลฯ ได้พบว่าในชุมชนมีป้าย กองทุนข้าว ปรากฏอยู่หน้าบ้านหลังหนึ่ง จากการศึกษาในเวลาต่อมาพบว่ากองทุนดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะเป็นกองทุนอย่างแท้จริง คนในชุมชนผู้หนึ่งที่รู้ข้อมูลได้เล่าว่ากองทุนข้าวเกิดจากประธานชุมชนคนแรกได้ลงทุน โดยทุนส่วนตัว ให้หญิงผู้หนึ่งเป็นเพื่อนบ้านขายข้าวสาร (ขายปลี๊ก) โดยให้ใช้ชื่อเป็น กองทุนข้าว กำไรที่ได้แบ่งปันกันระหว่างผู้ลงทุนกับคนขาย ไม่ได้มีสมาชิกหรือระเบียบกฎเกณฑ์ตามหลักการจัดตั้งกลุ่มหรือกองทุนแต่อย่างใด เป็นเพียงการสร้าง ผลงาน ให้ปรากฏตามความนิยมในยุคสมัยนั้น (อยู่ในระยะการเกิดองค์กรและการจัดระเบียบภายในชุมชน) และเพื่อให้สอดคล้องรับกับแนวการทำงานของหน่วยงานภายนอกชุมชนเท่านั้น

กลุ่มแม่บ้าน จัดตั้งขึ้นจากการประชุมคณะกรรมการชุมชนชุดแรกที่ได้รับเลือกตั้งอย่างเป็นทางการที่ประชุมได้เสนอให้เลือกกรรมการกลุ่มแม่บ้านขึ้นจำนวนหนึ่ง โดยไม่ได้เลือกประธานกลุ่ม กิจกรรมที่เป็นทางการโดยกลุ่มแม่บ้านจริง ๆ ไม่มี มีแต่เพียงการไปช่วยงานศพโดยใช้ชื่อว่า "กลุ่มแม่บ้าน" ไปร่วมครั้งละประมาณ 5-6 คน โดยไปในนามทั้งส่วนตัวและในนามกลุ่มแม่บ้านอย่างแยกกันไม่ออก กลุ่มแม่บ้านได้รับการฟื้นฟูจัดตั้งขึ้นใหม่อย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง โดยคณะกรรมการชุมชนชุดที่สอง ในปี 2533 เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ทำให้เขต 4 อยู่ค่อนข้างห่างไกลจากเขตอื่น ๆ และผู้คนมีความสัมพันธ์เฉพาะภายในเขตของตน กรรมการกลุ่มแม่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่จึงมีเพียงเขต 1 ถึงเขต 3 จำนวนเขตละ 3 คน การร่วมกิจกรรมของชุมชนในนามกลุ่มแม่บ้านยังคงจำกัดอยู่เฉพาะผู้มีชื่อเป็นกรรมการกลุ่มแม่บ้านเท่านั้น

All rights reserved

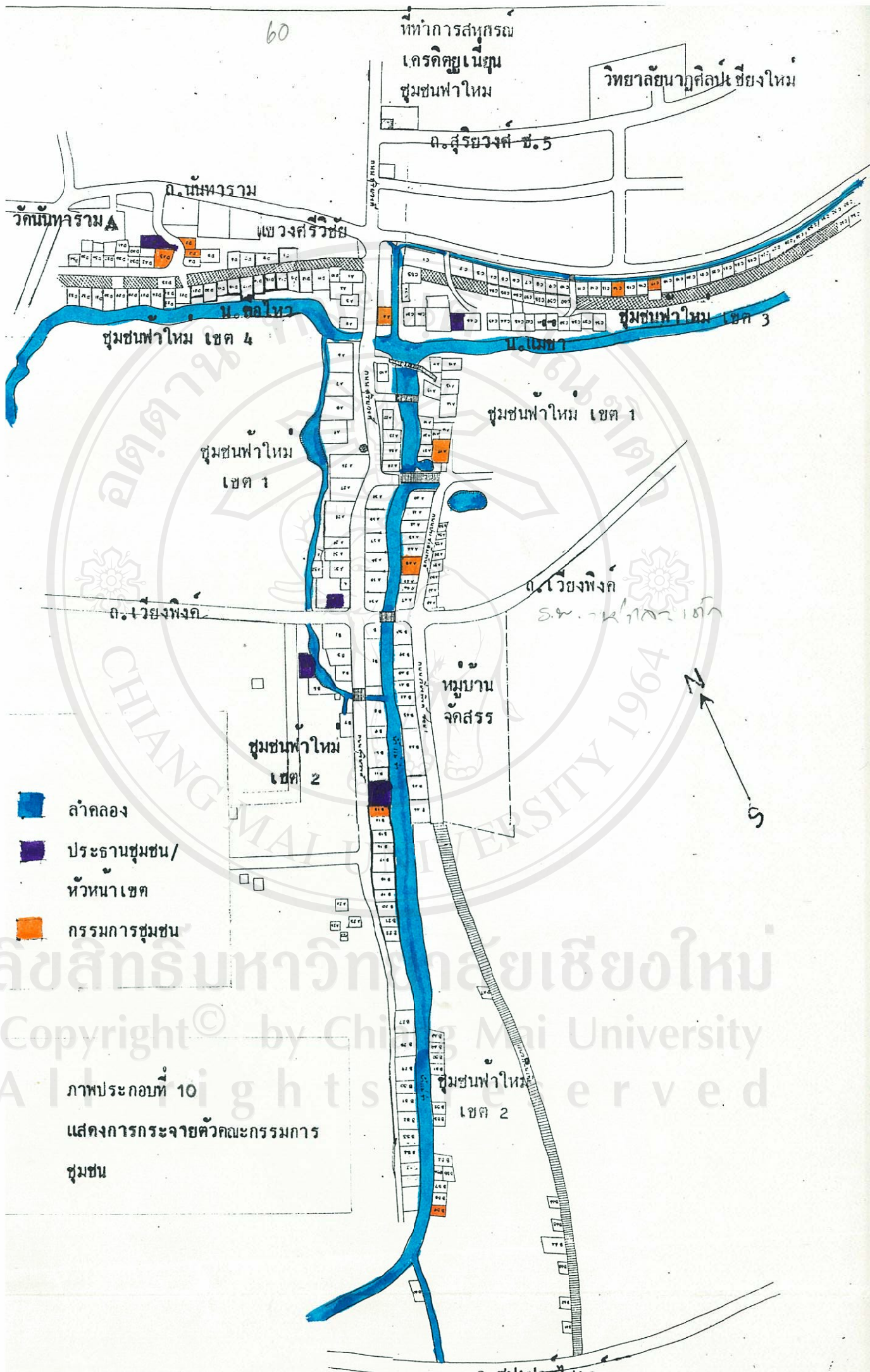
กรรมการชุมชน พัฒนาการเกิดกลุ่มกรรมการชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนสำหรับแก้ไขปัญหาส่วนรวมและเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนเริ่มต้นเมื่อปี 2527-2528 กรรมการชุมชนผู้ได้รับเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการ อันหมายถึงเทศบาลยังไม่ได้เข้ามายอมรับการจัดตั้ง มีประมาณ 8-9 คน โดยไม่มีกิจกรรมใด ๆ ตามมา ต่อมามีการทำหนังสือแจ้งไปยังเทศบาล ขอให้เข้ามารับรองการจัดตั้งเป็น "ชุมชน" มีการเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการครั้งแรกในเดือนตุลาคม 2528 โดยวิธียกมือเลือกประธานชุมชน 1 คน แล้วให้ประธานชุมชนที่ได้รับเลือกตั้งไปแต่งตั้งกรรมการชุมชนเอาเอง มีผู้ได้รับเสนอชื่อ 5 คน ผลปรากฏว่าที่ประชุมทั้งหมด 167 คนลงมติเลือกนายพงษ์ศักดิ์ เป็นประธานชุมชน (นายพงษ์ศักดิ์ เคยได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานชุมชนมาแล้วครั้งหนึ่งในคราวเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการ) ระยะแรกกรรมการชุมชนชุดนี้ทำงานร่วมกันอย่างขยันขันแข็ง แต่ต่อมาได้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างประธานชุมชนและรองประธานจนกระทั่งฝ่ายรองประธานได้หันหลังให้กับตำแหน่งกรรมการชุมชน หันไปปรับผัดชอบเครดิตยูเนี่ยนเพียงอย่างเดียว กรรมการชุมชนผู้หนึ่งที่อยู่ข้างฝ่ายรองประธานได้กล่าวถึงประธานชุมชนในยุคนั้นว่า "ถ้าไม่เมาก็ดี แต่ถ้าเมมาแล้วพาล ใช้อารมณ์ มีอะไรไม่บอกคนอื่นเอาลูกเมียไปกันเอง" และได้กล่าวถึงรองประธานว่า "คุณประเสริฐเป็นคนดี จนแต่สปอร์ต มีอะไรจะบอกไปทั่วไม่ทำคนเดียว" ส่วนผู้ที่อยู่ข้างฝ่ายประธานกล่าวว่า "คุณพงษ์ศักดิ์ ลังคมกว้าง คนทั่วไปนับถือเพราะมีอะไรก็ช่วยเหลือรู้จักกันหมดทั้งเทศบาลทั้งคนใหญ่คนโต" และได้กล่าวถึงรองประธานว่า "เป็นคนที่เหนียวไม่เคยเลี้ยงเหล้าใคร...ทำอะไรตรงเกินไปน่าจะยึดหยุ่น"

มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนอีกครั้งหนึ่ง (เทศบาลได้กำหนดระเบียบให้กรรมการชุมชนมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี) ในเดือนพฤศจิกายน 2532 ใช้วิธีเลือกตั้งแบ่งเป็น 4 เขต เปิดโอกาสให้มีการสมัครรับเลือกตั้งแบบเลือกผู้แทน ใช้การหย่อนบัตร ปรากฏว่าการเลือกตั้งครั้งนี้คนตื่นตัวมาใช้สิทธิ์มากถึง 280 คน (ประธานชุมชนคนเดิมได้ถอนตัวไม่สมัครเข้าร่วม ๆ) ผลคือรองประธานชุมชนเดิมได้รับเลือกเป็นประธานชุมชนคนใหม่ (มีผู้เข้ารับการสมัครเลือกตั้งเขต 1 จำนวน 13 คน เขต 2 จำนวน 14 คน เขต 3 จำนวน 13 คน และเขต 4 จำนวน 6 คน) สำหรับการกระจายตัวของคณะกรรมการชุมชนในเขตต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพประกอบที่ 10

หน้า 60

กลุ่มฌาปนกิจ ตั้งขึ้นหลังการเกิดกรรมกรประชุมชนอย่างเป็นทางการในเวลาไม่นานนัก โดยมีประธานชุมชน (ในขณะนั้น) เป็นผู้นำจัดตั้งกลุ่ม ฯ และยังคงดำเนินการอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานคือ ให้ประธานชุมชนเป็นประธานกลุ่มฌาปนกิจโดยตำแหน่ง ให้หัวหน้าเขตทั้ง 4 เขตเป็นผู้รับผิดชอบเก็บเงินค่าสมาชิกเมื่อมีคนเสียชีวิตในอัตราค่าพลละ 10 บาท/ครอบครัว ในเขตของตน ถึงแม้ชุมชนฟ้าใหม่เขต 4 จะมีลักษณะอยู่กันอย่างเอกเทศ มีการติดต่อสัมพันธ์กับเขตอื่นค่อนข้างน้อย เนื่องจากสภาพเงื่อนไขต่าง ๆ แต่กลับปรากฏว่าในกลุ่มฌาปนกิจนี้คนในเขต 4 * เข้าร่วมเป็นสมาชิกมากที่สุด ถึงร้อยละ 40 ของสมาชิกทั้งหมด กล่าวคือในจำนวนสมาชิกกลุ่ม ฯ ทั้งหมดประมาณ 100 ครอบครัว มีคนในเขต 4 เป็นสมาชิกถึง 40 ครอบครัว จากการเก็บเงินค่าสมาชิกครั้งละ 10 บาท/ครอบครัว ทำให้ญาติผู้เสียชีวิตได้รับเงินเพียง 1,000 บาท ซึ่งสมาชิกของกลุ่ม ฯ หลาย ๆ คนเห็นว่าน้อยเกินไปจึงมีสมาชิก ฯ บางคนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มฌาปนกิจอื่นที่อยู่นอกชุมชนด้วย

กลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่มเยาวชน กลุ่ม ม้าขี่ หรือคนทรงเจ้า ที่มักมีการติดต่อสัมพันธ์กันในกลุ่มเมื่อมีพิธีกรรมร่วมกัน กลุ่มทำบุญ ป่าเวณีเดือน 9 หรือการทำบุญเห่ไม้ค้ำตัน โป๊ะกลางชุมชน กลุ่มพัฒนาชุมชน (รวมตัวกันในวันสำคัญ ๆ เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน) ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้ มีทั้งที่เป็นกลุ่มจัดตั้ง (โดยหน่วยงานภายนอก) และกลุ่มที่เกิดจากการติดต่อสัมพันธ์ของคนในชุมชนโดยธรรมชาติ แต่โดยเหตุที่บางกลุ่มมีกิจกรรมเพียงปีละครั้ง หรือนาน ๆ ครั้ง และกิจกรรมของบางกลุ่มก็มีผลกระทบต่อชุมชนโดยรวมน้อยมาก ดังนั้น ในที่นี้จึงขอละเว้นการกล่าวถึงในรายละเอียดปลีกย่อย

- ลำคลอง
- ประธานชุมชน/
หัวหน้าเขต
- กรรมการชุมชน

ภาพประกอบที่ 10
 แสดงการกระจายตัวคณะกรรมการ
 ชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

สหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ จากการประชุมของคณะกรรมการชุมชนร่วมกับชาวชุมชน ประมาณ 40-50 คน ในวัดนันทารามเมื่อปี 2529 ได้มีคณะเทศมนตรีกลุ่มความหวัง (ที่ชนะการเลือกตั้งใหม่) มาร่วมประชุมด้วย ระหว่างนั้นได้มีอาจารย์จากวิทยาลัยครูเชียงใหม่ท่านหนึ่ง ในฐานะเป็นอาสาสมัครของชมรมสหกรณ์เครดิตยูเนียน เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน มาขอเข้าร่วมด้วย พร้อมกับขอเวลาในที่ประชุมเผยแพร่แนวคิดเรื่องเครดิตยูเนียน หลังเลิกประชุมกรรมการชุมชนบางท่านได้เข้ามาขอรายละเอียดจากอาจารย์ท่านนั้นต่อ อีก 1 เดือนหลังจากนั้นในที่ประชุมกรรมการชุมชนมีการโหวตเสียงลงมติให้ตั้งเครดิตยูเนียนขึ้นในชุมชน มีการส่งตัวแทน คือ นายประเสริฐ รองประธานชุมชนและกรรมการชุมชนอีก 1 คน (เป็นสมาชิกของสหกรณ์เครดิตยูเนียน พหุทัย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นสหกรณ์ ๙ ขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคง) ให้ไปดูงานศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงาน ในการประชุมกรรมการชุมชนเดือนต่อมาผู้ไปดูงานได้เล่ารายละเอียดต่อที่ประชุม มีการกำหนดรายละเอียดตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียน โดยให้กรรมการชุมชนรับเป็นกรรมการกลุ่มใหม่นี้โดยตำแหน่ง แต่ต่อมาประธานชุมชนในขณะนั้น และรองประธานชุมชนเกิดการทะเลาะจนถึงขั้นแตกหัก ประธานชุมชนและกรรมการชุมชนบางส่วนถอนตัวออกจากกลุ่มเครดิตยูเนียน เช่นเดียวกับรองประธานชุมชนได้ถอนตัวออกจากกรรมการชุมชนและหันไปรับเป็นตัวแทนตั้งตัวดีในกลุ่มใหม่เพียงอย่างเดียว มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขใหม่โดยไม่จำกัดว่ากรรมการกลุ่มเครดิตยูเนียนต้องเป็นกรรมการชุมชนตั้งเช่นเงื่อนไขที่ตั้งแต่แรก แต่จะเป็นใครก็ได้ที่เป็นสมาชิก มีหุ้นสะสมอยู่ เมื่อแรกตั้งปรากฏมีสมาชิก 18 คนทุน 790 บาท เมื่อตั้งกลุ่ม ๙ ได้ 3 เดือนจึงเริ่มเปิดให้กู้ โดยไม่มีหลักเกณฑ์และกฎระเบียบในการกู้ (การดำเนินงานยังไม่มีเอกสารแบบฟอร์มการเงินต่าง ๆ เช่น สมุดสะสมหุ้นรายเดือน ใช้สมุดจดบันทึกทั้งหมด) เมื่อคนในชุมชนเห็นว่ากลุ่มนี้สามารถกู้ได้จริง เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่ม เกิดการหมุนเวียนมีเงินเข้า - ออกมาก การบันทึกแบบเดิมเริ่มใช้ไม่ได้จึงมีการซื้อเอกสารแบบฟอร์มการเงินต่าง ๆ จากสหกรณ์เครดิตยูเนียนพหุทัยมาใช้

หลังการจัดตั้งกลุ่มด้วยตนเองของชุมชนได้ประมาณ 4 เดือน เริ่มมีปัญหาในด้านเทคนิคการดำเนินงาน กรรมการกลุ่ม ๙ จึงแจ้งเรื่องไปยังชมรมสหกรณ์เครดิตยูเนียน เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน เพื่อขอให้มาช่วยเหลือ ในเดือนกรกฎาคม 2529 ชมรมสหกรณ์ ๙ ได้เข้ามารับรองจัดตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียนของชุมชนอย่างเป็นทางการในรูป กลุ่มสะสม (หมายถึงกลุ่มที่เพิ่งเริ่ม

ทดลองจัดตั้ง) หลังจากนั้นทั้งชมรมสหกรณ์ ฯ และสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ เครดิตยูเนียนภาคเหนือจึงเริ่มเข้ามาส่งเสริมกลุ่ม ฯ อย่างเป็นระบบ บุคคลผู้เผยแพร่ เครดิตยูเนียนลงสู่ชุมชน ฟ้าใหม่คนแรกดังกล่าวได้เล่าว่าการเผยแพร่แนวคิดในที่ประชุมครั้งนั้นตนเอง ไม่ได้คิดว่าจะต้องจัดตั้งให้ได้จริง ฯ จนกระทั่งทั้งช่วงไป 6 เดือน เมื่อคนในชุมชนมาแจ้งจึงได้ทราบความคืบหน้า

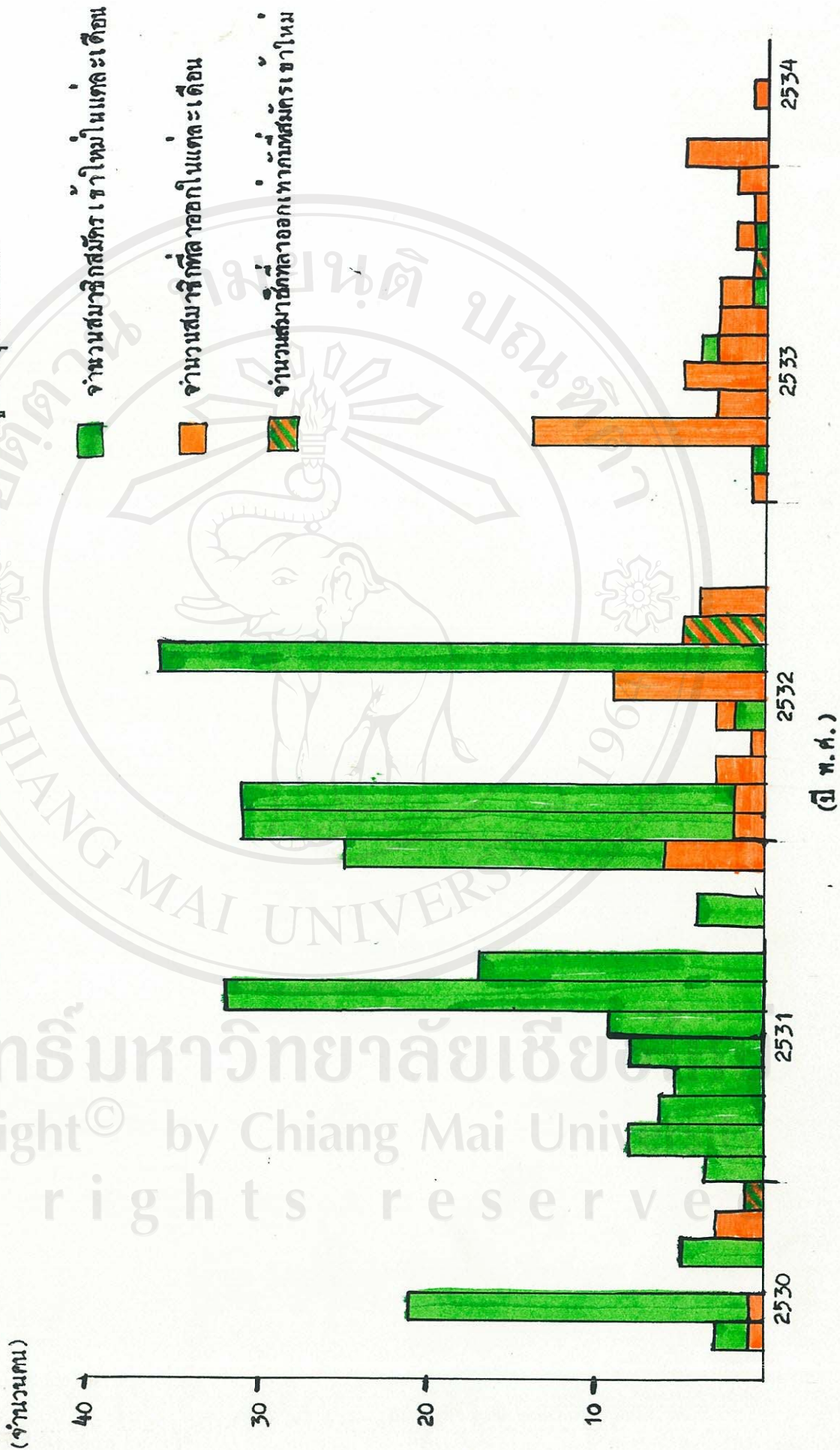
การประชุมกลุ่ม เครดิตยูเนียนเมื่อปี 2530 มีการเลือกตั้งประธานและกรรมการอย่างเป็นทางการ (แต่เดิมรองประธานชุมชนคนเก่าเป็นเพียงกรรมการคนหนึ่งของกลุ่ม ฯ เท่านั้น โดยไม่มีประธานเป็นทางการ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานกลุ่ม ฯ (ได้รับต่อเนื่องหลังจากนั้นเป็นประจำทุกปีจนกระทั่งปัจจุบัน) ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงชุมชนที่ เดิมถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนด้วย เป็นผู้มีความะเอียดจนเคยเป็นเทศมนตรีฝ่ายช่าง ในกลุ่มความหวังมาก่อน จึงเป็นอีกผู้หนึ่งที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก การเข้ารับตำแหน่งประธานกลุ่ม ฯ ของเขาจึงสร้างความเชื่อถือให้กับสมาชิกได้มาก ครั้งหนึ่ง เมื่อผู้วิจัยได้สอบถามสมาชิกกลุ่ม เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ถึงความมั่นใจในการเข้าร่วมกลุ่ม ฯ สมาชิกผู้หนึ่งกล่าวว่าที่เข้าร่วมเนื่องจากเชื่อมั่น เครดิต ของผู้นำคนนี้ กรรมการของกลุ่ม ฯ อีกผู้หนึ่งกล่าวให้เหตุผลที่สมาชิกเลือกผู้นำคนดังกล่าว ว่าเนื่องจาก "ได้ฟังด้านกฎหมาย เพราะคุณสังตรอบคอบ เคยเป็นทนายมาก่อน ฐานะเปี่ยมดี อีกอย่าง สร้างความเชื่อถือให้สมาชิกได้มาก อุ่นใจ"

เจ้าหน้าที่ของ สคน. ได้เล่าว่าแกนนำกลุ่ม เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ยุคแรก ฯ เป็นพวกที่เดือดร้อนจากการไล่ที่ ราวปี 2530-2531 ชสค. เคยคิดวางแผนว่าหากกลุ่ม ฯ ของชุมชนฟ้าใหม่มีความมั่นคงในระดับหนึ่งจะมีโครงการต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยใช้กลุ่ม เครดิตยูเนียน ฯ เป็นแกนนำ สำหรับโครงการดังกล่าว ชสค. เคยดำเนินการที่กรุงเทพฯ ฯ และได้รับรางวัลมาแล้ว วิธีการคือให้คนในชุมชนกู้ร่วมกัน (ผ่านกลุ่ม ฯ) เพื่อจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชนใหม่หมด เช่น ทางระบายน้ำ ทางเดินเท้า ฯลฯ แต่สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยเพราะเห็นว่าตนเองไม่เดือดร้อน ไม่เป็นปัญหา มีความต้องการเพียงกู้ (ในนามปัจเจกบุคคล) เพื่อปรับปรุงเฉพาะภายในบ้านของตัวเอง ในลักษณะตัวใครตัวมันเท่านั้น ผู้นำกลุ่ม ฯ ท่านหนึ่งเล่าว่าการปรับปรุงที่อยู่อาศัยนี้ไม่สามารถทำได้เพราะต้องใช้เงินมาก ในที่สุดโครงการนี้จึงล้มเลิกไปเมื่อ ชสค. เห็นว่าความต้องการของชุมชนไม่ตรงกับหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่ตั้งขึ้น

ในช่วงเวลานี้ นอกเหนือจากการเสนอเรื่อง โครงการปรับปรุงที่อยู่อาศัยแก่ชุมชน โดยผ่านกลุ่มเครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่แล้ว สคน. และ ชลม. ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของ ชสค. ยังได้เสนอ สวัสดิการ ที่ ชสค. จัดให้แก่กลุ่ม ฯ ที่เป็นสมาชิกอีกด้วย ที่สำคัญคือบริการเงินกู้จาก ชสค. และบริการ สวัสดิการกองทุนสมทบ (ส.ก.5) หลังจากนั้นราวกลางปี 2531 สมาชิกในกลุ่ม ฯ ส่วนหนึ่งจำนวน 30 คน ได้รวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มเลี้ยงวัวขึ้น โดยขอกู้เงินจาก ชสค. 50,000 บาท เรียกเก็บเงินสมาชิกกลุ่มเลี้ยงวัวคนละ 50 บาท/เดือน เพื่อซื้อวัวมาเลี้ยงระยะแรกกลุ่ม ฯ ได้มอบหมายให้นายกิตติ นักศึกษาวิทยาลัยครูซึ่งเป็นคนในชุมชนเป็นผู้ดูแลโครงการต่อมาเมื่อนายกิตติเรียนจบ ได้ทำงานเป็นครูย้ายไปสอนที่อื่น กลุ่มเลี้ยงวัวจึงได้มอบหมายให้สมาชิกอีกผู้หนึ่งคือนายไพบูลย์ เป็นผู้รับผิดชอบการเลี้ยงวัวต่อ นายไพบูลย์ได้ขอเรียกเก็บเงินจากสมาชิกกลุ่ม ฯ เพิ่มอีกคนละ 10 บาท ต่อเดือน เพื่อเป็นค่าจ้างเลี้ยงในการเอาวัวไปให้คนอื่นนอกชุมชนเลี้ยงต่อสมาชิกในกลุ่ม ฯ กล่าวว่าเป็นความจริงแล้ว นายไพบูลย์ได้ให้ชาวบ้านในเขตอำเภอแม่ริม "เลี้ยงผ่า" โดยไม่ได้จ้างเป็นตัวเงิน (การเลี้ยงผ่าหมายถึง เมื่อวัวตก ลูก เจ้าของกับผู้เลี้ยงจะแบ่งลูกวัวคนละครึ่ง) และได้ยักยอกเงินที่เรียกเก็บเพิ่มเป็นค่าเลี้ยง ไปใช้ส่วนตัวเมื่อกลุ่มดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งปรากฏว่าวัวผอม ผู้เลี้ยง (ที่รับจ้างเลี้ยงผ่า) อ้างว่าวัวตายไปบ้าง ส่วนนายไพบูลย์ ชาวบ้านเล่าว่าได้ขีดเงินที่ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบบัญชี ประมาณ 10,000 บาท หลบหนีไปอยู่ที่กรุงเทพฯ ฯ โดยมีผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มเลี้ยงวัวร่วมกันแจ้งความตำรวจ เมื่อไม่ได้ผลกลุ่ม ฯ จึงขายวัว (ขาดทุน) เอาเงินใช้หนี้ ชสค. การเคลียร์เงินภายในกลุ่มเลี้ยงวัวได้สิ้นสุดลงพร้อม ๆ กับการสลายตัวของกลุ่ม ฯ ในราวต้นปี 2534 รวมระยะเวลาการคงอยู่ของกลุ่ม ฯ ประมาณ 2-3 ปี ผลพวงจากการล้มของกลุ่เลี้ยงวัวสมาชิกต้องสูญเสียเงินค่าสะสมกลุ่ม ในขณะที่สมาชิกบางคน ได้กู้ยืมเงินจากสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่เพื่อส่ง เป็นค่าสะสมกลุ่มรายเดือน เมื่อกลุ่มล้มต้องใช้นี้สหกรณ์ ฯ จนกระทั่งปัจจุบัน การล้มของกลุ่เลี้ยงวัวไม่ได้มีผลทำให้จำนวนสมาชิกของสหกรณ์ ฯ ลดลงมากนัก แต่ที่ส่งผลโดยตรงคือทำให้ผู้ที่ไม่ได้ เป็นสมาชิกและผู้ที่เป็นสมาชิกบางส่วนคลายความเชื่อถือ/เชื่อมั่นในสหกรณ์ลงไป สมาชิกหลายคนเกิดความรู้สึกท้อแท้ ผิดหวังเจ้าหน้าที่ขององค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้เล่าว่าประสบการณ์ที่ล้มเหลวนี้สร้างความขมขื่นให้กับผู้นำและสมาชิกกลุ่มอย่างมากจนไม่มีใครอยากพูดถึง เพราะทำให้สมาชิกร่วมประสบการณ์รู้สึกเจ็บปวด

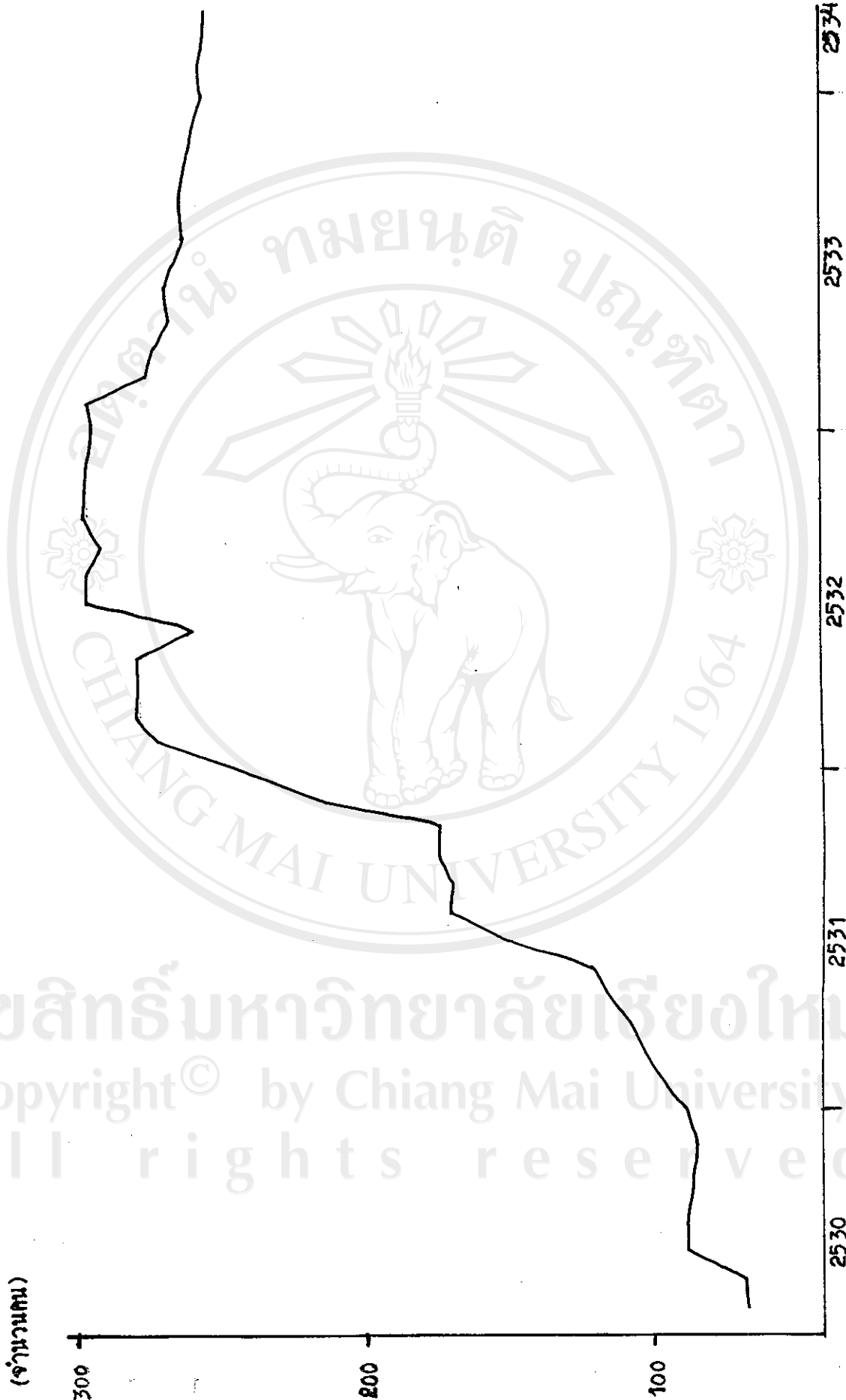
การดำเนินงานของกลุ่มเครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ที่สำคัญอีกลักษณะหนึ่งและมีผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกกลุ่ม ฯ และผลกระทบด้านอื่น ๆ อีกเป็นอย่างมากคือ สวัสดิการกองทุนสมทบ (ส.ก.5) บริการนี้เป็นของ ชสค. ที่จัดให้แก่สมาชิกกลุ่ม/สหกรณ์เครดิตยูเนียนทั่วประเทศ สคน. ได้เริ่มนำเอา ส.ก.5 ลงสู่กลุ่ม ฯ ชุมชนฟ้าใหม่ตั้งแต่กลางปี 2531 มีการเรียกเก็บเงินค่าสมัครเป็นสมาชิก ส.ก. 5 คนละ 100 บาท/ปี เมื่อสมาชิกเสียชีวิตลงครอบครัวจะได้รับเงินสงเคราะห์รายละไม่เกิน 60,000 บาท (เป็นจุดที่ทำให้สมาชิกเข้าใจผิดคิดว่าต้องได้ครบ 60,000 บาทถ้วน) เมื่อ สคน. ได้ชี้แจงรายละเอียดของบริการ ฯ แก่กรรมการกลุ่ม ฯ ไปแล้วผู้วิจัยไม่แน่ใจว่าปัญหาหรือข้อผิดพลาดเกิดจากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในภายหลังหรือการชี้แจงของ สคน. ไม่ชัดเจนเพียงพอ หรือการส่งต่อข้อมูลจากกรรมการกลุ่ม ฯ ที่ถ่ายทอดไปยังสมาชิกผิดพลาด ที่ทำให้ระยะแรกมีคนสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ เพื่อหวังผลประโยชน์จาก ส.ก.5 นี้เป็นจำนวนมาก (เนื่องจากเงื่อนไขกำหนดให้ผู้สมัครเป็นสมาชิก ส.ก.5 ได้ต้องเป็นสมาชิกของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมาก่อนเท่านั้น) เฉพาะช่วงเดือนกรกฎาคม 2531-กุมภาพันธ์ 2532 ที่คนในชุมชนเกิดการ ตื่น ส.ก.5 มีผู้มาสมัครเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสหกรณ์ ฯ ถึง 140 คน เจ้าหน้าที่ สคน. ผู้หนึ่งถึงกับกล่าวว่าสมาชิกมีการ "หามคนแก่" เข้ามาสมัคร ต่อมาเมื่อมีสมาชิกเสียชีวิตและครอบครัวได้รับผลประโยชน์ต่ำกว่าที่คาดไว้แต่แรกปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือมีสมาชิกลาออกจากสหกรณ์ ฯ เป็นจำนวนมาก (โดยเฉพาะคนที่เข้ามาใหม่ และหวังผลตอบแทนจาก ส.ก.5) เฉพาะช่วงเดือนธันวาคม 2531-กันยายน 2532 มีผู้ลาออกอย่างเป็นทางการ 35 คน และช่วงเดือนมีนาคม 2533-มกราคม 2534 มีผู้ลาออกอย่างเป็นทางการ 42 คน ส่วนผู้ที่ลาออกไม่เป็นทางการคือสมาชิกจำนวนหนึ่ง ซึ่งขาดส่งเงินสะสมหุ้นในเดือนต่อ ๆ มาโดยไม่ได้มาลาออกเป็นกิจจะลักษณะ (มีเป็นจำนวนมาก) หลายคนคิดว่าตนเองถูกหลอก ทำให้กลุ่ม ฯ เสีย เครดิต ต่อสมาชิกทั่วไปในชุมชน ผลกระทบอื่นเช่น เกิดความกินแหนงแคลงใจกันระหว่างกรรมการสหกรณ์ ฯ กับสมาชิก มีสมาชิกบางคนคิดว่ากรรมการ "อมเงิน" ในขณะที่สมาชิกใหม่บางคนคิดว่ากรรมการหลอกหลวงให้พวกตนสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ ฯ ผลที่ตามมาคือผู้นำกลุ่ม ฯ เริ่มไม่ยอมรับ ส.ก.5 ของชสค. ไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการชักชวนสมาชิกกลุ่มให้เข้าสมัครเป็นสมาชิก ส.ก.5 ในเวลาต่อมาด้วยเห็นว่าเป็นภาระและเป็นเพียง เครื่องมือล่อใจ ที่ ชสค. ให้แก่กลุ่ม ฯ เท่านั้น

ภาพประกอบที่ 11 สถิติการเช่า - ออกของสมาชิกสหกรณ์เกษตรกรรมเชียงใหม่รุ่นฟ้าใหม่

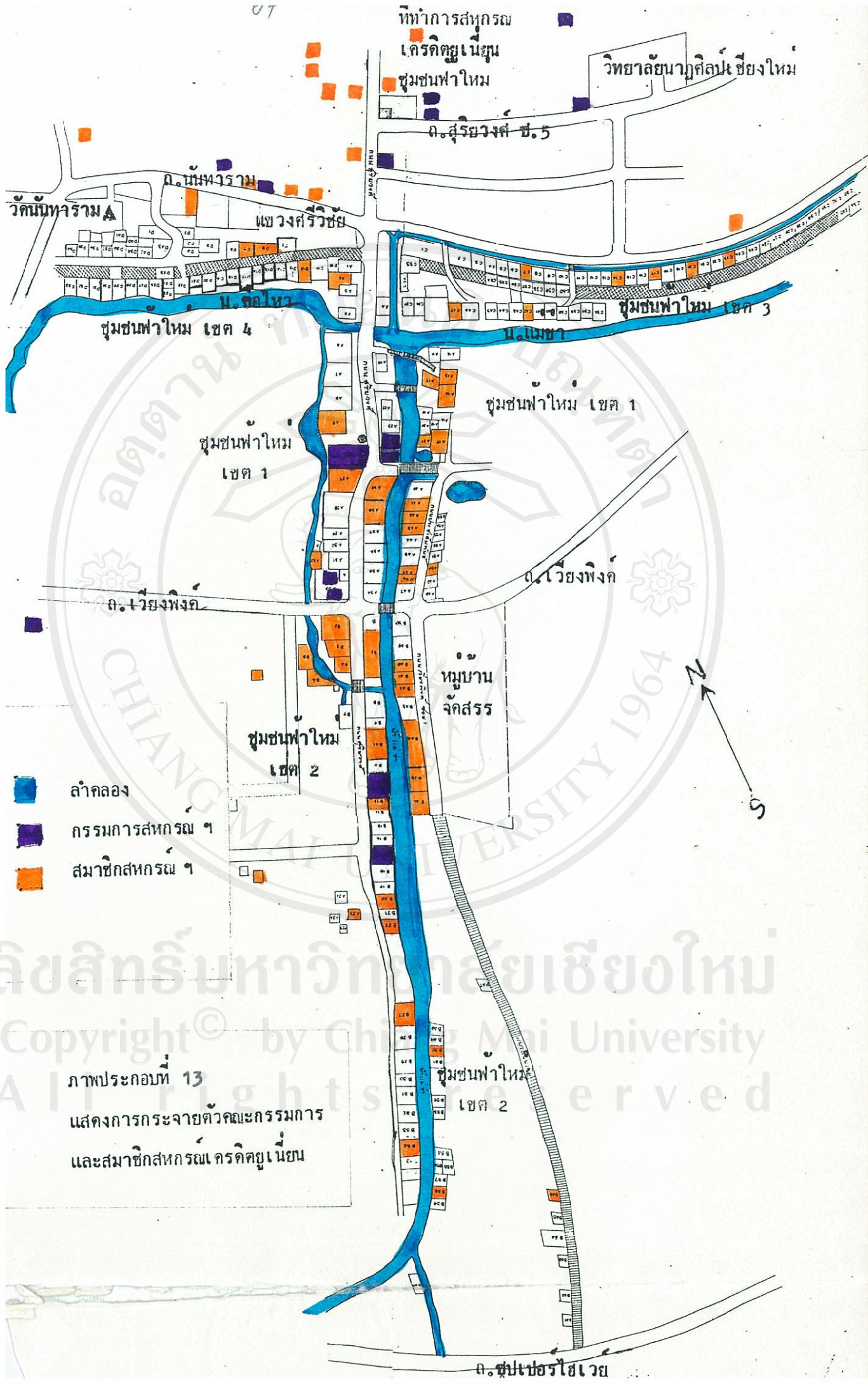
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาพประกอบที่ 12 สถิติจำนวนสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่

(ปี พ.ศ.)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

- ลำคลอง
- กรรมการสหกรณ์ฯ
- สมาชิกสหกรณ์ฯ

ภาพประกอบที่ 13
 แสดงการกระจายตัวคณะกรรมการ
 และสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

จากการที่มีสมาชิก ส.ก.5 เสียชีวิตมาก เนื่องจากมีผู้สูงอายุเข้ามาเป็นสมาชิกมาก ดังกล่าวทำให้ปัจจุบัน ชสค. มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขใหม่ มีการกำหนดค่าสมัครเป็นสมาชิกใหม่ เป็นคนละ 300 บาท/ปี (จากเดิม 100 บาท ต่อปี) กำหนดอายุของสมาชิกใหม่ต้องไม่เกิน ตามที่กำหนด ฯลฯ

สำหรับสถิติจำนวนสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2530-2534 จากภาพประกอบที่ 12 หน้า 66 จากตารางจะเห็นว่าจำนวนสมาชิกสหกรณ์ ฯ ได้เพิ่มขึ้นตลอดตั้งแต่ เดือนมกราคม-กันยายน 2531 อันเป็นช่วงก่อนหน้าการจดทะเบียน (ซึ่งแสดงถึงความมั่นคงของกลุ่ม ฯ ที่มีราชการเข้ามารับรอง) และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอีกครั้งหนึ่งเมื่อปลายปี 2531- มีนาคม 2532 อันเป็นช่วงที่ สคน. นำบริการ ส.ก.5 ลงสู่ชุมชน (จนกระทั่งเกิดการ ห้ามคนแก่ เข้ามาสมัครเป็นสมาชิก ฯ ด้วย) จำนวนสมาชิก ฯ เริ่มถึงจุดคงที่ในลักษณะลดลงเรื่อย ๆ ที่ละน้อยมาตั้งแต่กลางปี 2533 จนกระทั่งถึงปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก ฯ ในเดือนพฤษภาคม 2534 ทั้งสิ้น 252 คน มีทุนเรือนหุ้น 244,005 บาท สินทรัพย์ 326,329.25 บาท เงินให้กู้ตั้งแต่เริ่มกิจการ 616,250 บาท มีเงินสด 897.25 บาท เงินฝากธนาคาร 212,739.34 บาท (สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคเหนือ 2534 ไม่มีเลขหน้า) ส่วนการกระจายตัวของสมาชิก เมื่อปี พ.ศ.2529 อันเป็นปีที่มีจำนวนสมาชิก ฯ สูงสุด (ส่วนหนึ่งจากอิทธิพล ส.ก.5) ถึง 298 คน มีดังนี้

เขต 1 มีสมาชิก ฯ	36 คน	คิดเป็นร้อยละ	12.1	ของสมาชิกทั้งหมด
เขต 2 มีสมาชิก ฯ	55 คน	คิดเป็นร้อยละ	18.4	ของสมาชิกทั้งหมด
เขต 3 มีสมาชิก ฯ	14 คน	คิดเป็นร้อยละ	4.7	ของสมาชิกทั้งหมด
เขต 4 มีสมาชิก ฯ	5 คน	คิดเป็นร้อยละ	1.7	ของสมาชิกทั้งหมด
ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบเขต	47 คน	คิดเป็นร้อยละ	15.8	ของสมาชิกทั้งหมด
นอกชุมชน	141 คน	คิดเป็นร้อยละ	47.3	ของสมาชิกทั้งหมด

(สหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ 2530 ไม่มีเลขหน้า)

ถึงแม้ตัวเลขของคนที่เป็นสมาชิกที่อยู่นอกชุมชนจะสูงถึง 47.3% ใกล้เคียงกับที่อยู่ในชุมชนก็ตาม แต่คนเหล่านี้จริง ๆ แล้วส่วนหนึ่งในอดีตเมื่อชอบเขตชุมชนยังไม่ถูกจำกัดให้แคบลง ก็คือ คน ประทุก้อม นั่นเอง ตราบเมื่อมีการจำกัดขอบเขตชุมชนให้แคบลงในระยะการปรับปรุงชุมชน (พ.ศ.2529-2534) คนเหล่านี้จึงได้กลายเป็น คนนอกชุมชน ไปในที่สุด

สรุป

กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นในช่วงหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤตชุมชนถูกไล่ที่แทบทั้งสิ้น เนื่องจากคนในชุมชนเริ่มรู้สึกไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย เกิดการเรียนรู้ว่าจำเป็นต้องสร้างกลุ่มขึ้นในชุมชนเป็นพลังสำรองให้บุคคลภายนอกและเจ้าของที่ดินได้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ สามารถปรับปรุงชุมชนให้เป็นไปตามความต้องการ หรือความคาดหวังของบุคคลภายนอกได้ โดยมีตัวชี้วัดศักยภาพนี้คือ กลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมามากมาย เมื่อกาลเวลาผ่านไปสภาพแวดล้อมเงื่อนไขต่าง ๆ ของชุมชนได้แปรเปลี่ยนไปด้วย เช่นเดียวกับการจัดตั้งกลุ่มและการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มของชาวชุมชนในยุคปัจจุบัน ส่วนหนึ่งการเข้าร่วมกลุ่มนอกเหนือจากเพื่อสร้างพลังสำรองดังที่คนในชุมชนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า "การรวมกลุ่มเข้มแข็งทำให้ใครเห็นก็อยากช่วย" แล้วอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นการสร้าง เครดิต ให้แก่ตัวผู้เข้าร่วมอีกด้วย ในชุมชนที่คนขาดหลักประกันใด ๆ ในชีวิต อาทิเช่น หลักประกันความมั่นคงในที่อยู่อาศัย หลักประกันในรายได้ที่แน่นอนกับความจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่างฉับพลัน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ฯลฯ (ล้วนเป็นความต้องการขั้นต่ำ/ขั้นพื้นฐานในชีวิตทั้งสิ้น) ผู้เข้าร่วมกลุ่มจะหวังว่า เครดิต ที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มนี้จะ เป็นประโยชน์เมื่อเรามีเรื่องเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือ หรือเมื่อมีผลประโยชน์ใด ๆ ลงสู่ชุมชนที่เราควรจะมีส่วนร่วมด้วย นั่นคือ ทำให้เราสามารถกล่าวอ้างกับส่วนรวมได้ว่าเราสมควรได้รับการยกเว้น ผ่อนผัน หรือสิทธิพิเศษบ้าง สิ่งนี้เองเป็นหลักประกันความมั่นใจในอนาคตแก่คนในชุมชนแออัดได้อีกทางหนึ่ง เหตุการณ์ที่สนับสนุนเหตุผลนี้ได้เกิดขึ้นในชุมชนหลายครั้ง ตัวอย่างเช่น ครั้งหนึ่งชุมชนได้จัดพัฒนาสิ่งแวดล้อมในวันสำคัญ ได้มีชุดตำรวจลี้มนั้ช้เข้ามาร่วมด้วย กรรมการชุมชนท่านหนึ่งเล่าว่าในเขต 3 ตอนแรกมีคนมาร่วมกิจกรรมแค่ 3-4 คน คนกลุ่มใหญ่ส่วนหนึ่งกำลังจับกลุ่มดูมวยทางโทรทัศน์ในร้านค้ากลางชุมชนอย่างไม่สนใจ เมื่อกรรมการชุมชนท่านนั้นไปถึงได้บอกว่ามีตำรวจมาร่วมด้วย ทำให้คนเหล่านั้น (ชอบเล่นการพนันเป็นประจำ) พาทีมเข้ามา ร่วมกิจกรรมพร้อมกับเป็นตัวตั้งตัวตีชักจูงคนที่ยังอยู่ในบ้านให้ออกมาร่วมด้วย และในงานเดียวกัน ขณะที่ประธานชุมชนเดินผ่านเขต 4 ได้ตะโกนบอกคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในบ้านเฉย ๆ ให้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย โดยพูดว่า "อยากจะเป็นชุมชนอยู่ไหม ระวังสักวันจะถูกไล่ที่" มีผลทำให้คนจำนวนนั้นพร้อมใจกันออกมาร่วมกิจกรรมด้วยในที่สุด เหตุผลเหล่านี้บางครั้งทำให้ดูเหมือนว่าจะขัดแย้งกับผล

การศึกษาในแง่มุมมองอื่นที่ทำให้ได้ข้อสรุปว่าคนในชุมชนมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง ในความเป็นจริงแล้วถึงคนในชุมชนบางคนอาจจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่มก็ตาม แต่ความเป็นปัจเจกชนของเขาก็กังคังอยู่ การเข้าร่วมกลุ่มเป็นไปอย่างหลวม ๆ เกิดขึ้นเนื่องจากความจำเป็นต้องเข้ามาร่วมกลุ่มเพื่อให้ได้หลักประกันต่าง ๆ ร่วมกัน

กลุ่มที่เกิดขึ้นในชุมชน บางกลุ่มที่มีกฎเกณฑ์เงื่อนไขมากจนไม่สอดคล้องกับชุมชนเท่าที่ควรก็จะค่อย ๆ ล้มหายไป เช่น กองทุนยา บางกลุ่มที่ไม่มีความจำเป็นแต่ก็ไม่มีเงื่อนไขต่อสมาชิกแต่อย่างใดก็จะอยู่ในลักษณะ มีแต่ชื่อสมาชิก คือไม่มีกิจกรรมใด ๆ รองรับอย่างต่อเนื่อง ส่วนกลุ่มที่ยังคงมีประโยชน์ก็จะยังคงอยู่ในชุมชน โดยได้ปรับเปลี่ยน ประโยชน์หรือคุณค่าในตัวเอง หรือ หน้าที่ของกลุ่มต่อสมาชิก ไปบ้างตามกาลเวลาและสภาพเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชน

4.2.4 องค์กร/หน่วยงานภายนอกที่สัมพันธ์กับชุมชน

โดยเหตุที่ชุมชนฟ้าใหม่เป็นเพียงสังคมย่อยส่วนหนึ่งในสังคมใหญ่ คือเขตเมืองเชียงใหม่ นอกเหนือจากความสัมพันธ์ที่คนในชุมชนฟ้าใหม่ได้มีต่อกันทั้งในชีวิตประจำวันหรือโดยผ่านพิธีกรรม-กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกันแล้ว ส่วนหนึ่งยังได้มีความสัมพันธ์ร่วมกับสังคมใหญ่ที่อยู่โดยรอบอีกด้วย โดยผ่านกระบวนการติดต่อค้าขาย การทำงาน การไปมาหาสู่ ฯลฯ ชุมชนจึงได้รับ วัฒนธรรมแบบเมือง ของสังคมใหญ่รอบข้างมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของตนด้วยผสมผสานกับ วัฒนธรรมแบบชนบท ที่ได้มาติดตัวมาจากท้องถิ่นเดิม แต่เนื่องจากการศึกษาสังคมใหญ่ที่อยู่รอบข้างชุมชนที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนดังกล่าวมีเนื้อหาขอบเขตกว้างขวาง และไม่ได้เป็นประเด็นสำคัญในการนำมาใช้วิเคราะห์การวิจัยนี้ทั้งหมด ในที่นี้จึงได้จำกัดศึกษาเฉพาะส่วนสัมพันธ์กับชุมชนที่เป็นองค์กร/หน่วยงานซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน (โดยเฉพาะต่อองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชนฟ้าใหม่ อันเป็นประเด็นหลักของการวิจัย) อย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

1. เทศบาลนครเชียงใหม่

เทศบาลนครเชียงใหม่เริ่มเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนแออัดเนื่องจากโครงการพัฒนาเมืองหลักตามภาคต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524)

และฉบับที่ 5 (2525-2529) โดยกระทรวงมหาดไทยได้มอบให้สำนักงานพัฒนาเมือง กรมการปกครอง พร้อมการเคหะแห่งชาตินำแนวคิดการปรับปรุงชุมชนแออัดลงสู่ 4 เทศบาลเมืองหลัก คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ เทศบาลเมืองสงขลา เทศบาลเมืองหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองนครราชสีมา สำหรับเทศบาลนครเชียงใหม่เริ่มต้นจริงจึงเมื่อเดือนพฤษภาคม 2527 ได้ดำเนินการจัดตั้งชุมชนระแกงและชุมชนทิพย์เนตรเป็นชุมชนนำร่อง มีองค์การยูนิเซฟเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ สำนักงานพัฒนาเมือง กรมการปกครองสนับสนุนด้านวิชาการ และการเคหะแห่งชาติเป็นผู้ร่วมดำเนินการร่วมกับเทศบาลนครเชียงใหม่ แผนงานส่วนหนึ่งเน้นสร้างองค์กร (เลือกคณะกรรมการชุมชน) แผนงานสาธารณสุขมูลฐานในเขตเมือง (อบรมอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานในเขตเมือง) แผนงานปรับปรุงคุณภาพชีวิต ฯลฯ

ส่วนการจัดตั้งชุมชนฟ้าใหม่ให้เป็นรูปแบบ ชุมชน ได้เริ่มเมื่อปี 2529 ก่อนหน้านั้นบทบาทของเทศบาลฯ ที่มีผลกระทบต่อชุมชนโดยตรงคือ ในปลายปี 2527 เมื่อเทศบาลฯ ยุคกลุ่มก้าวหน้าเป็นคณะผู้บริหารงานได้มีหนังสือแจ้ง ไล่ที่ชาวชุมชนผู้บุกรุกริมคลองแม่ข่า (ดูรายละเอียดหน้า 34) ส่วนในแง่ของการพัฒนาเริ่มครั้งแรกเดือนมีนาคม 2528 เมื่อเทศบาลฯ จัดการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานในเขตเมือง รุ่นที่ 3 ขึ้น ในครั้งนั้นมีตัวแทนคนในชุมชนฟ้าใหม่เข้าร่วมอบรมด้วยจำนวนหนึ่ง ระยะเวลาของการเข้ามา เกี่ยวข้อง กับชุมชนฟ้าใหม่ของเทศบาลฯ ค่อนข้างจะดูขัดแย้งกันในตัวเอง คือมีทั้งแนวคิดการพัฒนาเพื่อปรับปรุงชุมชนและแนวคิดการไล่รื้อ ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารเทศบาลฯ ในเดือนกรกฎาคม 2528 ทำที่ตั้งกล่าวได้เปลี่ยนไปโดยเทศบาลฯ ได้กลายเป็นองค์กรหลักในการปรับปรุง พัฒนาชุมชนฟ้าใหม่ (ตามโครงการปรับปรุงชุมชนแออัด) อาจกล่าวได้ว่าบทบาทของเทศบาลฯ ในส่วนที่มีผลกระทบต่อชุมชนฟ้าใหม่ ไม่อาจแยกได้จากนโยบายหรือท่าทีของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทในระยะเวลาแรก ๆ จนกระทั่งเมื่อรัฐบาลได้กำหนดนโยบายพัฒนาชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองทั่วประเทศ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) บทบาทการพัฒนาชุมชนแออัดของเทศบาลฯ จากในรูป โครงการ จึงได้แปรเปลี่ยนเป็น หน้าที่ต้องปฏิบัติ ไปโดยปริยาย ตั้งแต่นั้นมา

เมื่อพิจารณาบทบาทและนโยบายของเทศบาล ฯ ต่อการดำเนินงานในชุมชนฟ้าใหม่เริ่มต้นจากการจัดตั้งเป็นชุมชน คือ เริ่มจากจัดตั้งองค์กร กรรมการชุมชน อสม. กลุ่มจัดตั้งต่าง ๆ ฯลฯ การสำรวจชุมชน/สำรวจความจำเป็นพื้นฐานในระยะต่อมา และปัจจุบันอยู่ในขั้นการทำโครงการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ เช่นการอบรมให้ความรู้ การฝึกอบรมวิชาชีพในชุมชน โครงการรณรงค์ต่าง ๆ การจัดหาสาธารณูปโภค/สาธารณูปการลงสู่ชุมชน เป็นต้น ส่วนนโยบายการไล่อื้อชุมชนบริเวณริมคลองแม่ข่าที่เคยมีในอดีตไม่ปรากฏ เป็นนโยบายที่ชัดเจนของเทศบาลแต่ประการใด มีเพียงส่วนหนึ่งในโครงการปรับปรุงคลองแม่ข่า ระยะที่ 1 ตามโครงการพัฒนาเมืองหลักที่มีผลกระทบต่อบ้านเรือนในชุมชนบ้างเป็นบางส่วนของปลุก้ำเข้าไปในลำคลองแม่ข่าในระยะที่จะปรับปรุงชุดร่องน้ำ แต่เนื่องจากโครงการดังกล่าวยังไม่ได้เริ่มดำเนินการในชุมชน ปัจจุบันยังอยู่ในขั้นหาผู้รับเหมาก่อสร้าง - ยังไม่มีการเวนคืนที่ดิน ประกอบกับผลกระทบมีเพียงส่วนน้อย ชาวชุมชนจึงยังไม่ได้แสดงที่ทำใด ๆ ต่อโครงการนี้ของเทศบาลฯ

ความเกี่ยวพันระหว่างเทศบาลฯ กับสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ยังมีไม่มากนัก เนื่องจากสหกรณ์ ฯ เกิดจากการรวมตัวกันเองของคนในชุมชน ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดยเทศบาลแต่อย่างใด ความเกี่ยวพันโดยตรงมีเพียงในระยะต่อมาที่เทศบาลได้ใช้สหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่เป็นสถานที่ศึกษาดูงานแก่ชุมชนจากเทศบาลอื่น คณะดูงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาศึกษาดูงานการปรับปรุงชุมชนแออัดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมทั้งในระยะต่อมาเมื่อเทศบาล ฯ มีนโยบายส่งเสริมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแก่ชุมชนอื่น ๆ ได้ใช้สหกรณ์ ฯ ของชุมชนฟ้าใหม่เป็นแม่แบบในการดำเนินงานแก่ชุมชนอื่น ผลข้างเคียงจากส่วนนี้คือ ได้ทำให้สมาชิกสหกรณ์และคนในชุมชนทั่วไปเกิดความกระตือรือร้น เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นเห็นได้ชัดจากในการจัดสถานที่ต้อนรับผู้มาดูงานจะมีทั้งกรรมการและสมาชิกของสหกรณ์ รวมทั้งผู้นำกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน (อสม. กลุ่มแม่บ้าน คนหนุ่มสาว) มาร่วมด้วย ความภาคภูมิใจในสหกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชนของคนเหล่านี้ทำให้บางส่วนเกิดความสนใจสอบถามรายละเอียดและสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนในเวลาต่อมา ผลข้างเคียงอีกประการหนึ่งคือเป็นเวทีฝึกหัดในการพูดของผู้นำสหกรณ์ (ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนด้วย) จากการบรรยายแก่คณะผู้มาดูงานหลายครั้ง ได้ทำให้เขากลายเป็นผู้มีทักษะ ในการพูดต่อหน้าชุมชนเพิ่มขึ้นจากเดิมมาก

2. กลุ่มการเมืองท้องถิ่น

บทบาทของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นได้ก่อให้เกิดผลกระทบแก่วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนฟ้าใหม่ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มามีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนในระยะเดียวกัน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่ากลุ่มการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดนโยบายของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการไล่อื้อ หรือปรับปรุงชุมชนโดยตรง ดังนั้นถึงแม้การเมืองท้องถิ่นจะไม่ใช้ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชนก็ตาม แต่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถละเลยการกล่าวถึงบทบาทของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่มีต่อชุมชนได้

แต่เดิมการบริหารงานเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ถูกผูกขาดอยู่กับกลุ่มก้าวหน้า โดยตลอดเพียงกลุ่มเดียว จนกระทั่งต่อมา เกิดกลุ่มการเมืองใหม่ คือ กลุ่มความหวังขึ้น การหาเสียงในการเลือกตั้ง ปี 2528 ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นทั้ง 2 เป็นไปอย่างเข้มข้นในกลุ่มคนหลายระดับแม้กระทั่งในชุมชนฟ้าใหม่ ผลพวงจากการดำเนินนโยบายไล่อื้อชาวชุมชนที่บุกรุกคลองแม่ช่า ก่อนหน้านั้น โดยกลุ่มก้าวหน้าได้ทำให้ชาวชุมชนฟ้าใหม่ที่อยูริมคลองแม่ช่า รวมทั้งที่บุกรุกที่ราชพัสดุและคนอื่นในชุมชนรู้สึกถึงความไม่มั่นคงปลอดภัยในที่อยู่อาศัยของตน (ถึงแม้การไล่อื้อครั้งนั้นจะไม่เป็นผลก็ตาม) นี่เป็นเหตุผลสำคัญของการเริ่ม ทะเลาะแฉะเสียง ของคนในชุมชนให้แก่กลุ่มการเมืองใหม่

ในระยะของการหาเสียงปี 2528 ส่วนหนึ่งได้ทำให้คนในชุมชนบางส่วนเกิดความระแวงซึ่งกันและกัน กรรมการชุมชนคนหนึ่งได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับผู้วิจัว่าผู้นำในชุมชนคนหนึ่ง (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ซึ่งเคยไปอบรม อสม. ของเทศบาลสมัยกลุ่มก้าวหน้าเป็นผู้บริหาร เป็นหัวคะแนนของกลุ่มก้าวหน้า เนื่องจากเป็นผู้ริเริ่มตั้งกองทุนยาขึ้นและได้รับการสนับสนุนตุ้ยจากกลุ่มก้าวหน้า แต่นั่นก็ไม่มีผลต่อความรู้สึกร่วมกันของคนในชุมชนเท่าใดนัก รวมทั้งไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ต่อกันในเวลาต่อมาด้วย

ชาวชุมชนคนหนึ่งได้กล่าวว่าในระยะนั้นมีการพูดกันปากต่อปากในชุมชนว่า "ถ้าใครอยากอยู่ในชุมชนต่อให้เลิก สท. (สมาชิกสภาเทศบาล) กลุ่มใหม่" จากอิทธิพลของการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายเทศบาล อันมีผลต่อความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนโดยตรง ทำให้คนในชุมชนจะมองกันเอง รวมทั้งมองเจ้าหน้าที่เทศบาลที่เข้ามาในชุมชนเป็นเพียง 2

ด้าน คือถ้าไม่เป็น กลุ่มความหวัง ก็เป็นกลุ่มก้าวหน้า เท่านั้น แม้แต่ผู้วิจัยซึ่งได้ร่วมทำงานในชุมชนในฐานะนักพัฒนาชุมชนของเทศบาลคนหนึ่งก็ไม่ได้รับการยกเว้น ในระยะแรกของการเข้ามาอยู่ในชุมชนเพื่อทำการวิจัย เมื่อผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์โดยการเยี่ยมบ้าน ได้ถามสารทุกข์ สุกดิบ ก็มักจะได้รับคำถาม (ทั้งจากคนที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคยมาก่อน) ว่าเทศบาลจะมีการไล่ที่อีกหรือไม่ แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนว่ายังคงมีอยู่ลึก ๆ ภายในจิตใจของผู้ร่วมผ่านประสบการณ์การไล่ที่ในอดีต ถึงแม้ว่าประสบการณ์ดังกล่าวจะผ่านมาถึง 6 ปีแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตามคนในชุมชนยังมีความมั่นใจอยู่ในระดับหนึ่งถึงความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ดังเช่นหญิงในชุมชนผู้หนึ่ง ได้แสดงความมั่นใจว่า "ตราบใดที่เรา ยังเลือกกลุ่มความหวังตราบนั้นกลุ่ม ๆ ก็คงจะไม่ทุพฐานคะแนนของตนเองทั้ง" ส่วนชายในชุมชนอีกผู้หนึ่ง ได้กล่าวว่า "เดี๋ยวนี้เทศบาลคงไม่มาไล่ที่ง่าย ๆ เพราะได้ลงทุนพัฒนาไปมาก"

สำหรับผลกระทบจากกลุ่มการเมืองหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ปี 2528 ชาวชุมชนผู้หนึ่ง ได้กล่าวว่า "ประตูก้อมเป็นของกลุ่มความหวัง เพราะก่อตั้งโดยกลุ่มความหวัง คนในชุมชนได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มบ่อย ๆ" ผลกระทบด้านอื่นคือกลุ่มได้รับปากจะไม่ไล่หรือชุมชนมีคนในชุมชนเป็นจำนวนไม่น้อยที่ได้รับการฝากฝังจากสมาชิกกลุ่มการเมืองดังกล่าวให้เข้าทำงานในหน่วยงานของราชการและเอกชน ฯลฯ แม้แต่ในสหกรณ์เครดิตยูเนียนของชุมชนเองก็ได้เชิญกรรมการเมืองท้องถิ่นดังกล่าวที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ชุมชนมาร่วมเป็นผู้นำ

ความเข้มข้นของการหาเสียงระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นทั้งสอง ได้เริ่มอีกครั้งในปี 2533 ก่อนหน้าการเลือกตั้งดูเหมือนว่าเวที/สนามของการหาเสียงที่เข้มข้นที่สุดจะอยู่ใน ชุมชนต่าง ๆ ในชุมชนฟ้าใหม่เองเริ่มมีความขัดแย้งระหว่างกรรมการชุมชนอย่างเห็นได้ชัด กรรมการชุมชนหลาย ๆ คนมีการแสดงตัวสนับสนุนหรือหาเสียงให้กับกลุ่มการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเปิดเผย มีการรวมกลุ่มมากกว่า 5 คน ผู้นำแม่บ้าน ผู้นำอสม. แสดงท่าทีอยู่ฝ่ายกลุ่มความหวัง ในขณะที่มีการรวมกลุ่ม 1-2 คน ร่วมกับคนนอกชุมชนที่ไปมาหาสู่กับคนในชุมชนบ่อยครั้ง สนับสนุนและหาเสียงให้ฝ่ายก้าวหน้า คนในฝ่ายแรกซึ่งมีจำนวนมากกว่ามักจะพูดคุยกันในการทำงาน เยอะแยะ เสียตลิ่งกลุ่มหลังอย่างเห็นเป็น เรื่องสนุกสนานกันอยู่เสมอ รวมทั้งกล่าวหาว่าฝ่ายหลังรับเงินเพื่อรับจ้างหาเสียงให้กลุ่มก้าวหน้าด้วย ความขัดแย้งสูงสุดได้เกิดขึ้นครั้งหนึ่งเมื่อผู้สนับสนุนกลุ่มความหวัง

ได้นำป้ายผ้าหาเสียงของกลุ่ม ๓ ไปติดในร้านอาหารภายในชุมชน (มีการติดโปสเตอร์ประจำ
สัมพันธ์หาเสียงของทั้งสองกลุ่มอยู่ทั่วไปในชุมชน) แต่ต่อมาได้มีคนที่สนับสนุนอีกกลุ่มนำป้ายโปสเตอร์
ไปติดทับ ทำให้กรรมการชุมชนฝ่ายความหวังคนหนึ่งไม่พอใจเข้าทำร้ายร่างกายฝ่ายตรงข้ามตั้ง
กล่าว เมื่อถูกจับ ก็ได้รับการประกันตัวออกไปโดยผู้สมัครรับเลือกตั้งของกลุ่มความหวังในที่สุด

ผลกระทบอีกประการหนึ่งในระยะนี้ คือ ทั้งกรรมการชุมชนและคนในชุมชนต่างร่วมกัน
สำรวจตัวเอง ครั้งยิ่งใหญ่อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เพื่อมองหาจุดบกพร่อง (ด้านกายภาพ)
ในชุมชน ข้อเรียกร้องของชุมชนทุกด้าน ทั้งการอำนวยความสะดวก ทูและอุปกรณ์ในการปรับปรุง
ด้านกายภาพในชุมชน เช่น ไฟกิ่งสาธารณะที่เสียและไม่เคยได้รับการซ่อมแซมมาก่อน การปรับ
ปรุงเพื่อยกระดับถนน การบริจาคเงินร่วมงานพิธีกรรมต่าง ๆ จะได้รับการตอบสนองโดยตรง
อย่างทันที่ทันใจจากกลุ่มการเมืองเหล่านี้

ความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชน โดยเฉพาะกรรมการชุมชน ได้ขยายผลไปจนกระทั่งหลัง
การเลือกตั้งอีกด้วย โดยครั้งหลังนี้เกิดขึ้นระหว่างกรรมการชุมชนที่ได้สนับสนุนกลุ่มการเมืองฝ่าย
เดียวกันในระยะแรกนั้นเองมีการกล่าวหากันใน เรื่องที่บางคนได้รับผลตอบแทนมากกว่าคนอื่น การ
แย่งวัสดุที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ไปใช้ประโยชน์ในเขตของตนเอง ฯลฯ

สรุปผลกระทบของกลุ่มการเมืองที่มีต่อชุมชนมีดังนี้

- ทำให้คนมีความกระตือรือร้นเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น จากประสบ
การณ์ที่ผ่านมาทำให้ได้มองเห็นศักยภาพของตนเองในการกำหนดนโยบายทางการเมืองระดับท้องถิ่น
ถิ่น แม้แต่ในระดับการเลือกตั้งกรรมการชุมชนเอง ในปี 2532 ก็ปรากฏว่ามีชาวชุมชนมาร่วมใช้
สิทธิ (หย่อนบัตร) เป็นจำนวนมากถึง 280 คน จากประชากรทั้งชุมชน 638 คนในปีดังกล่าว
- มีช่องทางในการติดต่อกับราชการได้โดยสะดวก อาทิเช่น การติดต่อขอรับบริการ
สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ไว้ในชุมชน รวมทั้งการติดต่อราชการส่วนตัว
- เกิดความมั่นใจในพลังต่อรองของกลุ่ม ชาวชุมชนเกิดการเรียนรู้ว่ายิ่งกลุ่มสมาชิก
มากเท่าใด (หมายถึงเสียงที่จะสามารถสนับสนุนกลุ่มการเมือง) ก็จะยิ่งมีอำนาจการต่อรองมาก
เพิ่มขึ้นเท่านั้น เป็นช่องทางให้เกิดกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ขึ้นในชุมชนมากมายทั้งที่เป็นกลุ่มเฉพาะกิจ

และกลุ่มถาวร ความมั่นใจในพลังต่อรองของกลุ่มส่วนหนึ่งส่งผลต่อความรู้สึกมั่นคงในที่อยู่อาศัย ผลที่ตามมาคือ การกล้าปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีสภาพดีมีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่น่าอาศัยตามไปด้วย

- ชุมชนได้รับการปรับปรุงด้านกายภาพอย่างรวดเร็ว ฉับพลัน ตรงตามความต้องการ/ ปัญหาที่เร่งด่วนของชุมชน จากทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุน โดยกลุ่มการเมืองท้องถิ่น โดยตรง

- คนในชุมชนบางส่วนไม่ให้ความสนใจต่อกฎระเบียบต่าง ๆ เนื่องจากมีช่องทางด้านกลุ่มการเมืองท้องถิ่น เป็นหลักประกันให้แก่ตนเอง เช่น มีเจตนาขยายพื้นที่ครอบครองไปนาล่าคลองสาธารณะ โดยไม่ได้เกิดความจำเป็นใด ๆ

- ทำให้คนในชุมชนเกิดการแตกแยก มีการแบ่งเป็นพรรคพวก โดยเฉพาะช่วงก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ทั้ง 2 ครั้งที่ผ่านมา ความแตกแยกจะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน แต่เมื่อผ่านพ้นเหตุการณ์นั้นไปแล้วความเข้มข้นของการแบ่งพรรคก็เริ่มคลายตัวลง เป็นลำดับ

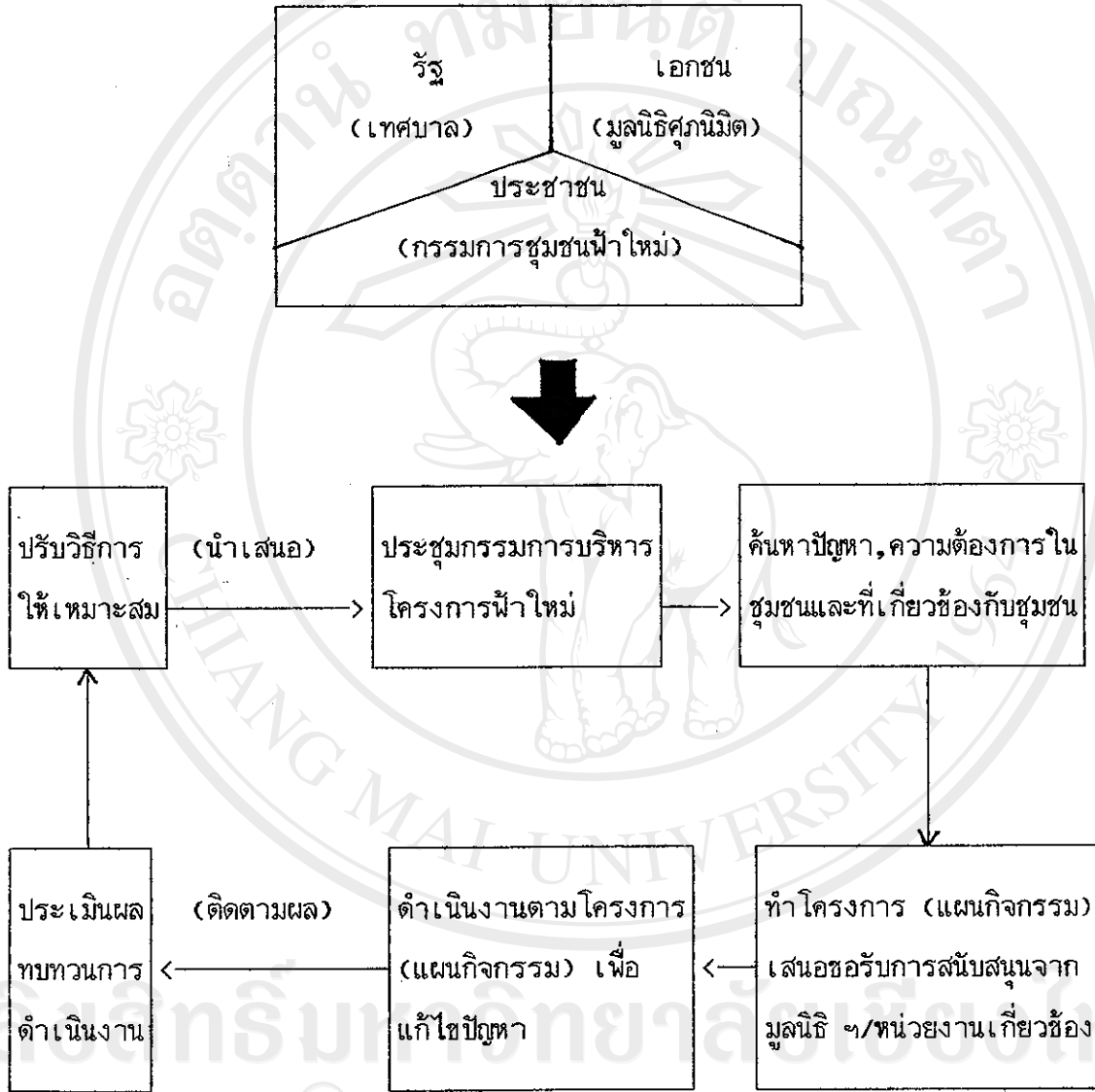
3. มูลนิธิศุภนิมิต

แต่เดิมมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดเชียงใหม่ ได้เน้นลงทำงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชนบท ได้เริ่มขยายพื้นที่ทำงานในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่อย่างเต็มรูปแบบครั้งแรกเมื่อปลายปี 2532 ในชุมชนระแงงและชุมชนหัวฝาย (ใช้ชื่อว่า โครงการระแงง) ต่อมาจึงขยายโครงการลงสู่ชุมชนฟ้าใหม่เมื่อต้นปี 2533 ใช้ชื่อว่า โครงการฟ้าใหม่ แนวทางการดำเนินงานคือ สร้างองค์กรขึ้นเป็น กรรมการบริหารโครงการฟ้าใหม่ กรรมการในองค์กรนี้มาจาก 3 ส่วน คือ 1) รัฐ-ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เทศบาลฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายพัฒนาชุมชน ครูโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง และโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงชุมชน 2) เอกชน-เจ้าหน้าที่มูลนิธิศุภนิมิต 3) ประชาชน-ประธานชุมชนฟ้าใหม่ (มีตำแหน่งเป็นประธานกรรมการบริหารโครงการฟ้าใหม่) รองประธานชุมชน กรรมการชุมชน 2 คน ต่อมามีการเพิ่มเติมประธาน อสม. และผู้นำกลุ่มแม่บ้านเข้าร่วมเป็นกรรมการ ฯ ด้วย เป้าหมายของการพัฒนา คือ แก้ไขปัญหาสนองความต้องการของชุมชนมีเป้าหมายสุดท้ายคือการพัฒนาเด็ก ในด้านการศึกษาอนามัย ฯลฯ แต่โดยเหตุที่การพัฒนาเด็กไม่สามารถทำได้โดด ๆ ดังนั้น มูลนิธิศุภนิมิตจึงได้มุ่งพัฒนาครอบครัว ชุมชนและโรงเรียนซึ่งมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็กไปด้วย คณะกรรมการบริหาร

โครงการฟ้าใหม่จะมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง หมุนเวียนจัดประชุมให้แต่ละฝ่ายได้เป็นเจ้าของสถานที่ทุกครั้ง คณะกรรมการ ฯ ในแต่ละฝ่าย (รัฐ เอกชน ประชาชน) มีสิทธิเสนอโครงการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในชุมชนและ โรงเรียนเทศบาลทั้งสองแห่ง เสนอให้ที่ประชุมพิจารณา เมื่อที่ประชุมเห็นชอบจึงนำเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิศุภนิมิต หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการฟ้าใหม่แต่ละเดือน นอกเหนือจากพิจารณาโครงการ ฯ แล้วยังเป็นการชี้แจง/ติดตามผลการดำเนินงานแต่ละโครงการที่ได้รับอนุมัติให้ทำ และประเมินผลโครงการที่เสร็จสิ้นไปแล้ว อีกด้วย แผนภาพการดำเนินงานของมูลนิธิศุภนิมิต ดังปรากฏใน ภาพประกอบที่ 14 หน้า 78

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กรรมการบริหาร โครงการฟ้าใหม่

ภาพประกอบที่ 14 แสดงแนวทางการดำเนินงานของกรรมการบริหารโครงการฟ้าใหม่

ท่าทีของคนในชุมชนต่อการเข้ามาของมูลนิธิศุภนิมิต ในระยะแรก คนในชุมชนบางส่วน เกิดความระแวงว่ามูลนิธิฯ เข้ามาเพื่อเผยแพร่ศาสนา แต่เมื่อได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ และเจ้าหน้าที่ของเทศบาลในเวลาต่อมา ประกอบกับชุมชนได้เห็นถึงประโยชน์จากโครงการที่จะได้รับ ความหวาดระแวงดังกล่าวจึงได้หมดสิ้นไปในเวลาไม่นานนัก ในอดีตมูลนิธิฯ เคยเข้ามาสนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนเทศบาลต่าง ๆ อยู่ก่อนแล้ว (เด็กในชุมชนหลาย ๆ คนเคยได้รับทุนการศึกษานี้) ดังนั้น เมื่อมูลนิธิฯ แสดงความประสงค์ดำเนินงานพัฒนาชุมชนอย่างเต็มรูปแบบในชุมชนฟ้าใหม่ ในปี 2533 และเมื่อกรรมการชุมชนได้คลายความระแวงในเรื่องการเผยแพร่ศาสนาแล้ว รวมทั้งการได้เห็นผลงานในอดีต จึงกระตือรือร้นและเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมของมูลนิธิฯ ทุกครั้ง อย่างเห็นได้ชัด ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมเป็นกรรมการบริหาร โครงการฟ้าใหม่นี้บางคนทำงานแบบหาเช้ากินค่ำ มีอาชีพและรายได้ไม่แน่นอน แต่ก็ได้แสดงความเต็มใจเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของมูลนิธิฯ ทุกครั้ง เช่นเดียวกับบางคนต้องถีบสามล้อไปร่วมในคราวที่จัดประชุมนอกชุมชน ฯลฯ

ผลกระทบการดำเนินงานของมูลนิธิศุภนิมิตที่มีต่อชุมชน

- ผู้นำชุมชนที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมในคณะกรรมการบริหาร โครงการฟ้าใหม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการเสนอกิจกรรมแก้ไขปัญหาชุมชน เนื่องจากมีองค์กรเอกชนภายนอกรองรับ-สนับสนุนรวมทั้งด้านแนวคิดงบประมาณเนื่องจากแต่เดิม การทำงานกับองค์กรรัฐ (เทศบาล) กรรมการชุมชนและชาวบ้านมักจะมีส่วนร่วมแต่เพียงเป็น กลุ่มเป้าหมาย ของโครงการที่จัดทำโดยรัฐ เท่านั้น การคิดค้นปัญหาที่เริ่มจากชุมชนแล้วขอให้รัฐเข้ามามีส่วนร่วมมักไม่ได้รับการสนองตอบเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดระบบการจัดทำโครงการร่วมกัน (ผู้วิจัยได้เคยนำเสนอปัญหานี้ในการอบรมคณะกรรมการชุมชนแม่หยวก ชุมชนต้นขาม ชุมชนสองพี่น้อง และชุมชนทิพย์เนตร ในปี 2534 โดยเห็นว่า การไม่ เชื่อมต่อ ของโครงการของชุมชน และเทศบาลนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากกรรมการชุมชนมักจะทำแผน/โครงการเป็นรายวัน หรือรายเดือน ตามความจำเป็นหรือเมื่อมีปัญหาเฉพาะหน้าเกิดขึ้น ในขณะที่เทศบาลจัดทำแผนเป็นรายปี ดังนั้นโอกาสของความสอดคล้องของแผนทั้งสองจึงมักไม่เชื่อมต่อกัน) เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิศุภนิมิตได้เล่าว่าระยะแรกกรรมการชุมชนส่วนนี้ยังไม่มีความเชื่อมั่น เนื่องจากไม่มั่นใจว่ามูลนิธิจะสนับสนุนชุมชนอย่างจริงจังตามต้องการ

- ปัญหาพื้นฐานภายในชุมชนได้รับการแก้ไขอย่างทันที่ เช่น การสร้าง/ซ่อมแซมสะพานไม้ข้ามคลองแม่ข่าที่ชำรุดการมีถังขยะไว้ใช้ในชุมชนอย่างทั่วถึง (ได้รับงบประมาณจัดทำถังขยะไว้ใช้ในชุมชนตามโครงการรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมในชุมชน) มีกองทุนเอนกประสงค์ส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้ในการดำเนินงานของกรรมการชุมชน เช่น เป็นค่าน้ำ ค่าอาหารในการจัดกิจกรรมวันพัฒนาสำคัญ ๆ สมทบเป็นค่าวัสดุ จัดทำขุมประตูปาสำหรับส่งเข้าประกวดงานประเพณียี่เป็ง (ลอยกระทง) ร่วมกับเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นต้น

- ผู้นำชุมชนเกิดการเรียนรู้และมี เวที สำหรับการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดโดยเจเนาะงานสาธารณสุข งานพัฒนาชุมชน โรงเรียนของเทศบาล และมูลนิธิศุภนิมิต

- เกิดการตระหนักถึงการพัฒนาคเด็กในชุมชน จากการได้รับ สิทธิ เข้ามีส่วนร่วมพิจารณา/ติดตามการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กในโรงเรียนเทศบาลทั้งสองแห่ง ในโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ ฯ เช่น โครงการสหการโรงเรียน (คล้ายสหกรณ์ร้านค้า) โครงการดนตรีไทย โครงการเลี้ยงไก่ ฯลฯ ซึ่งส่วนหนึ่งมีเด็กในชุมชนเข้าร่วมในโครงการด้วย ทำให้ต่อมา ผู้นำชุมชนได้รวบรวมเด็กในชุมชนมาประชุมจัดตั้งเป็น กลุ่มเยาวชน ขึ้นมีการคัดเลือกกรรมการของกลุ่มเยาวชน ทำโครงการขอรับการสนับสนุนเครื่องเล่นกีฬาจากมูลนิธิ ฯ และได้รับอุปกรณ์กีฬาจำนวนหนึ่ง แต่เนื่องจากเด็กที่เข้าร่วมดังกล่าวมีอายุน้อยเกินไป ส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียนชั้นประถมถึงมัธยม ยังไม่มีอิสระในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง ต่อมาเมื่ออุปกรณ์การกีฬาได้ชำรุดสูญหายไป ก็ไม่มีกิจกรรมใด ๆ ต่อเนื่องอีก พร้อมกับการสลายไปของกลุ่ม

- การสร้างองค์กรใหม่ขึ้นในชุมชน คือกรรมการบริหารโครงการกีฬาใหม่ ส่วนหนึ่งได้ทำให้ผู้นำชุมชนละเลยกรรมการชุมชนคนอื่น ที่ไม่ได้เข้าร่วมใน ตำแหน่งใหม่ ไป มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดและดำเนินกิจกรรมร่วมกันเฉพาะกรรมการที่อยู่ใน ตำแหน่งใหม่ 3-4 คนเท่านั้น (กรรมการชุมชนกีฬาใหม่ทั้งหมด 15 คน) ทำให้กรรมการชุมชนที่ไม่มีส่วนร่วมดังกล่าวบางคนกล่าวกับผู้วิจัยแสดงความไม่พอใจที่ไม่มีส่วนร่วม ไม่มีส่วนรับรู้ ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอีกเลยในเวลาต่อมา บางคนแสดงท่าทีวางเฉย บางคนหันหลังให้กับกิจกรรมทุกอย่างไปโดยปริยาย

- ผลกระทบต่อสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่

เมื่อมูลนิธิศุภนิมิตได้มอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนเทศบาลทั้ง 2 แห่ง ไปแล้วปรากฏว่ามีเด็กของชุมชนฟ้าใหม่ จำนวน 21 คนได้รับสนับสนุนนี้ด้วย ผู้นำสหกรณ์ ๙ ชุมชนฟ้าใหม่ ซึ่งเป็นประธานชุมชนด้วยได้ชักจูงให้ผู้ปกครองเด็กนักเรียนเหล่านี้นำเงินทุนที่ได้รับมาฝากไว้กับสหกรณ์ โดยสามารถฝากเงินเพิ่มเป็นรายวัน/รายเดือน หรือตามความสะดวก หรือเบิกถอนได้ทุกเวลาตามความจำเป็น (ดำเนินการเช่นเดียวกับการฝาก - ถอนเงินของธนาคารทั่วไป) มีการจัดทำป้ายตั้งชื่อการดำเนินงานในลักษณะนี้ว่า กองทุนการศึกษาโครงการฟ้าใหม่ (ทั้ง ๙ ที่ในชื่อเท็จจริงไม่เข้าลักษณะ กองทุน แต่อย่างใด) อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินงานของมูลนิธิศุภนิมิตส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ ๙ ชุมชนฟ้าใหม่ ทำให้ผู้นำสหกรณ์ ๙ เกิดการเริ่ม ขยายบริการ เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีแต่เพียงบริการสะสมหุ้น - กู้ เท่านั้น และในอีกประเด็นหนึ่งเท่ากับการขยายบทบาทของสหกรณ์ ๙ ที่แต่เดิมเน้นเฉพาะสมาชิกเท่านั้น ได้ขยายบทบาทไปสู่คนส่วนอื่น (ผู้ปกครองเด็กนักเรียน) ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันอีกด้วย

เช่นเดียวกับผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของเทศบาล ๙ การที่ผู้นำสหกรณ์ ๙ ได้เข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารโครงการฟ้าใหม่ของมูลนิธิศุภนิมิต โดยมีการประชุมร่วมกับหน่วยงานรัฐและเอกชนเป็นประจำทุกเดือน ในลักษณะที่เป็นประธานโครงการฟ้าใหม่เท่ากับเป็นเวทีให้ผู้นำสหกรณ์ ๙ ดังกล่าวได้มีโอกาสฝึกหัดตนเองในการทำงานอย่างเป็นระเบียบ/ระบบ และฝึกความเป็นผู้นำ (ผลกระทบต่อสหกรณ์ ๙ ส่วนนี้เป็นผลกระทบส่วนบุคคล คือ ผู้นำเพียงคนเดียว)

4. ชมรมสหกรณ์เครดิตยูเนียน เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน (ชลม.)

เดิมคือศูนย์ประสานงานเครดิตยูเนียนจังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งครั้งแรกในปี 2529 โดยเกิดจากกรรมการเครดิตยูเนียนใหม่ ๙ มักมีการจัดดูงานในสหกรณ์ ๙ ใหญ่ที่ตั้งมานานและเป็นตัวอย่างแก่สหกรณ์ ๙ ทั่วไปบ่อยครั้ง ผู้นำสหกรณ์ ๙ บุคคลากรในวิทยาลัยครูเชียงใหม่ผู้เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมตกลงส่งตัวแทนแต่ละสหกรณ์ ๙ มาร่วมกันมีการเลือกตั้งกรรมการชมรมจำนวน 7-9 คนทุกปีทำหน้าที่ดำเนินงานในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอนเจ้าหน้าที่ในองค์กรไม่มีเงินเดือนประจำ แต่ได้รับการสนับสนุนก่อตั้งและทุนดำเนินงานส่วนหนึ่ง เป็นค่าพาหนะการเดินทาง

คำจัดทำโครงการ ฯลฯ จากชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย (ชสค.) ผู้นำ ชลม.คนหนึ่ง เป็นบุคคลแรกที่ได้นำแนวคิดเครดิตยูเนียนเข้าไปเผยแพร่แก่ชาวชุมชนฟ้าใหม่ ในปี 2529 จนทำให้ชุมชนเกิดความสนใจนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองในระยะต่อมา บทบาทของชลม.ต่อสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ คือ

- เป็นผู้เผยแพร่ ปลุกฝังแนวคิด อุดมการณ์ตามแบบเครดิตยูเนียนแก่คณะกรรมการชุมชน และชาวชุมชนฟ้าใหม่ ในรูปการบรรยาย การอบรม การเผยแพร่เอกสาร วารสาร สื่อโปสเตอร์ แผ่นพับ ฯลฯ
- เป็นผู้สนับสนุนการจัดตั้ง หลังจากที่ชุมชนมีความพร้อมจัดตั้งเป็นกลุ่มเครดิตยูเนียนด้วยตนเองแล้ว หลังจากนั้น ชลม. ได้เข้าร่วมสนับสนุนการจัดตั้งพร้อมกับเป็นผู้ประสานงาน ชสค. เข้ามาร่วมดำเนินการในชุมชนฟ้าใหม่ตามขั้นตอนต่อไป

5. สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคเหนือ

มีฐานะเป็นหน่วยงานย่อยส่วนหนึ่ง ขึ้นอยู่กับฝ่ายสนามของ ชสค. เดิม ชสค. จัดส่งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางโดยตรงมาดำเนินการในพื้นที่ภาคเหนือ ต่อมาในปี 2531 จึงจัดตั้งเป็น สคน. ให้ทำหน้าที่เผยแพร่ จัดตั้ง ส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมเครดิตยูเนียนแทน ชสค. ในระดับสนาม 9 จังหวัดภาคเหนือ (แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ โครงสร้างบริหารงานของ ชสค. และ สคน. โปรดดูในภาคผนวก หน้า 140)

บทบาทของ สคน. ต่อสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ คือ

- บทบาทในการส่งเสริม ให้กลุ่มมีการบริหารงาน การจัดการ การจัดทำระบบบัญชีอย่างมีระเบียบแบบแผน มีความมั่นคงทั้งในด้านบริหารสมาชิกและการบริหารการเงิน เมื่อกลุ่มเครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่มีความมั่นคงในระดับหนึ่งตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด จึงได้ส่งเสริมให้กลุ่มสมัครเข้าเป็นสมาชิกสมทบของ ชสค. หรือที่เรียกว่าเป็น กลุ่มเครดิตยูเนียน เพื่อให้ได้รับสิทธิในบริการความช่วยเหลือต่าง ๆ จาก ชสค. เช่น สิทธิในสวัสดิการเงินกู้-เงินสะสม การให้ส่วนลดเอกสาร-บริการวิชาการ และมีสิทธิเสนอข้อคิดเห็นต่อที่ประชุมใหญ่ ชสค. โดยต้องเสียค่าบำรุงตามยอดจำนวนสมาชิก ณ วันที่ 31 ธันวาคมของปีที่ผ่านมา ในอัตราคนละ 15 บาท/ปี

และเมื่อกลุ่ม ฯ ดำเนินการมาได้อีกระยะหนึ่ง มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ก็ได้ส่งเสริมให้กลุ่ม ฯ ทำการจดทะเบียนเป็น สหกรณ์ อย่างถูกต้องตามกฎหมายในปี 2531 ซึ่งการจดทะเบียนนี้ทำให้สมาชิกสหกรณ์และคนในชุมชนทั่วไปได้เกิดความเชื่อมั่นต่อความมั่นคง และต่อ เครดิต ของกลุ่มมากขึ้น เนื่องจากมีราชการเข้ามารับรองฐานะกลุ่ม และต้องถูกควบคุมกฎระเบียบส่วนหนึ่งโดยทางราชการ รวมทั้งได้สิทธิพิเศษต่าง ๆ ตามกฎหมายกำหนด เช่น ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามกฎหมายสหกรณ์ ได้รับการเว้นภาษีอากร เช่น ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการค้า (บางประเภท) ภาษีเงินปันผล ฯลฯ เมื่อสหกรณ์นำเงินไปฝากธนาคารดอกเบี้ยที่ได้รับไม่ต้องเสียภาษีทุกกรณีและได้รับการยกเว้นอากร ตราสารต่าง ๆ ที่สหกรณ์จัดทำขึ้น เช่น กู้ยืมเงินไม่ต้องติดอากรแสตมป์ ฯลฯ

- บทบาทในการตรวจสอบ ตรวจสอบเช็คการทำงานของกลุ่มให้เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ ประสานความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการของกลุ่มและสมาชิก รวมทั้งช่วยเหลือตรวจสอบการปิดบัญชีของกลุ่ม โดยทำในรูปการเยี่ยมชม ชี้แจงร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปีของกลุ่ม หรือตามความเหมาะสม

จากการสังเกตบทบาทองค์กรทั้งสอง ชลม. จะเปรียบเสมือน หัวหอกร ในการเผยแพร่แนวคิดเข้าสู่ชุมชนเนื่องจากอาสาสมัครในองค์กรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สังคมทั่วไปให้การยอมรับนับถือ เช่น เป็นผู้นำชุมชน เป็นครู อาจารย์ ในวิทยาลัยครูเชียงใหม่ ฯลฯ ซึ่งถือเป็นเครดิตส่งเสริมให้ผู้รับการเผยแพร่เกิดการยอมรับในแนวคิด กระบวนการพัฒนาตามแบบสหกรณ์เครดิตยูเนียนได้มากพอสมควร ส่วน สคน. จะเป็นเสมือน กองหนุน ที่จะเข้าไปมีบทบาทมากขึ้นหลังจากนั้น ในขณะที่ ชลม. ค่อย ๆ ถอนตัวออกไป เริ่มต้นเผยแพร่แนวคิดไปยังกลุ่ม/ชุมชนแห่งใหม่ต่อไป

4.3 วิเคราะห์กระบวนการเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจ

การเริ่มก่อตั้งสหกรณ์เครดิตยูเนียนขึ้นในชุมชนฟ้าใหม่ครั้งแรกเกิดขึ้นเนื่องจากความรู้สึก
ร่วมกันของคนในชุมชน (โดยเฉพาะบรรดาผู้นำชุมชนทั้งหลาย) ที่เพิ่งผ่านพ้นเหตุการณ์อันล่อแหลม
ต่อความมั่นคงในที่อยู่อาศัย จากประสบการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การรวมตัวกันของคนในชุมชนอย่าง
เหนียวแน่น เพื่อสร้างพลังต่อรองให้กับตนเอง จนกระทั่งเกิดการก่อตั้งเป็นรูปแบบ สหกรณ์ ใน
ที่สุด เมื่อได้รับการเผยแพร่แนวคิด หลักการของ เครดิตยูเนียนจากผู้นำของชมรมสหกรณ์เครดิตยู
เนียน เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน (ชลม.) ที่เข้ามาเผยแพร่แล้ว ทำให้ผู้นำชุมชน (กรรมการ
ชุมชน) ซึ่งได้รับเลือกตั้งใหม่อย่างเป็นทางการ ได้เห็นช่องทางการสร้างพลังต่อรอง โดยอาศัยกลุ่ม
อีกแนวทางหนึ่ง กรรมการผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียนท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า "การตั้งกลุ่มครั้ง
แรก ๆ อยากให้คนในชุมชนได้ช่วยเหลือกัน" หลังจากนั้นได้นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มด้วยตนเอง อาจ
กล่าวได้ว่าการก่อตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนนี้เกิดจาก ความต้องการภายในชุมชน
อย่างแท้จริง องค์กรภายนอก (ชลม.) มีบทบาทเป็นเพียง ผู้ขายความคิด เสนอ ทุนจำลอง
(model) ให้กับชุมชนเท่านั้น ความต้องการภายในชุมชนนี้เองเป็นแรงผลักดันให้เกิดการแสวงหา
รายละเอียดการจัดการใน ทุนจำลอง (Model) ขึ้น

เมื่อวิเคราะห์การเผยแพร่กิจกรรมเครดิตยูเนียนขององค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลง
แปลงโดยเจตนาแล้ว อาจถือเป็นความบังเอิญที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนขององค์กรภายนอกๆ ที่ได้เกิด
กลุ่มฯ ขึ้นจริง ๆ กระบวนการเผยแพร่ขององค์กรภายนอกในครั้งแรกเป็นไปในรูปแบบง่าย ๆ ใช้
การพูดคุยโดยการแทรกตัวเข้าร่วมในที่ประชุมของชุมชนในระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อเสนอ เค้า
โครง ขององค์กรต่อที่ประชุม โดยไม่ได้คาดหวังว่าชุมชนจะต้องจัดตั้งองค์กรฯ นี้ให้ได้ ต่อเมื่อชุม
ชนมีความพร้อมด้วยตนเองและแสวงหาความต้องการด้วยตนเองจนถึงที่สุด และได้แจ้งสภาพปัญหา
/ความต้องการไปยังหน่วยงานซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบอยู่แล้ว หน่วยงานจึงหัน
มาให้การส่งเสริม สนับสนุนการจัดตั้ง ดำเนินงานของกลุ่มอย่างจริงจังและเป็นระบบต่อไป ผู้นำ
การเปลี่ยนแปลงได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า "ตอนที่พูดไม่ได้คิดว่าจะต้องจัดตั้งให้ได้จริง ๆ พอกลับไป
ชาวบ้านได้เคลื่อนไหวจัดตั้งกลุ่มกันเอง" ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งในกระบวนการเผยแพร่ ส่ง

เสริมและสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง จนทำให้องค์กรฯ ของชุมชนมีความมั่นคงเติบโตขึ้นอย่างเข้มแข็ง คือการที่องค์กรภายนอก มิได้เร่งรัดให้ชุมชนต้องยึดถือกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในทันทีทันใดที่ได้เข้ามารับรู้การเกิดกลุ่ม (อันจะกลายเป็น กลุ่มสำเร็จรูป ไป) ถึงแม้ว่าองค์กรด้านเศรษฐกิจโดยทั่วไปจำเป็นต้องมีกฎระเบียบต่าง ๆ อย่างเข้มงวดให้สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติ เพราะหากปราศจากกฎระเบียบแล้วกลุ่มอาจจะล้มได้ง่ายเนื่องจากปัญหาต่าง ๆ (การคอร์รัปชันของกรรมการ การบริหารขาดทุน สมาชิกเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ฯลฯ) แต่องค์กรภายนอก ได้เข้ามาพร้อมกับให้กลุ่มได้ดำเนินกฎระเบียบง่าย ๆ ตามที่สมาชิกได้คิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ มีการควบคุมชี้แนะบ้างในบางแง่แก่สมาชิกถึงกฎระเบียบที่จำเป็นหรือบางจุดที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของกลุ่ม เมื่อกลุ่มเกิดการเรียนรู้อยอมรับกฎระเบียบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตจนกลายเป็นความเคยชินแล้วในระยะเวลาหนึ่ง องค์กรภายนอก จึงได้เข้ามากระตุ้นให้กลุ่มสร้างกฎระเบียบที่ เข้มข้น ขึ้นตามสภาพธรรมชาติที่เป็นอยู่ เพื่อให้กลุ่มได้เกิดพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจึงมีการตั้งเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่มในระยะต่าง ๆ ขึ้น ตัวอย่างเช่น เมื่อดำเนินงานครบ 1-2 ปี เกณฑ์มาตรฐาน คือ ควรมีระเบียบว่าด้วยแผนงานและงบประมาณประจำปี เป็นต้น เกณฑ์นี้จะมีตั้งแต่แรกตั้งกลุ่ม ดำเนินงานครบ 3 เดือน ครบ 6 เดือน ครบ 1-2 ปี และครบ 3-5 ปี อันเป็นช่วงที่กลุ่มตั้งได้นาน มีความมั่นคงในระดับหนึ่ง สามารถจัดตั้งเป็นสหกรณ์โดยสมบูรณ์แบบได้ อย่างไรก็ตามระยะเวลาที่สามารถยืดหยุ่นให้สั้นหรือยาวตามสภาพการณที่เป็นอยู่ได้ กระบวนการเผยแพร่ส่งเสริมและสนับสนุนดัง ได้กล่าวมานี้ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 สภาพเป็น กลุ่มสะสม เป็นระยะที่กลุ่มเครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่เริ่มจัดตั้งองค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลงยอมรับและถือว่ากลุ่มในขั้นนี้สามารถจะล้มได้ทุกเวลา ถือว่าในระยะนี้กลุ่มมีความมั่นคงน้อยที่สุด เป็นเพียงกลุ่มทดลองที่คนสนใจเครดิตยูเนียนมารวมตัวกันสะสมเงิน เอาระบบบัญชี/การบริหารแบบเครดิตยูเนียนไปทดลองใช้ โดยไม่ต้องมีพันธะใด ๆ กับองค์กรภายนอก ๆ หรือระบบราชการ กลุ่มสามารถดำเนินงานในระบบความสัมพันธ์ตามธรรมชาติผสมกับระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ ได้ ในระยะดังกล่าว เมื่อชุมชนได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการยอมรับกฎเกณฑ์ที่ตนเองได้ตั้งขึ้นส่วนหนึ่ง และเงื่อนไขของเครดิตยูเนียนอีก

ส่วนหนึ่งได้แล้วในระยะเวลาพอสมควร (ในเกณฑ์ของ ชสค. กำหนดไว้ 1-2 ปี) กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนขององค์กรภายนอกฯ จึงได้เริ่มเสนอเงื่อนไขให้กลุ่มเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเอง ไปสู่ขั้นตอนต่อไป

ระยะที่ 2 สถานการณ์เป็น กลุ่มสหภาพ ในขั้นนี้องค์กรภายนอกจะชักชวนให้กลุ่มฯ สมัครเป็นสมาชิกของ ชสค. เพื่อให้ได้รับสิทธิในบริการความช่วยเหลือต่าง ๆ จาก ชสค. อาทิ เช่น สิทธิในการฝาก-กู้เงินจาก ชสค. การให้ส่วนลดเอกสารดำเนินงาน บริการวิชาการ และสิทธิในการเสนอข้อคิดเห็นต่อที่ประชุมใหญ่ของ ชสค. ฯลฯ โดยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มฯ จะต้องเสียค่าบำรุงแก่ ชสค. อันถือเป็นองค์กรกลางที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่ม/สหกรณ์เครดิตยูเนียนทั่วประเทศ ตามยอดจำนวนสมาชิก ณ วันที่ 31 ธันวาคมของปีที่ผ่านมาในอัตราคนละ 15 บาท/ปี จากผลประโยชน์ที่กลุ่ม ฯ จะได้รับเมื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหภาพของ ชสค.แล้วจะเป็นเสมือนสิ่งดึงดูดใจ ให้กรรมการและสมาชิกกลุ่มฯ ได้เห็นผลดีและตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพดังกล่าว ในขณะที่เดียวกัน สิ่งดึงดูดใจ นี้ก็จะมีผลทำให้กลุ่มเครดิตยูเนียนของชุมชนฟ้าใหม่สามารถขยายจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน ในระยะเวลาต่อมา ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

ระยะที่ 3 สถานการณ์เป็น สหกรณ์เครดิตยูเนียน หรือสมาชิกสามัญของ ชสค. เมื่อกลุ่ม ฯ พิสูจน์ตัวเองมาได้ระยะหนึ่งถึงความสามารถในการใช้ กฎระเบียบ เป็นหลักในการดำเนินงานแทนการใช้ ความสัมพันธ์ ได้แล้ว องค์กรภายนอกฯ จึงจะส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มฯ เพิ่มความมั่นคงให้กับตัวเองขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง โดยการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเป็นสหกรณ์ โดยสมบูรณ์แบบตามกฎหมาย ซึ่งการจดทะเบียนนี้ทำให้สมาชิกสหกรณ์และบุคคลทั่วไปได้เกิดความเชื่อมั่นต่อความมั่นคง และต่อ เครดิต ของกลุ่มมากขึ้น เนื่องจากราชการรับรองฐานะของกลุ่ม และต้องถูกควบคุมกฎระเบียบบางส่วน โดยทางราชการ (ผ่านสหกรณ์อำเภอ) สิทธิที่จะได้รับตามกฎหมายกำหนดจากการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ เช่น ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามกฎหมายสหกรณ์ ได้รับการขอยกเว้นภาษีอากร ฯลฯ สิทธิเหล่านี้มีผลทำให้สหกรณ์ฯ สามารถขยายงานได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

กลุ่มเครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ใช้เวลาในการเปลี่ยนสถานภาพเป็น สหกรณ์ โดยสมบูรณ์แบบในระยะเวลาเพียง 2 ปีเท่านั้นนับแต่วันแรกตั้ง (ตามเกณฑ์ของ ชสค. กลุ่มที่จะตั้งเป็นสหกรณ์ฯ ควรมีระยะเวลาพิสูจน์ตัวเอง 3-5 ปี)

การส่งเสริมให้เป็นไปตามขั้นตอน 3 ระยะดังได้กล่าวมาแล้วนี้ ช่วงแรก ๆ องค์กรภายนอกฯ จะติดตามอย่างใกล้ชิด คอยเป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ ประสานงานให้กับกลุ่มฯ ทั้งในรูปการเยี่ยมชมชน เข้าร่วมการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของกลุ่มฯ หรือตามความเหมาะสม มีการเชิญคณะกรรมการกลุ่มฯ เข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรมที่องค์กรภายนอกได้จัดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ที่วิทยาลัยครูเชียงใหม่ ต่างจังหวัด ฯลฯ ร่วมกับกลุ่ม/สหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งอื่นทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ หลักสูตรเช่น เทคนิคการจัดทำบัญชีชั้นต่าง ๆ การเพิ่มเติมความรู้ข้อคิดเห็นสำหรับกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ฯลฯ เมื่อกลุ่มได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นสหกรณ์ฯ เรียบร้อยแล้ว อันหมายถึงมีความมั่นคงตามเกณฑ์แล้ว การเยี่ยมชมชน หรือการเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มขององค์กรภายนอกได้ ลดความเข้มข้น ลงเป็นลำดับ ในขณะที่การอบรม ประชุม สัมมนา ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่ในสภาพความเป็นจริงสำหรับองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนฟ้าใหม่ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการสนับสนุนในลักษณะนี้เท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะมักปรากฏว่าเมื่อมีการเชิญเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว มีบ่อยครั้งที่กรรมการกลุ่มฯ มักจะสละสิทธิ์ในการเข้าร่วม อาจเป็นเพราะว่าเสียเวลาในการทำมาหากิน และบางครั้งก็มองว่าเทคนิคต่าง ๆ ไม่จำเป็นหรือยุ่งยากเกินกว่าจะนำมาปฏิบัติในกลุ่มของตนเองได้ ฯลฯ เมื่อมีหนังสือเชิญอบรม ประชุม สัมมนา จาก สคน. มาถึงกลุ่มมักปรากฏเสมอว่ากรรมการมีการ เกี่ยงกัน เข้าร่วม แม้แต่ผู้วิจัยเองที่เป็นกรรมการคนหนึ่งในกลุ่มฯ ยังเคยถูกผู้นำกลุ่มฯ ใช้ให้เป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรม ฯ หลายครั้ง เนื่องจากกรรมการคนอื่น ไม่ยอมเข้าร่วม

ผู้นำกลุ่มคนหนึ่ง ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า "กลุ่มเราเริ่มถูกทิ้ง ผมไม่อยากให้กลุ่มจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เลย ให้เป็นอย่างเก่าดีกว่าเพราะจะได้รับความช่วยเหลือมาก ๆ" และอีกครั้งหนึ่ง ผู้นำกลุ่มคนเดียวกัน เขาได้กล่าวกับผู้วิจัยเมื่อถูกถามถึงการเชิญให้เจ้าหน้าที่องค์กรภายนอกฯ เข้ามามีส่วนร่วมรับฟัง/เสนอแนะข้อคิดเห็นของคณะกรรมการสหกรณ์ฯ ชุมชนฟ้าใหม่ในการประชุมว่า "ประชุมเล็กผมไม่เชิญ กลัวจะมาชู้น เตี๊ยะจะมาบังคับให้เป็นตามนั้นตามนี้" (ชู้น เป็นคำพื้นเมือง หมายถึง การถูกสอดแทรกโดยไม่เต็มใจ)

นอกเหนือจากคำพูดสองประโยคนี้แล้วยังมีปรากฏการณ์อีกหลายครั้งที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรฯ ของชุมชนต้องการความเป็นอิสระ โดยไม่ต้องถูกควบคุมบังคับใด ๆ จากภายนอก ในเรื่องนโยบาย

การดำเนินงาน แต่ยังคงต้องการผลประโยชน์หรือความช่วยเหลือ (ที่เป็นรูปธรรม) อยู่เสมอ สิ่งนี้เองที่เริ่มจะสวนทางกับกระบวนการส่งเสริม และสนับสนุนขององค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เห็นว่าเมื่อกลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้แล้วก็ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริม หรือช่วยเหลือกลุ่ม เครดิตยูเนียนอื่น ๆ ด้วย โดยการ ร่วมวงสัมพันธ์ กับเครดิตยูเนียนอื่น ช่วยเหลือกันและกัน รวมทั้งควรดำเนินนโยบายขยายกลุ่มให้เติบโตมากขึ้นตามไปด้วย การเติบโตของกลุ่มฯ ส่วนหนึ่งเท่ากับช่วยสร้างความเติบโตให้แก่ ชสค. ได้รับคำบำรุงตามยอดจำนวนสมาชิกมากขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งยังกลุ่มมีการติดต่อขอรับบริการจาก ชสค. ที่ทำในรูป ธุรกิจธนาคาร มาก ชสค. ก็จะมีผลกำไรมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน (ถ้าไรที่ได้ส่วนหนึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ ชสค. เองให้พึ่งตนเองได้ อีกส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมเครดิตยูเนียนให้แพร่หลายยิ่งขึ้น) ในขณะที่องค์กรภายนอกฯ มีอุดมการณ์และแนวทางดังกล่าว ภายในกลุ่มฯ ของชุมชนฟ้าใหม่เองกลับเห็นว่าความช่วยเหลือที่ได้รับจากองค์กรภายนอกฯ ที่เป็นนามธรรม (เทคนิคการบริหาร การจัดการ ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ) เพียงพอแล้ว ได้ถูกนำมาปรับเข้ากับวิถีชีวิตของสมาชิก/คนในชุมชนอย่างสอดคล้องถึงที่สุดแล้ว ในส่วนที่เป็นนโยบายหรือแนวทางข้างหน้า ควรจะเป็นเรื่องภายในกลุ่มเองที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง ปัจจุบันหากจะได้รับความช่วยเหลือ กลุ่มต้องการเพียงความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น เพื่อเอามาจัดสรรกันเอง ผู้นำกลุ่มฯ คนหนึ่งได้ให้เหตุผลที่ต้องการดำเนินนโยบายเป็นอิสระ โดยไม่ต้องปฏิบัติตามนโยบายขององค์กรภายนอกฯ ที่ต้องการให้ขยายกลุ่ม/เปิดรับสมาชิกมาก ๆ ว่าเนื่องจากยังมีปัญหาในกลุ่มอยู่มากที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ความไม่เข้าใจกันระหว่างสมาชิก การติดตามหนี้สินยังไม่มีประสิทธิภาพ การบริหารงานภายในกลุ่มยังไม่ดีพอ ฯลฯ

จากการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีในการสนับสนุนขององค์กรภายนอกฯ คือ สคน. ครั้งล่าสุด (2534) ในชุมชนฟ้าใหม่ ได้เน้นในรูป การออกหน่วยเฉพาะกิจ หลักการคือเข้าไปกระตุ้นให้กลุ่มฯ ได้ดำเนินงานอย่างเป็นระบบไปสู่เป้าหมายสูงสุดตามที่ ชสค. ได้ตั้งเอาไว้ จากในอดีตที่เห็นว่าปล่อยให้กลุ่มเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติ การออกหน่วยเฉพาะกิจจะเปรียบเสมือนเป็นปุ๋ยไปเร่งการเติบโตของต้นไม้ ขั้นตอนการดำเนินงานคือเริ่มจากการทำหนังสือถึงประธานกรรมการ เครดิตยูเนียน เพื่อเตรียมประชุม การเยี่ยมกลุ่มเพื่อขอบันทึกข้อมูล-รายงานฐานะการเงินของกลุ่ม

มาวิเคราะห์ดูฐานะ สถานภาพที่เป็นอยู่ ดูข้อเด่นข้อด้อย จุดบกพร่อง ในการดำเนินงานของกลุ่มฯ นำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อที่ประชุมคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแก้ไขจุดด้อย พัฒนากลุ่ม ไปสู่เป้าหมายด้วยตนเอง ขณะเดียวกัน การออกหน่วยเฉพาะกิจ ก็ได้มีการแนะนำ บริการต่าง ๆ ที่ ชสค. มีอยู่ เช่น ส.ก.1-ส.ก.5 (อันเป็นรูปแบบ ธุรกิจธนาคาร) ต่อที่ประชุมด้วย แนวทางปฏิบัติคือ ใน 1 ปีจะลงเยี่ยมชุมชน 3 ครั้ง

- ครั้งที่แรกให้กลุ่มเห็นปัญหา จุดมุ่งหมายของตนเอง
- ครั้งที่สองให้ความรู้เรื่องบทบาท หน้าที่แก่กรรมการกลุ่ม
- ครั้งที่สามติดตามผลงาน ประเมินผล ทบทวน

จากการเข้าร่วมกิจกรรม การออกหน่วยเฉพาะกิจ ของ สคน. ในกลุ่ม/สหกรณ์ เครดิตยูเนียนอื่น (อยู่ในชนบททั้งหมด) ผู้วิจัยพบว่าผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ประสบผลสำเร็จ ในขั้นนำพอใจทั้งหมด ผู้นำกลุ่ม/สหกรณ์ฯ เหล่านั้นต่างก็ร่วมแสดงความคิดเห็น วางกฎเกณฑ์ร่วมกัน เพื่อให้กลุ่มของตนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้ร่วมกันวางไว้อย่างขยันขันแข็ง และมีทางเป็นไปได้ แต่เมื่อกระบวนการดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในสหกรณ์ เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ ตามแนวทางและวิธีการ เช่นเดียวกันที่ปฏิบัติกับกลุ่ม/สหกรณ์ฯ ในชนบท ผลสะท้อนกลับ กลับมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

องค์กรภายนอกฯ ได้ออกหน่วยเฉพาะกิจในชุมชนฟ้าใหม่ตามขั้นตอนแรก ๆ ให้กลุ่มเห็น ปัญหา จุดมุ่งหมายของตนเอง ในเดือนสิงหาคม 2534 (กลุ่มได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ฯ มาแล้ว 3 ปี) ในขณะที่เจ้าหน้าที่ขององค์กรภายนอกฯ ต้องการให้กรรมการกลุ่มให้ความสนใจต่อสภาพ ปัญหาที่เป็นอยู่ของกลุ่มเพื่อจะได้นำไปสู่การคิดค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน กรรมการกลุ่มกลับพยายามสรุปเพื่อชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำคัญของกลุ่มคือ ปัญหากรรมการไม่ค่อยทำงาน ในทุกแนวทางที่ สคน. ได้ชี้้นำการแก้ไขปัญหา กรรมการกลุ่มมักจะมีคำตอบที่เป็นเหตุผลเฉพาะของตนเอง ทั้งสิ้น เช่น เมื่อกล่าวถึงปัญหาคนมาออกเงินน้อย มีแนวทางว่ากรรมการควรมีบทบาทกระตุ้นให้สมาชิกมาออกให้มากกว่านี้ กรรมการท่านหนึ่งได้กล่าวว่า "ชาวบ้านยากจนไม่แน่นอน เอาไปเปรียบเทียบกับเกษตรกรไม่ได้" ส่วนกรรมการอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า "กรรมการไม่แข็งถ้าจะให้กรรมการแข็งต้องมีน้ำมันหล่อลื่นเหมือนรถ" เป็นการเสนอให้องค์กรภายนอกเข้ามารับผิดชอบให้สวัสดิการแก่กรรมการกลุ่มฯ เพื่อให้กรรมการเหล่านั้นทำงานได้อย่างเต็มที่

สรุป

กระบวนการเผยแพร่ ส่งเสริม และ สนับสนุนการจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจในชุมชนแออัดขององค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระยะแรก ๆ ไม่ได้คาดหวังต่อการเกิด/ไม่เกิดขึ้นของกลุ่มเท่าใดนัก สิ่งนี้เองได้ส่งผลให้กลุ่มเกิดการเติบโตขึ้นเองอย่างเป็นธรรมชาติ ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยภายในชุมชนที่มีความต้องการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มในช่วงเวลานั้นอย่างแท้จริง ต่อมาเมื่อองค์กรภายนอกฯ ได้รับการทราบการเกิดขึ้นของกลุ่ม จึงได้เข้ามาส่งเสริมให้เกิดความมั่นคง ไปตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบมีผลทำให้กลุ่มฯ เกิดการเติบโตอย่างรวดเร็วและมั่นคงพอสมควร แต่เนื่องจากการขาดความเข้าใจในวิถีชีวิตที่แท้จริงของชุมชนแออัดขององค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เคยชินกับการส่งเสริมในชนบท ที่มีวิถีชีวิตเป็นแบบสังคมเกษตรกรรม ทำให้กระบวนการส่งเสริมในระยะต่อมา ที่สามารถใช้ได้ผลและประสบผลสำเร็จมาแล้วกับกลุ่ม/สหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งอื่นที่อยู่ในชนบท เริ่มสวนทางกับเป้าหมายของกลุ่มฯ ในชุมชนแออัด ที่ผู้คนมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูงกว่าคนในสังคมชนบท ต้องการความเป็นอิสระในการตัดสินใจทิศทางของกลุ่มด้วยตนเอง (บนพื้นฐานของวิถีชีวิต สภาพปัญหา สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ภายในชุมชน) ความเป็นอิสระของกลุ่ม หมายถึง ความต้องการ ไม่ผูกมัดตัวเอง เข้ากับกลุ่มอื่นตามแนวทางขององค์กรภายนอกฯ ที่ต้องการให้มีการสร้าง วงสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่ม/สหกรณ์เครดิตยูเนียนในบริเวณเดียวกันหรือที่อยู่ในท้องถิ่น เพื่อคอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

4.4 วิเคราะห์ความสำเร็จและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดตั้งและการดำเนินงาน

ขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

4.4.1 ความสำเร็จขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจชุมชนฟ้าใหม่

ในการศึกษานี้ สำหรับตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ได้แนวทางมาจากการวิเคราะห์ แยกแยะตัวแปรต่าง ๆ ตามข้อเสนอของ กาญจนา - กนกศักดิ์ แก้วเทพ และคนอื่น ๆ ที่เห็นว่าสามารถนำมาเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชนฟ้าใหม่ 6 ด้าน ดังนี้

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่ม ฯ

แนวโน้มการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของเงินทุนจะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าความสำเร็จขององค์กรด้านเศรษฐกิจจัดอยู่ในระดับใด ถือเป็นความสำเร็จในเชิงก้าวหน้า คือมีแนวโน้มการเพิ่มเงินทุนกลุ่ม ฯ สูงขึ้น หรือเป็นความสำเร็จในเชิงถดถอย คือมีแนวโน้มการเพิ่มเงินทุนลดลง

สำหรับองค์กร ฯ ของชุมชนฟ้าใหม่ หากพิจารณาแนวโน้มสินทรัพย์ของกลุ่มที่หมายถึงเงิน กู้ค้างชำระและเงินสด และเงินฝากธนาคารตั้งแต่เริ่มต้นแรกตั้ง ในเดือนกรกฎาคม 2529 มีเพียง 790 บาท จนกระทั่งเดือนมกราคม 2531 เพิ่มขึ้นเป็น 50,077.40 บาท และเพิ่มขึ้นเป็น 326,329.25 บาทเมื่อเดือนพฤษภาคม 2534 ตลอดช่วงระยะเวลาดังกล่าว สินทรัพย์ของกลุ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้นบางเดือนที่อาจลดลงบ้าง แต่หลังจากนั้นก็เพิ่มขึ้น

ความสำเร็จในด้านนี้ของกลุ่ม ฯ ชุมชนฟ้าใหม่จึงแสดงให้เห็นถึงความมั่นคง ความสำเร็จของกลุ่ม ฯ ในเชิงก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี ความสำเร็จในประเด็นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการเพิ่มทุนสะสมรายเดือนของสมาชิกมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่จะเกิดจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น

2. ระยะเวลาการดำเนินงานของกลุ่ม ฯ

การที่กลุ่ม ฯ สามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชนในระยะเวลาพอสมควร จนกระทั่งปัจจุบัน ย่อมแสดงให้เห็นว่าชุมชนได้ยอมรับกลุ่ม ฯ เข้าเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนของตน ตัวชี้วัดที่ตีในการตัดสินว่ากลุ่ม ฯ ประสบความสำเร็จตามประเด็นเงื่อนไขได้แก่ พัฒนาการของกลุ่ม ฯ ในระยะต่าง ๆ เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรที่ให้การส่งเสริมเครดิตยูเนียน กลุ่ม ฯ ของชุมชนฟ้าใหม่ ได้ใช้เวลาในการพัฒนาจาก กลุ่มเครดิตยูเนียน เป็น สหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยสมบูรณ์แบบ

ในระยะเวลาเพียง 1-2 ปีเท่านั้น เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้ง โดย ชสค. ที่เห็นว่ากลุ่มเครดิตยูเนียนจะเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นสหกรณ์ได้ ควรต้องพิสูจน์ความมั่นคงของตนเองให้ได้ในระยะเวลาหนึ่ง ปกติคือ 3-5 ปี แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการก้าวกระโดดของกลุ่มฯ เป็นอย่างดีมาจนกระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2534) กลุ่ม ฯ ได้ดำเนินการมาแล้วเป็นเวลา 5 ปีและมีแนวโน้มว่ายังสามารถดำเนินการต่อไปได้อีกนานพอสมควร นับตั้งแต่เริ่มต้นไปตราบเท่าที่กลุ่มยังเอื้อประโยชน์แก่คนในชุมชน

3. การเข้าร่วมมีส่วนร่วมในองค์กร ฯ ของคนในชุมชน

ความสำเร็จของกลุ่ม ฯ ในประเด็นการมีส่วนร่วมในองค์กรของคนในชุมชนอาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 ประเด็น คือ ในแง่การเพิ่มจำนวนสมาชิกกลุ่ม ฯ และในแง่การเข้าร่วมมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ฯ

จำนวนสมาชิกของกลุ่ม ฯ เช่นเดียวกับและสัมพันธ์กันกับจำนวนเงินทุนของกลุ่ม ฯ ในแต่ละช่วงที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 17 คนเมื่อแรกตั้ง (ก.ค. 2529) เพิ่มขึ้นเป็น 88 คนในเดือนมกราคม 2531 และเพิ่มเป็น 252 คนในเดือนพฤษภาคม 2534 สำหรับสถิติจำนวนสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 - 2534 ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 12 หน้า 66

ส่วนในแง่การเข้าร่วมมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ฯ ของสมาชิก ความสำเร็จในส่วนนี้อาจถือได้ว่าอยู่ในระดับต่ำ จำกัดเฉพาะอยู่ในหมู่กรรมการเครดิตยูเนียน ส่วนสมาชิกอื่นมีส่วนร่วมเพียงการรับรู้มากกว่าการมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแท้จริง โดยเฉพาะสมาชิกประเภทที่อาศัยกลุ่มเป็นทางผ่านไปสู่ผลประโยชน์อื่น มีเป็นจำนวนมากมักจะลาออกหรือขาดส่งเงิน (มีเจตนาจะลาออก) ในเวลาต่อมาเมื่อเห็นว่าประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับแต่แรกไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่คาดหวังไว้

4. ความเป็นอิสระของกลุ่มในการกำหนดนโยบาย/ทิศทางให้เป็นไปตามความต้องการของสมาชิก

นั่นคือ ความเป็นอิสระที่จะดำเนินการกลุ่มให้สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งอิสระที่จะให้กลุ่ม ฯ สนองความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ โดยเหตุที่คนในชุมชนแออัดแห่งนี้มีความเป็นปัจเจกชนสูงจึงได้สะท้อนให้เห็นในการดำเนินกิจกรรมองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ฯ ของ

ชุมชนด้วย ดังตัวอย่างเช่น ครั้งหนึ่งเมื่อผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีแนวคิดต้องการให้กลุ่ม/สหกรณ์ เคารติดยุเนี่ยนทุกแห่งมีการติดต่อช่วยเหลือกันในทุกๆระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่น ไปจนถึงระดับกว้าง ได้ชี้แนะให้กรรมการสหกรณ์ ๓ ชุมชนฟ้าใหม่ซึ่งต้องการเงินสร้างที่ทำการสหกรณ์ ๓ ว่าควรพิมพ์ซองแจกไปยังกลุ่ม/สหกรณ์ต่าง ๆ เพื่อขอรับการบริจาคเงิน เคยมีสหกรณ์อื่น ได้รับเงินจากการดำเนินงานเช่นนี้มาแล้วถึง 40,000 บาท ผลปรากฏว่ากรรมการสหกรณ์ ๓ ชุมชนฟ้าใหม่ที่ร่วมรับฟังในที่ประชุมครั้งนั้นหลายคนพูดคุยกันถึงการเคยได้รับซองขอบริจาคในลักษณะ เช่นนั้นในอดีตหลายครั้ง บางคนมีปฏิกิริยาแสดงความไม่พอใจและกล่าวว่าไม่เคยใส่เงินในซองดังกล่าวเลยเพราะไม่เห็นด้วย ผู้นำสหกรณ์ ๓ กล่าวถึงกรณีนี้ว่า "การสร้างรังของเรา เราจะสร้างกันเอง" ความเป็นอิสระของกลุ่มย่อมแสดงให้เห็นความเป็นตัวของตัวเอง เป็นองค์กรของชุมชนอย่างแท้จริง

5. ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของสมาชิก

ถือเป็นความสำเร็จที่สำคัญขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ จนอาจกล่าวได้ว่ายิ่งองค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก หรือให้ประโยชน์แก่สมาชิกรวมกลุ่มมากเพียงใด ก็ยิ่งถือว่าองค์กรประสบผลสำเร็จมากเท่านั้น แต่ถึงแม้ข้อนี้จะมีผลสำคัญในตัวเองมากเพียงใดก็ตาม ก็ไม่อาจจะละเลยตัวชี้วัดอื่นได้ เพราะหากผู้บริหารองค์กร ๓ เน้นตอบสนองความต้องการสมาชิกมากไปจนเกินขอบเขตก็อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของกลุ่ม ๓ ได้เช่นกัน

สำหรับกลุ่ม ๓ ชุมชนฟ้าใหม่ ได้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกโดยเปิดให้กู้ เป็นที่พึ่งทางการเงินแก่สมาชิกในยามขัดสนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะบริการกู้เงินซึ่งสามารถขอใช้บริการได้ทุกเวลาโดยไม่ต้องยุ่งยากเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนขัดสน ในอัตราดอกเบี้ยราคาถูกลงกว่าอัตราดอกเบี้ยในระบบในชุมชนมาก หากกู้สหกรณ์จะเสียดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน ในขณะที่กู้ในระบบเสียดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต่อเดือน สำหรับในชุมชนแออัดแห่งนี้ที่ผู้คนบางส่วนมีความไม่แน่นอนในชีวิตประจำวันสูงทั้งเรื่องอาชีพ รายได้ ฯลฯ บทบาทขององค์กร ๓ ในด้านนี้จึงมีความสำคัญ จากสถิติเมื่อ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2532 ขณะนั้นองค์กร ๓ มีสมาชิก 291 คน ปรากฏว่ามีสมาชิกรวมมาใช้บริการกู้เงินไปถึง 225 คน คิดเป็นร้อยละ 77.3 เป็นเงินทั้งสิ้น 292,450 บาท นอกเหนือจากการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกและการให้ผลประโยชน์ในรูปแบบเงินปันผลค่าหุ้นสะสมแล้วการตอบสนองความต้องการของสมาชิกด้านอื่นจะมาจากองค์กรภายนอก คือ ชสค. เป็นส่วนใหญ่ ที่สำคัญคือ สวัสดิการเงินกู้ (ส.ก.1) สวัสดิการเงินสะสม (ส.ก.2) สวัสดิการกองทุนสมทบ (ส.ก.5) (อ่านรายละเอียด ส.ก.1 ส.ก.2 ส.ก.5 ได้ในภาคผนวกหน้า 141)

6. แนวโน้มการคงอยู่

ถึงแม้กรรมการกลุ่ม ๙ บางคนจะมีความเห็นว่า "เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ยังไม่ถึงไหน" ก็ตาม แต่หากได้พิจารณาการดำเนินงานในอดีตที่ผ่านมาของกลุ่ม ๙ ที่ก้าวกระโดดอย่างรวดเร็วในช่วงต้น ๆ และเริ่มลดลงสู่ระดับคงที่เมื่อไม่นานมานี้ ก็นับได้ว่ากลุ่ม ๙ ประสบความสำเร็จพอสมควร การสามารถผ่านภาวะวิกฤตในบางช่วงมาได้ เช่น มีการลาออกของสมาชิกเป็นจำนวนมาก จากการผิดหวังในสวัสดิการกองทุนสมทบหรือ ส.ก.5 โดยมีการพุดใจมตีกกลุ่ม ๙ กันปากต่อปาก การล้มเหลวของกลุ่มเลี้ยงวัว ฯลฯ ส่วนหนึ่งเท่ากับว่ากลุ่ม ๙ ได้มีโอกาส กรองคน ที่พร้อมจะก้าวเคียงคู่ไปกับกลุ่ม ๙ อย่างแท้จริง อีกส่วนหนึ่งได้เกิดบทเรียนแก่กรรมการ/สมาชิกของกลุ่มเองในการเลือกดำเนินงานอย่างมั่นคง ช้า ๆ โดยไม่เสี่ยงมากกว่าจะเลือกก้าวกระโดดแบบเดิม

แนวโน้มการคงอยู่ของกลุ่ม ๙ หากพิจารณาตัวชี้วัด เช่น ความสามารถเลี้ยงตัวเองได้ การบริหารงานมีกำไร ไม่มีหนี้สูญมาก จำนวนสมาชิกยังคงมีอยู่พอสมควร (แสดงให้เห็นว่ากลุ่มยังมีประโยชน์ต่อชุมชนอยู่) ก็คงจะพอทำนายได้ว่ากลุ่ม ๙ ยังสามารถดำเนินกิจกรรมอยู่ได้ในระยะเวลาพอสมควรต่อจากนี้ไป แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นเงื่อนไขหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้นำกลุ่ม ๙ และการรักษา เครดิต ของผู้นำกลุ่ม ๙ ในอนาคตด้วย

กล่าวโดยสรุปสำหรับสภาพ ความสำเร็จ ขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจในชุมชนฟ้าใหม่ที่เป็นอยู่ เมื่อพิจารณาจากสภาพเงื่อนไข สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นอยู่ โดยไม่ใช้ "สายตา" ขององค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นเกณฑ์ อาจถือได้ว่าองค์กร ๙ ได้ประสบความสำเร็จในเชิง ก้าวหน้า (หมายถึงอยู่ในระดับที่อย่างน้อยสมาชิกกลุ่ม ๙ สามารถยอมรับได้) ในแง่ ฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่ม ๙ ระยะเวลาการดำเนินงาน จำนวนสมาชิก ความเป็นอิสระของกลุ่ม ๙ ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของสมาชิก และแนวโน้มการคงอยู่พอสมควร ส่วนความสำเร็จในด้านที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังขององค์กร ๙ ที่ชัดเจน คือในแง่การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ๙ ของสมาชิก ซึ่งความสำเร็จในทั้ง 2 ประเด็น ในความเป็นจริงไม่ได้หมายความว่า จะให้ผลเป็นบวกหรือลบด้านใดด้านหนึ่งโดยสิ้นเชิง ในความสำเร็จเชิงก้าวหน้าบางครั้งก็มีปัจจัยทำให้เกิดผลเป็นลบได้ เช่นเดียวกับในความสำเร็จในด้านที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังก็อาจมีปัจจัยทำให้เกิดผลเป็นบวกได้เช่นกัน

4.4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชนฟ้าใหม่

จากความสำเร็จขององค์กร ฯ ชุมชนฟ้าใหม่ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ฯ ในขั้นได้วิเคราะห์บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา และการวิเคราะห์เชื่อมโยงเหตุการณ์/ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจจึงได้แยกพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จเป็น 2 ประเด็น คือ

ปัจจัยภายนอกชุมชน

ก. ได้แก่การดำเนินนโยบายไล่ที่ชาวชุมชนผู้บุกรุกที่ดินริมคลองแม่ข่าและแนวกำแพงเมืองเก่าของเทศบาลในระยะชุมชนเริ่มก่อตัว (พ.ศ. 2527) จนทำให้ชาวชุมชนที่เดิมต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจกันและกันมากนักเกิดความจำเป็นต้องหันมาให้ความสนใจกันมากขึ้นเนื่องจากมีปัญหาร่วมกัน โดยจากการมองเห็นศักยภาพในการกำหนดนโยบายทางการเมืองระดับท้องถิ่นของคนในชุมชนโดยผ่านกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ทำให้เกิดความมั่นใจในพลังต่อรองของกลุ่มตน ที่จะทะลวงกระแสเสียงให้กับกลุ่มการเมืองใด ๆ ชาวชุมชนเกิดการเรียนรู้ว่ายิ่งกลุ่มมีสมาชิกมากเท่าใดก็จะยิ่งมีอำนาจต่อรองกับบุคคลภายนอกมากเท่านั้น การมองเห็น พลังของกลุ่ม นี้เองเป็นพื้นฐานนำไปสู่การรวมตัวขึ้นเป็นกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนในเวลาต่อมา

กล่าวโดยสรุป สำหรับปัจจัยนโยบายการไล่ที่ ที่ทำให้คนเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยจนเกิดการรวมตัวกันแสวงหาแนวทางการรวมกลุ่มรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ การจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ฯ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มรูปแบบหนึ่งที่ถูกเผยแพร่เข้ามาในช่วงเวลาดังกล่าว ประสบ ความสำเร็จ รวมทั้งส่งผลทำให้การ เข้ามีส่วนร่วมในองค์กร ฯ ของคนในชุมชนประสบผลสำเร็จด้วยเช่นกัน โดยประเด็นหลังไม่เฉพาะแต่ในอดีตเท่านั้นแม้กระทั่งปัจจุบันยังคงมีคนในชุมชนจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร ฯ เนื่องจากเหตุผลปัจจัยนี้ ดังตัวอย่างเช่นสมาชิกท่านหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยถึง เหตุผลในการสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกเมื่อไม่นานมานี้ (ขณะทำการวิจัย)ว่า "...เข้ามาเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นจะได้บมาไล่ที่เฮา" (เป็นคำพื้นเมือง หมายถึง เขา หรือ บุคคลภายนอก)

ข. การเข้ามาเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจในชุมชนแออัดขององค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

ที่ทำให้การจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์กร ๓ ประสพผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ การเข้ามาส่งเสริม ๓ ดังกล่าว สามารถแยกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ

ข.1 การให้การศึกษานอกระบบในรูปแบบต่าง ๆ

จากความรู้สึกไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยอันเกิดมาจากนโยบายไล่ที่ ชาวชุมชนแออัดแห่งนี้มีทางเลือกมากมายในการเลือกรูปแบบ กลุ่ม/องค์กรของชุมชน ให้กับตนเองโดยไม่จำเป็นต้องเป็นองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ที่ชุมชนสามารถพัฒนากลุ่มของตนให้ เป็นองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจรูปแบบ เครดิทยูเนียน ขึ้นมาด้วยตนเองได้ดัง เช่นที่เป็นอยู่ จนประสพผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากได้รับการเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ๓ ในลักษณะเป็นการศึกษานอกระบบรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

- การเผยแพร่แนวคิดเบื้องต้น เครดิทยูเนียนของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยวิธีพูดในที่ประชุมกรรมการชุมชนและชาวชุมชน ในระยะเริ่มจัดตั้งเป็นรูปแบบ ชุมชน อย่างเป็นทางการครั้งแรก โดยเหตุที่ในระยะดังกล่าวคนในชุมชน เพิ่งผ่านพ้นเหตุการณ์อันล่อแหลมต่อความมั่นคงในที่อยู่อาศัย เป็นช่วงที่คนเริ่ม เข้ามารวมตัวกันและพร้อมจะจัดตั้ง เป็นกลุ่ม/องค์กรอยู่แล้ว การได้มองเห็นภาพที่องค์กรภายนอก ๓ ได้นำเสนอครั้งนั้นทำให้คนในชุมชนเกิดช่องทางการเลือกอีกแนวทางหนึ่ง และนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจหลังจากนั้น ปัจจัยการเผยแพร่แนวคิดเบื้องต้นในลักษณะเป็น ผู้ขายความคิด ขององค์กรภายนอก ๓ จึงเป็นจุดเริ่มต้นส่วนหนึ่งที่ทำให้การจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองประสพผลสำเร็จในเวลาต่อมา

- การเข้ามาชี้แนะการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามความพร้อมของกลุ่มฯ ในระยะต่าง ๆ โดยในทันทีที่ได้เข้ามารับรู้การเกิดของกลุ่มฯ องค์กรภายนอกฯ มิได้เร่งรัดให้สมาชิกกลุ่มฯ ต้องยึดถือกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในทันทีทันใด แต่ในทางปฏิบัติได้ให้ดำเนินกฎระเบียบง่าย ๆ โดยให้สมาชิกกลุ่มมีอิสระในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย/ทิศทาง ฯลฯ ด้วยตนเอง องค์กรภายนอกฯ จะมีบทบาทควบคุม ชี้แนะเฉพาะบางกรณี que เห็นว่าจำเป็นหรือที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของกลุ่มฯ จนกระทั่งเมื่อเห็นว่ากลุ่มฯ มีความมั่นคงในระดับหนึ่ง สมาชิกเริ่มเคยชินกับกฎระเบียบที่ได้กำหนดขึ้นมาพอสมควร จึงได้เข้ามากระตุ้นให้กลุ่มสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง ในระดับที่สูงยิ่งขึ้น ไปจากที่เป็นอยู่ นั่นคือจากเดิมที่เริ่มจากสภาพการเป็นกลุ่มสะสมเมื่อแรกตั้ง กลายเป็นกลุ่มสมทบ และ กลายเป็นสหกรณ์โดยสมบูรณ์แบบในที่สุด

การเมืองค์กรภายนอกฯ เป็นเสมือน พี่เลี้ยง คอยกำกับควบคุมอยู่ห่าง ๆ ตามความเหมาะสมจึงเป็นหลักประกันความมั่นคงให้แก่กลุ่มฯ อีกทางหนึ่ง ดังนั้นปัจจัยการเข้ามาซึ่งเนะการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จึงทำให้กลุ่มฯ ประสบผลสำเร็จด้านแนวโน้มการคงอยู่ นอกจากนี้ปัจจัยดังกล่าวยังทำให้กลุ่มฯ ประสบผลสำเร็จด้านความเป็นอิสระของกลุ่มในการกำหนดนโยบาย/ทิศทางให้เป็นไปตามความต้องการของสมาชิกอีกด้วย จากการเข้ามากำกับดูแลแต่เพียงบางส่วน ส่วนใหญ่จะปล่อยให้กลุ่มฯ ดำเนินการกันเองอย่างมีอิสระ แม้ในปัจจุบันองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองฯ ชุมชนฟ้าใหม่แทบจะมีอิสระในด้านการกำหนดนโยบาย/ทิศทาง การวางกฎเกณฑ์และการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ของกลุ่มฯ โดยสิ้นเชิง ขณะที่ในทางปฏิบัติองค์กรภายนอกฯ ได้ลดบทบาทส่วนนี้ของตนลงไปมาก หลังจากที่เคยเข้ามากระตุ้นชี้แนะให้กลุ่มขยายกิจการให้เติบโตมากขึ้นและเข้าร่วมวงสัมพันธ์กับกลุ่ม/สหกรณ์ฯ อื่นมาแล้วแต่ไม่ได้ผล จึงมุ่งเฉพาะการสนับสนุนด้านผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม เช่น สวัสดิการต่าง ๆ แก่สมาชิกกลุ่มฯ เป็นสำคัญ

- การสนับสนุนให้คณะกรรมการ/สมาชิกองค์กรฯ ได้เข้าร่วมประชุม อบรมสัมมนา เพื่อเสริมความรู้ ทักษะ และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่ม/สหกรณ์ อื่น ที่จำเป็นสำหรับการบริหารและดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มโดยตรง มีผลทำให้กลุ่มฯ ประสบผลสำเร็จด้านแนวโน้มการคงอยู่ จากการที่คณะกรรมการมีความรู้ ทักษะ ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบทำให้เกิดผลกำไร ไม่มีหนี้สูญมาก และจากการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่กลุ่มฯ ในลักษณะอื่น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการสนับสนุนให้กลุ่มฯ ได้รับความรู้ ทักษะ โดยผ่านกระบวนการศึกษานอกระบบเหล่านี้ เริ่มไม่ค่อยได้รับการสนองตอบจากกรรมการกลุ่มฯ เท่าที่ควร

ข.2 การสนับสนุนให้ผลประโยชน์/สวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่มฯ

ในรูปสวัสดิการเงินกู้ (ส.ก.1) สวัสดิการเงินสะสม (ส.ก.2) และสวัสดิการกองทุนสมทบ (ส.ก.5) ขององค์กรภายนอกฯ ทำให้กลุ่มฯ ประสบผลสำเร็จด้านการเข้ามีส่วนร่วมในองค์กรของคนในชุมชน เห็นได้ชัดจากการที่มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกในองค์กรฯ เป็นจำนวนมาก เพื่อหวังผลประโยชน์จากสวัสดิการต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะระยะแรกเริ่มมีสวัสดิการกองทุนสมทบเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นชัดเจนที่สุด ผลต่อเนื่องที่ตามมาจากการมีสมาชิกเพิ่ม คือทำให้กลุ่มฯ ประสบผลสำเร็จด้านฐานะทางเศรษฐกิจคือมีเงินทุนเพิ่มขึ้น (ตามจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น) ผล

ของปัจจัยการสนับสนุนให้ผลประโยชน์/สวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่ม ฯ ประการสุดท้ายคือเป็นตัวเสริม ทำให้กลุ่มฯ ประสบผลสำเร็จด้านความสามารถในการตอบสนองความต้องการของสมาชิก

ค. การเข้ามารับรองให้เป็นรูปแบบ สหกรณ์ อย่างเป็นทางการ โดยมีสหกรณ์อำเภอเป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่ม ฯ ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมสามัญประจำปี (ที่กำหนดโดยสมาชิกส่วนใหญ่ภายใต้กฎหมายสหกรณ์) รวมทั้งเป็นผู้คอยตรวจสอบบัญชีรายรับ/รายจ่ายของกลุ่มฯ สิ่งนี้เท่ากับเป็นการป้องกันไม่ให้คณะกรรมการองค์กรฯ ดำเนินงานออกนอกกลุ่มนอกทาง ทั้งยังป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและเท่ากับช่วยให้องค์กร ฯ มีการจัดทำรายงานเอกสารทั่วไป และบัญชีรายรับ/รายจ่ายอย่างเป็นระบบ จากการทำรายงานเป็นประจำทุกเดือนสำหรับให้สหกรณ์อำเภอมาตรวจสอบตามกฎหมายสหกรณ์อีกด้วย ปัจจัยการมีสภาพเป็น สหกรณ์ ตามกฎหมายจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กลุ่ม ฯ ประสบผลสำเร็จด้านแนวโน้มนโยบายคงอยู่

ง. ปัจจัยการใช้องค์กรเพื่อการพึ่งตนเองฯ ชุมชนฟ้าใหม่เป็นสถานที่ตั้งงานแก่ชุมชนและคณะตุนานต่าง ๆ ของเทศบาล มูลนิธิศุภนิมิต และองค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยนี้เกี่ยวเนื่องกับการที่ผู้นำองค์กรฯ เป็นคน ๆ เดียวกับผู้นำชุมชน เมื่อมีการจัดสถานที่ต้อนรับผู้มาดูงานหรือมีกิจกรรมอื่นที่ใช้องค์กรฯ เป็นตัวแทนของชุมชน ผู้นำมักจะระดมทั้งกรรมการชุมชน อสม. กลุ่มแม่บ้าน และคนทั่วไปในชุมชน มาร่วมให้การต้อนรับ จัดสถานที่ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งคนเหล่านี้มีทั้งพวกที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ฯ อยู่ก่อนแล้วกับพวกที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิก การที่มีบุคคลภายนอกมาให้ความสำคัญกับองค์กรฯ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจที่มีองค์กรฯ อยู่ในชุมชน ทำให้คนเหล่านี้เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ฯ หลายคนได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกและได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ฯ อย่างขยันขันแข็งในเวลาต่อมา ปัจจัยการใช้กลุ่ม ฯ เป็นสถานที่ตั้งงานจึงมีผลทำให้กลุ่ม ฯ ประสบผลสำเร็จด้านการเข้ามีส่วนร่วมในองค์กรของคนในชุมชน

ปัจจัยภายในชุมชน

ก. ความไว้วางใจในตัวผู้นำ

ปัจจัยภายในชุมชนประการแรกที่มีผลทำให้การจัดตั้งองค์กร ฯ ในระยะแรกและการดำเนินงานในระยะต่อมาประสบผลสำเร็จ มีคนเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกมาก (อันหมายถึงการเติบโตของฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มด้วย) ได้แก่ ความไว้นื้อเชื่อใจของสมาชิกและคนในชุมชนที่เห็นว่าผู้นำกลุ่ม ฯ เป็นคนตรงไปตรงมา มั่นใจว่าจะไม่โกง แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อใจนี้ได้เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ความสำเร็จขององค์กร ฯ ในแง่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ฯ ของสมาชิกมีน้อย การกำหนดทิศทาง/นโยบายหรือการเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ สมาชิกมักมีส่วนร่วมน้อย ส่วนใหญ่จะปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม ฯ โดยเห็นว่า "เอาใจเอากัน"

ผู้นำกลุ่มที่แท้จริงของสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่มี 2 คน คือ ประธานกลุ่ม ฯ ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือในฐานะเป็นผู้มีความรู้ดี มีฐานะดี เป็นอดีตนักการเมืองกลุ่มความหวัง ตลอดจนเคยให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชนมาโดยตลอดในด้านต่าง ๆ ส่วนผู้นำกลุ่ม ฯ อีกคนหนึ่งมีตำแหน่งเป็นรองประธานกลุ่ม ฯ ปัจจุบันได้รับเลือกเป็นประธานชุมชนด้วย เป็นผู้ร่วมริเริ่มก่อตั้งกลุ่ม ฯ ครั้งแรก จึงรู้ข้อมูลสภาพของกลุ่มทุกอย่างเป็นอย่างดี เป็นผู้นำในการบริหารงานกลุ่มทางปฏิบัติโดยแท้จริง ในขณะที่ประธานกลุ่ม ฯ มีบทบาทเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแก่ที่ประชุมกลุ่ม ฯ เมื่อเห็นว่าจำเป็นเท่านั้น โดยส่วนใหญ่มักปล่อยให้กรรมการกลุ่ม ฯ คนอื่นดำเนินการกันเองอย่างมีอิสระ รองประธานกลุ่ม ฯ กล่าวว่าที่ตนเองชวนประธานกลุ่ม ฯ เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกพร้อมกับเชิญให้เป็นประธาน ฯ ในปี 2530 หลังก่อตั้งกลุ่มไม่นานนักเนื่องจากเห็นว่าตนเองไม่ต้องการเป็นประธาน ฯ ต้องการพึ่งด้านกฎหมาย และประการสุดท้ายเป็นการสร้างความเชื่อถือให้กับสมาชิกอื่นได้มาก (ประธานกลุ่ม ฯ ในขณะนั้นได้รับแต่งตั้งเป็นเทศมนตรีฝ่ายงานช่างของเทศบาลนครเชียงใหม่ด้วย) ผู้วิจัยได้สอบถามสมาชิกกลุ่ม ฯ บางท่านถึงความมั่นใจในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ฯ ได้รับคำตอบโดยสรุปคล้ายคลึงกันว่า "เชื่อมั่นเครดิตของประธานกลุ่ม ฯ"

การให้ความเชื่อถือต่อผู้นำกลุ่ม ฯ ส่งผลทำให้มีความขัดแย้งทางความคิดเห็นในการดำเนินนโยบาย/กำหนดทิศทางกลุ่ม ฯ ระหว่างสมาชิกและผู้นำกลุ่ม ฯ เกิดขึ้นน้อย ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น (ยกเว้นความขัดแย้งส่วนตัวที่เกิดจากการขอกู้เงินแล้วไม่ได้รับการสนองตอบจากผู้นำกลุ่ม

เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ) แม้แต่ในการขอมติที่ประชุมสามัญประจำปีครั้งหนึ่งเมื่อผู้นำกลุ่ม ๆ นุดซึก
 จูงพร้อมขอมติที่ประชุม สมาชิกได้ยกมือเห็นด้วยเกือบทุกครั้งจนกลายเป็นอัตโนมัติ แม้สมาชิก
 บางคนที่กำลังหันหลังคุยกันก็ได้หันหน้ากลับมายกมือในทันใด เช่นเดียวกับที่ผู้วิจัยได้สอบถามสมาชิก
 ผู้หนึ่งที่เพิ่งยกมือแสดงมติในที่ประชุมว่า ที่ประชุมกำลังขอมติเรื่องอะไร สมาชิกคนดังกล่าว
 ตอบว่า "ไม่รู้ (หัวเราะ) อย่าถามใกล้ประธานชุมชนนะ (เป็นรองประธานสหกรณ์ ฯ) เดี่ยว
 ฉันจะโดนตำ" ผลด้านอื่นสำหรับการให้ความเชื่อถือต่อผู้นำกลุ่ม ๆ คือ การเพิ่มจำนวนสมาชิกโดย
 เฉพาะผู้ที่สนิทชิดเชื้อเป็นการส่วนตัวกับผู้นำกลุ่ม ๆ และถูกชักชวนเข้าร่วมเป็นสมาชิก บาง
 ส่วนได้กลายเป็นกลุ่มคนที่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของกลุ่ม ฯ ในโอกาสต่าง ๆ เป็นอย่างดี

จากการสังเกตการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ฯ ของคนในชุมชน มักมีลักษณะดังต่อไปนี้
ประเภทที่ 1 เนื่องจากถูกชักนำให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกโดยผู้นำกลุ่ม ฯ คนเหล่านี้จำนวน
 หนึ่งเป็นผู้สนิทชิดเชื้อเป็นการส่วนตัวกับผู้นำกลุ่ม ฯ บางส่วนถูกชักนำเนื่องจากได้ร่วมกิจกรรมใน
 การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นในสังคมด้วยกันมาก่อน เช่น ร่วมเป็นกรรมการชุมชนด้วยกัน เคยผ่าน
 ประสบการณ์ถูกไล่ที่ร่วมกันมาในอดีต ฯลฯ สมาชิกประเภทนี้หลายคนได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรม
 ของสหกรณ์ อย่างแข็งขันตามที่ผู้นำ ฯ ร้องขอ อาจถือเป็นการเข้าร่วมเนื่องจากความสัมพันธ์ส่วน
 ตัวมากกว่าอย่างอื่น

ประเภทที่ 2 มีแนวโน้มว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่ม ฯ หลายรายเกิดจากการชัก
 นำหรือเอาชื่อคนร่วมครอบครัวเข้าสมัครเป็นสมาชิกด้วย มีบางรายเป็นสมาชิกกลุ่ม ฯ ทั้ง
 ครอบครัว ทั้ง ๆ ที่สมาชิกครอบครัวยังเป็นเด็ก เข้ามีส่วนร่วมในสหกรณ์ ฯ แต่เพียง "มีชื่อ"
 และ "มีเงินสะสม" เท่านั้น ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในที่ประชุมต่าง ๆ ของกลุ่ม ฯ แต่
 อย่างไรก็ดี

ประเภทที่ 3 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพื่ออาศัยกลุ่ม ฯ เป็นทางผ่านไปสู่ผลประโยชน์
 อื่นที่ ชสค. จัดให้แก่กลุ่ม ฯ ในรูปสวัสดิการหรือ ส.ก.ต่าง ๆ คนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งได้ลาออกใน
 เวลาต่อมา

ข. สถานภาพและความสามารถของผู้นำ

มีปัจจัยมากมายที่เป็นตัวหนุนให้ผู้นำกลุ่ม ฯ โดยเฉพาะรองประธานกลุ่ม ฯ ซึ่งถือเป็นผู้นำที่แท้จริงในทางปฏิบัติ เกิดทักษะและเทคนิคในการบริหารงาน นอกเหนือจากบุคลิกภาพและความสามารถที่มีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เช่น ได้รับการอบรมด้านเทคนิคต่าง ฯ ในการบริหารและการปฏิบัติงานสหกรณ์ ฯ จากองค์กรภายนอก ฯ การได้มีเวทีสำหรับพัฒนาความเป็นผู้นำจากการเป็นผู้บรรยายให้ความรู้แก่คณะผู้มาศึกษาดูงานในสหกรณ์ ฯ ชุมชนฟ้าใหม่ ตลอดจนการได้รับ เครดิต จากกลุ่มการเมืองท้องถิ่น/บุคคลภายนอกในฐานะเป็นประธานชุมชนที่ทำให้มีช่องทางติดต่อกับหน่วยงาน/บุคคลอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมสหกรณ์ ฯ โดยสะดวก

สำหรับองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ฯ ชุมชนฟ้าใหม่ ปัจจัยสถานภาพของผู้นำได้ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กร ฯ หลายด้านด้วยกัน เฉพาะที่เด่นชัดคือการที่รองประธานกลุ่ม ฯ มีสถานภาพเป็นประธานชุมชนด้วย บางกิจกรรมของชุมชนไม่อาจแยกออกจากกิจกรรมกลุ่ม ฯ ได้ เช่นเดียวกับบางกิจกรรมของกลุ่มก็ไม่อาจแยกออกจากกิจกรรมชุมชนได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น การใช้สหกรณ์ ฯ เป็นที่ดูงานของชุมชน/คณะดูงานอื่น เป็นต้น ทำให้องค์กร ฯ ชุมชนฟ้าใหม่สามารถแทรกตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนส่วนรวมได้ในระดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับเดิมที่ผู้นำกลุ่ม ฯ ยังไม่ได้เป็นประธานชุมชน ที่ระยะนั้นคนในชุมชนส่วนอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเกิดความรู้สึก แปลกแยก ต่อกัน ปัจจัยนี้ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในด้าน แนวโน้มการคงอยู่ของกลุ่ม ฯ พอสมควร

ส่วนความสามารถของผู้นำ คือประธานกลุ่ม ฯ ผู้เคยเป็นทนายความ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปทั้งในและนอกชุมชน และรองประธานกลุ่ม ฯ ผู้เป็นแกนนำร่วมก่อตั้งกลุ่ม ฯ อย่างเอาจริงเอาจังมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งปัจจุบันนี้ นอกเหนือจากส่งผลกระทบต่อ แนวโน้มการคงอยู่ของกลุ่ม ว่าจะมีความมั่นคงพอสมควรและ ระยะเวลาการดำเนินงานของกลุ่ม ที่ทำให้กลุ่ม ฯ สามารถ ก้าวกระโดด เป็นสหกรณ์ในระยะเวลานั้นแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อ ความเป็นอิสระของกลุ่ม ในการกำหนดนโยบาย/ทิศทางอีกด้วย แสดงออกโดยการไม่เชิญเจ้าหน้าที่ขององค์กรภายนอก ฯ ให้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นกับคณะกรรมการกลุ่ม ฯ เหมือนที่เคยเป็นในอดีต ทั้งนี้เพื่อป้องกันตนเอง กลัวว่าจะถูกชี้นำการกำหนดนโยบาย/ทิศทางให้ เป็นไปตามแนวทางขององค์กรภายนอก ฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการขยายกลุ่มให้ใหญ่ขึ้น (โดยเพิ่มจำนวนสมาชิก

ให้มากขึ้น) และการนำกลุ่ม ฯ เข้าร่วมวงสัมพันธ์ กับกลุ่ม/สหกรณ์เครดิตยูเนียนอื่น เพื่อช่วยเหลือกันและกัน ที่ผู้นำองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ฯ ชุมชนฟ้าใหม่เห็นว่ายังไม่จำเป็น

ค. ความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Sense of Belonging) ของผู้ร่วมก่อตั้งองค์กร เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดตั้งองค์กร ฯ และการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมองค์กรของคนในชุมชนในระยะแรกตั้งมาจนถึงปัจจุบัน เกิดขึ้นเนื่องจากการแบ่งพรรคแบ่งพวกในคณะกรรมการชุมชนที่ได้รับเลือกตั้งใหม่อย่างเป็นทางการครั้งแรก ระหว่างกลุ่มประธานชุมชนและกลุ่มรองประธานชุมชน (ในขณะนั้น) มีผู้ที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์และรู้ข้อมูลเป็นอย่างดี ได้สนับสนุนเหตุผลดังกล่าวนี้หลายท่าน แต่มีคำอธิบายชัดเจนที่สุด โดยกรรมการกลุ่มที่ร่วมก่อตั้ง ฯ ผู้หนึ่ง ได้ตั้งข้อสังเกตกับผู้วิจัยว่าสาเหตุที่ทำให้การจัดตั้งองค์กร ฯ ประสบผลสำเร็จนี้คือจากการทะเลาะกัน ทำให้กรรมการชุมชนฝ่ายหนึ่งคิดยึดเอากลุ่มเครดิตยูเนียนเป็นหลัก ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งยึดเอาตำแหน่งกรรมการชุมชนเป็นฐานของอำนาจ (มีการแบ่งแยกฐานของอำนาจแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน) โดยต่างฝ่ายต่างมีทิฐิและมีการแข่งขันกัน ดังเช่นสมาชิกของฝ่ายหนึ่งได้กล่าวถึงผู้นำในกลุ่มตนว่า "คุณประเสริฐเป็นคนดีเลยช่วยกันทำให้ (กลุ่มเครดิตยูเนียน) สำเร็จ ถ้าไม่สำเร็จจะอายเขา" เมื่อมีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนอย่างเป็นทางการในครั้งต่อมา ฝ่ายที่อิงกลุ่มเครดิตยูเนียนได้รับเลือกตั้งเป็นประธานชุมชน มีผลทำให้กลุ่ม ฯ ได้รับ เกรดดีเพิ่มสูงขึ้นจากการเปิดตัวขึ้นเป็นองค์กรระดับชุมชนอย่างแท้จริง (จากเดิมทำกันแบบเงิบ ๆ ไม่อิงกลุ่มเข้ากับชุมชนมากนัก) ในขณะที่อีกฝ่ายได้วางมือจากกิจกรรมส่วนรวม หันไปมุ่งงานอาชีพส่วนตัวเพียงด้านเดียว ผู้นำฝ่ายก่อตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียนได้กล่าวกับผู้วิจัยว่ากลุ่ม ฯ เกือบล้มหลายครั้ง เพราะมีคนขัดขวางมาก หากผู้ร่วมก่อตั้งไม่สู้พากันถอยกลุ่ม ฯ ก็จะล้มทันที เขากล่าวให้ความเห็นว่าถ้าทำไม่สำเร็จแล้ว "มันน่าอาย"

ข้อน่าสังเกตคือ แกนนำของกลุ่มเครดิตยูเนียนในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลน้อยมาก กรรมการกลุ่มชุดปัจจุบันส่วนหนึ่งยังคงเป็นชุดที่ร่วมก่อตั้งระยะแรก อีกส่วนหนึ่งเป็นกรรมการใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งมาสมทบภายหลัง (ในการประชุมสามัญประจำปี 2534 ที่ประชุมได้ทำการเลือกตั้งกรรมการกลุ่ม ฯ ชุดใหม่ซึ่งก็คือชุดเดิมจากปี 2533 ทั้งหมดนั่นเอง)

ง. ความต้องการหลักประกันความมั่นคงแก่ตนเองและครอบครัวของคนในชุมชนแออัด
 ดังได้กล่าวมาแล้วถึงสภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนแออัดแห่งนี้ ที่ส่วนหนึ่งขาดความแน่นอน
 ในเรื่องรายได้ ขาดหลักประกันความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ขาดความแน่นอนในที่อยู่อาศัย ฯลฯ
 คนในชุมชนจึงแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวที่จะเป็นหลักประกันความมั่นคงให้แก่ตนเองในยามประสบปัญหา
 ได้รับความเดือดร้อน ที่เป็นอยู่คือ การเต็มใจเข้าสู่ระบบผู้ให้อุปถัมภ์-ผู้รับการอุปถัมภ์ การเข้า
 ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ของชุมชน ฯลฯ รวมทั้งเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เครดิตยู
 เนี่ยนชุมชนฟ้าใหม่

สมาชิกสหกรณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิก ๓ กับผู้วิจัย ทั้ง ๆ ที่เห็นว่า
 "สหกรณ์ไม่ค่อยมีประโยชน์เท่าไร ลู้ธนาคารไม่ได้ ให้ออกเบี้ยมากกว่า ไม่ยุ่งยากด้วย ไม่
 จำเป็นต้องมาฝากประจำ มีก็ฝากไม่มีก็แล้วไป แต่สหกรณ์ ๓ ถ้าไม่ฝากก็มีปัญหายุ่งยาก" แต่ที่ตน
 เองเข้าร่วมเนื่องจากเหตุผล "หวังว่าถ้าตายสหกรณ์ ๓ จะสมทบให้อีก 1 เท่าของเงินที่สะสมอยู่
 เอาไว้เป็นหลักประกันแก่ลูกเมีย" แสดงให้เห็นถึงความต้องการหลักประกันความมั่นคงแก่ครอบ
 ครัวที่มีผลทำให้เกิดการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในองค์กร ๓ ในที่สุด

ความต้องการหลักประกันด้านการเงินในยามเจ็บป่วย หรือยามขัดสนกระชั้นหันก็เป็นอีก
 ประเด็นหนึ่งส่งผลต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ๓ ของคนในชุมชน หญิงที่ยากจนในชุมชนผู้
 หนึ่งเห็นว่า "ยูเนี่ยนแบ่งใจหาคนทุกข์คนยาก เวลาเจ็บป่วยก็ไปกู้ได้" (หมายถึง สหกรณ์ ๓ ให้
 ความเห็นอกเห็นใจต่อคนยากจน ให้กู้ได้ในยามเจ็บไข้ได้ป่วย) จากการสอบถามข้อมูลจากผู้
 ในชุมชนทำให้ทราบว่า การกู้เงินนอกระบบจากนายทุนเงินกู้จะเสียดอกเบี้ยร้อยละ 20 บาทต่อ
 เดือน โดยไม่ต้องวางหลักทรัพย์สินใด ๆ มาค้ำประกัน แต่ผู้กู้ต้องมีเครดิต/ฐานะดีพอสมควร อย่าง
 น้อยก็ในระดับที่ผู้ให้กู้ยอมรับและเชื่อใจได้ แตกต่างจากสหกรณ์ ๓ ที่เสียดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 2
 บาทต่อเดือน เครดิตของผู้กู้ กลุ่มจะพิจารณาจากการสะสมเงินรายเดือนหรือการชำระเงินต้น
 ในอดีตว่ามีความสม่ำเสมอตรงตามสัญญาอย่างน้อยเพียงใดเป็นประการสำคัญ ส่วนเรื่องฐานะเป็น
 เรื่องที่พิจารณารองลงมา แต่หากเป็นการกู้ฉุกเฉินที่ผู้กู้ได้รับความเดือดร้อนจริง ๆ จะสามารถกู้
 ได้ทันที ในอัตราครึ่งละไม่เกิน 1,000 บาท โดยไม่ต้องใช้ผู้ค้ำประกัน

ความต้องการหลักประกันความมั่นคงแก่ตนเองและครอบครัวนี้จึง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดตั้ง และการดำเนินงานขององค์กร ฯ ในด้านการเข้ามีส่วนร่วมในองค์กรของคนในชุมชน (จำนวนสมาชิก) ประสบผลสำเร็จ

จ. ลักษณะทางกายภาพของชุมชน

การตั้งบ้านเรือนที่เรียงตัวยาวไปตามลำคลองและถนน รวมถึงความยากลำบากในการ
เข้าออกบ้านพักอาศัยของคนในชุมชนบางจุด มีผลทำให้คนในชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กันเฉพาะ
ในเขตละแวกบ้านเดียวกันเท่านั้น ยังมีคนในเขต 3 (บนกำแพงเมืองเก่า) คนในเขต 4 (เกือบทั้งหมด) และคนในเขต 2 (ด้านทิศใต้ติดคลองแม่ข่า ทางไปมาไม่สะดวก) อีกจำนวน
มากที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ฯ ชุมชนฟ้าใหม่ ในขณะที่มี
คนจากเขตเหล่านี้อีกส่วนหนึ่ง (จากเขต 3 ร้อยละ 4.7 และ เขต 4 ร้อยละ 1.7) ได้สมัคร
เข้าเป็นสมาชิกองค์กร ฯ แล้ว แต่ก็ไม่เคยเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ฯ เลย
ยกเว้นการมารับเงินปันผลตอบแทนในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี

ฉ. ความเป็นปัจเจกชน

ความเป็นแหล่งรวมของคนที่เคยมีวิถีชีวิต ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกันมา
อยู่รวมกันรวมทั้งเงื่อนไขความแตกต่างกันทางด้านอาชีพที่หลากหลาย เวลาทำงาน (บางคนทำ
งานกลางวันในขณะที่บางคนทำงานกลางคืน) ฯลฯ ที่ทำให้คนไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความ
เป็นปัจเจกชนสูง ส่งผลต่อการดำเนินงานในองค์กร ฯ ของชุมชนที่ต้องการให้องค์กรเป็นตัว
ของตัวเองมีอิสระในการกำหนดทิศทาง/นโยบายด้วยตนเอง รวมทั้งไม่ต้องการผูกมัดสหกรณ์ ฯ
เข้ากับกลุ่ม/สหกรณ์ เครดิตยูเนียนอื่น

ปัจจัยนั้นนอกเหนือจากส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานขององค์กร ฯ ในด้าน
ความมีอิสระของกลุ่มแล้ว ยังได้ส่งผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มให้เป็นไป
อย่างหลวม ๆ อีกด้วย เนื่องจากสมาชิกแต่ละคนต่างก็ใช้ชีวิตส่วนตัวไปในแนวทางของตนเองและ
ให้ความสนใจต่อกิจกรรมส่วนตัว มากกว่าส่วนรวม

ช. ความยืดหยุ่นและความอึดหยุ่นต่อกัน

เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้องค์กร ฯ สามารถยืนหยัดอยู่ได้ในชุมชนจนถึงทุกวันนี้ เป็นปัจจัย
ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ฯ ด้านระยะเวลาการดำเนินงานของกลุ่ม ทำให้กลุ่มสามารถยืนหยัดอยู่ได้

จนถึงทุกวันนี้ เนื่องจากคนในชุมชนบางส่วนมีความไม่แน่นอนในเรื่องอาชีพและรายได้ บางครั้งก็ตกงานติดต่อกันหลายวัน บางครั้งก็ได้เงินเป็นก้อน ทำให้มีการออมเงินไม่สม่ำเสมอ ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ทุกคนต้องมาสะสมค่าหุ้นในทุกต้นเดือน สำหรับในกลุ่ม/สหกรณ์เครดิตยูเนียนอื่น การผิดสัญญา ในลักษณะนี้มักจะมีกฎเกณฑ์ให้สมาชิกต้องเสียค่าปรับให้แก่กลุ่ม ในขณะท้องคร ๔ ชุมชนฟ้าใหม่ไม่ได้ตั้งกฎเกณฑ์ดังกล่าวไว้ มีสมาชิกหลายคนมาสะสมเงินล่วงหน้า- ย้อนหลังตามสภาพเงื่อนไขรายได้ที่เป็นจริงของแต่ละคน ความยืดหยุ่นและการอ้อมอ่วยต่อกัน ในลักษณะดังกล่าวในความเป็นจริง ไม่ได้เป็นสิ่งพึงปรารถนาของคณะกรรมการองค์กรฯ แต่ก็ต้องยอมรับเพราะนี่คือสภาพวิถีชีวิตที่เป็นอยู่จริงของสมาชิกร่วมชุมชน

สำหรับความไม่แน่นอนในอาชีพและรายได้ของคนในชุมชนนี้ ส่วนหนึ่งได้ส่งผลให้ความสำเร็จด้านฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มไม่เติบโตเท่าที่ควร และส่งผลทำให้กลุ่มไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก โดยการปล่อยกู้ได้อย่างเต็มที่ ที่เป็นอยู่สำหรับองค์กร ๔ ชุมชนฟ้าใหม่ ปล่อยให้สมาชิกกู้ได้เพียง 2 เท่าของเงินค่าหุ้นสะสมที่สมาชิกมีอยู่เท่านั้น

๕. ปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจชุมชนฟ้าใหม่ อาทิเช่น

- การผ่านประสบการณ์ความล้มเหลวของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนซ้ำแล้วซ้ำเล่า เช่น กองทุนยา กลุ่มเลี้ยงวัว และกลุ่มต่าง ๆ ที่ปัจจุบันเหลือแต่ชื่อโดยไม่มีกิจกรรมจริง ๆ จึง ทำให้ความกระตือรือร้นเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ๔ ของคนในชุมชนลดน้อยลง

- มีสมาชิกองค์กร ๔ ชุมชนฟ้าใหม่ซึ่งมีฐานะปานกลางค่อนข้างดีบางท่านได้กล่าวถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกว่าเนื่องจากต้องการช่วยเหลือกันและกัน ต้องการเข้ามีส่วนร่วมในกลุ่ม โดยเอาเงินมา "ฮ่อมกัน" (หมายถึง เอาเงินมาออมหรือรวมเข้าด้วยกัน) ใครเดือดร้อนก็มายืมไป ปัจจัยความต้องการช่วยเหลือกันนี้ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานขององค์กร ๔ ด้านจำนวนสมาชิก ฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ๔ ในระดับที่ไม่เข้มข้นนัก

- การใช้ระบบ ตัวแทนครอบครัว สำหรับบางครอบครัวที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรฯ หลายคนแต่มีจะส่งคนเป็นตัวแทนครอบครัวเข้าร่วมประชุมหรือร่วมกิจกรรมใด ๆ

ขององค์กรฯ เพียงคนเดียว ในขณะที่ข้อกำหนดของการประชุมสหกรณ์ ฯ ทุกครั้งจะดำเนินการได้ ต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ต่ำกว่า 1 ใน 2 ของสมาชิกทั้งหมด และสมาชิกจะมีสิทธิออกเสียง แสดงมติในที่ประชุมได้คนละ 1 เสียงเท่าเทียมกัน ทำให้การประชุมของสหกรณ์ ฯ หลายครั้งต้อง ล่าช้า การเรียกร้องให้สมาชิกทั้งหมดเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ กลายเป็นเรื่องวุ่นวายและ นำไปเป็นอุปสรรคสำหรับคณะกรรมการ ฯ โดยเฉพาะการเรียกประชุมแต่ละครั้งต้องไปเกณฑ์สมาชิกให้ เข้าร่วมจนครบตามจำนวนเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ปัจจุบันระบบตัวแทนครอบครัวจึงส่งผลในเชิง เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร ฯ ของสมาชิก

4.5 วิเคราะห์ผลกระทบที่องค์กรฯ เพื่อการพึ่งตนเอง ฯ มีต่อชาวชุมชนในด้านต่าง ๆ

การจัดตั้งองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจขึ้นในชุมชน ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ ชุมชน ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. ด้านเศรษฐกิจ

- ทำให้ชุมชนได้มีแหล่งเงินกู้เป็นของตนเอง มีสมาชิกองค์กร ฯ หลายคนได้กล่าว สนับสนุนถึงผลดีของการมีแหล่งเงินกู้เป็นของตนเองในชุมชน อาทิเช่น "ดอกเบี้ยวราคาถูก ฝาก ง่าย กู้ง่าย" "กู้ได้ทุกวัน ในขณะที่ธนาคารเปิด-ปิดเป็นเวลา" "มีบริการกู้ฉุกเฉิน เป็นที่พึ่งได้ ในยามเข้าตาจน" ฯลฯ จากการสังเกต เนื่องจากวงเงินที่ปล่อยกู้ยังไม่สูงมากนัก (กู้ฉุกเฉินวง เงินไม่เกิน 1,000 บาท ส่วนกู้สามัญให้กู้ได้เพียง 2 เท่าของเงินสะสม) ทำให้ส่วนใหญ่จึง เป็น การกู้เพื่อนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าใช้จ่ายยามขัดสนกระทันหัน ค่าใช้จ่ายในการจัด งาน/พิธีกรรม ค่าเล่าเรียนลูก ฯลฯ มากกว่านำไปลงทุนประกอบอาชีพ

ในขณะที่สมาชิกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าองค์กร ฯ เป็นแหล่งการเงินที่กู้ยำนั้น ยังมีสมาชิกอีก กลุ่มหนึ่งที่มีความเห็นแตกต่างออกไป โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขขององค์กร ฯ อย่างครบถ้วน เมื่อกฎเกณฑ์กำหนดให้การขอกู้ต้องผ่านการพิจารณาจากกรรมการฝ่ายเงินกู้ก่อน เพื่อดูว่ามีการสะสมสม่ำเสมอมากน้อยเพียงใด ชำระเงินกู้กำหนดสิ้นแล้วหรือไม่ ฯลฯ การติด ฎาระเบียบเหล่านี้ทำให้คนเหล่านี้บางส่วนได้ลาออกไป บางส่วนไม่สนใจที่จะสะสมเงินในเดือนต่อไป และหันไปกู้เงินจากนอกระบบเช่นเดิม

- คนในชุมชนมีหลักประกันแก่ตนเองและครอบครัวในระดับหนึ่งจากสวัสดิการที่สหกรณ์ได้จัดให้แก่สมาชิก (โดยการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก คือ ชุมชมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย) สวัสดิการ เช่น เมื่อสมาชิกเสียชีวิตในขณะยังผ่อนชำระเงินกู้จากสหกรณ์ไม่หมด นอกเหนือจากหนี้ค่างชำระจะถูกยกเลิกไป โดยครอบครัวหรือทายาทจะได้รับเงินสะสมคืนทั้งหมด (โดยไม่ต้องหักไปใช้หนี้ที่ค้างค้างแต่อย่างใด) แล้ว ในขณะเดียวกันก็จะได้รับเงินสมทบเพิ่มเติมตามเงื่อนไขของ ส.ก.1 และ ส.ก.2 อีกด้วย และหากสมาชิกที่เสียชีวิตได้สมัครเป็นสมาชิกของสวัสดิการกองทุนสมทบ (ส.ก.5) ครอบครัวหรือทายาทก็จะได้รับเงินผลประโยชน์อีกส่วนหนึ่งต่างหาก ตามเงื่อนไขของ ส.ก.5 อีกด้วย

ข. ด้านสังคม

- ชุมชนได้เกิดกลุ่มทางสังคมขึ้น ได้มี เวที เพื่อพบปะสังสรรค์กันทางสังคม (Social Interaction) มีการพบปะติดต่อกันในหมู่สมาชิกและกรรมการในรูปของการประชุม การร่วมให้การต้อนรับคณะดูงานจากสถานศึกษาหรือชุมชนอื่นที่มาดูงานสหกรณ์ ฯ ของชุมชนฟ้าใหม่ จากเดิมที่บางคนอาจไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย หรือรู้จักกันแต่เพียงเคยเห็นหน้า มีความสัมพันธ์กันเฉพาะกลุ่ม เครือญาติบ้านใกล้เรือนเคียง ทำให้ได้มีโอกาสมาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น / ปัญหาต่อกัน มีการได้ถามสารทุกข์สุกดิบซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีอันเป็นพื้นฐานของการทำงานร่วมกลุ่ม

- การเกิดกิจกรรมอันต่อเนื่อง ที่สำคัญได้แก่ การเกิดกลุ่มเลี้ยงวัวของสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ ผลกระทบขององค์กร ฯ ในประเด็นนี้พบว่าไม่ก่อให้เกิดความประทับใจแก่สมาชิกกลุ่มเท่าใดนัก แต่ผลดีของความล้มเหลวของกลุ่มเลี้ยงวัวในทางอ้อมคือ ได้กลายเป็นบทเรียน/ประสบการณ์อันมีค่าต่อบรรดาผู้นำ/สมาชิกกลุ่ม ฯ ในเวลาต่อมาให้หันมาคำนึงถึงการให้เครดิตแก่คนร่วมชุมชนเดียวกันด้วย โดยเฉพาะประเด็นที่แต่ละคนสามารถเคลื่อนย้ายเข้าออกชุมชนได้ทุกเวลา ไม่มีหลักประกันในที่อยู่อาศัย การปล่อยกู้หรือให้เครดิตแก่กันและกันในเวลาต่อมาจึงค่อยเป็นค่อยไป ให้กลุ่มก้าวไปอย่างช้า ๆ แต่มั่นคงมากขึ้น

กิจกรรมต่อเนื่องอีกประการหนึ่งของกลุ่ม ฯ คือ เปิดให้มีบริการรับฝากเงิน (ดังเช่น ธนาคารการเงินทั่วไป) แก่คนในชุมชน เกิดขึ้นจากการเข้ามาสนับสนุนทุนการศึกษาของมูลนิธิ

ศุภานิมิตแก่เด็กในชุมชน ผู้นำกลุ่ม ฯ ซึ่งเป็นประธานชุมชนด้วย เห็นว่ากลุ่ม ฯ น่าจะได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วยในฐานะเป็นองค์กรทางการเงินของชุมชน เพื่อให้เด็กและผู้ปกครองได้รับความสะดวกสบายในการฝาก-ถอนเงิน จึงได้ประชุมผู้ปกครองเด็กเปิดให้มีบริการดังกล่าว และได้รับการสนองตอบจากผู้ปกครองเด็กนักเรียน นำเงินมาฝากไว้กับกลุ่ม ฯ เป็นอย่างดี มีการฝากเพิ่มหรือถอนออกได้ตามความสะดวกและความพอใจ

ค. ด้านการเมือง

- องค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่ขัดแย้งกันในชุมชน โดยเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างคณะกรรมการชุมชนชุดแรกที่ได้รับเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ องค์กรฯ ได้ถูกใช้เป็นฐานอำนาจของฝ่ายรองประธานชุมชน (ในขณะนั้น) และพรรคพวก ในขณะที่อีกฝ่ายยึดถือเอาตำแหน่งกรรมการชุมชนเป็นหลัก องค์กรเพื่อการพึ่งตนเองฯ ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของฝ่ายหนึ่ง โดยมีสมาชิกในองค์กรฯ บางส่วนแสดงตนเป็นพรรคพวกอย่างชัดเจน ในขณะที่สมาชิกที่เหลือไม่แสดงตนเข้าร่วมมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งนี้ ส่วนพรรคพวกของฝ่ายตรงข้ามที่เคยเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรฯ มาก่อนเมื่อแรกตั้ง ได้พากันลาออกไปในเวลาต่อมา

ง. ด้านการรับรู้ข่าวสาร

- ไม่มี

จ. ด้านอื่น ๆ อาทิเช่น

- ทำให้คนในชุมชนได้หันมาทบทวนการให้เครดิตและความไว้วางใจต่อกันมากยิ่งขึ้น จากเดิมการปฏิบัติต่อกันระหว่างคนในชุมชนมักเป็นไปในรูปแบบง่าย ๆ ไม่รัดกุม ต่อมาเมื่อเกิดองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจขึ้น ชาวชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันว่า ไม่อาจใช้ความสัมพันธ์ตามธรรมชาติแบบเดิมในเรื่องของผลประโยชน์ได้อีกต่อไป จำเป็นต้องใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการเข้ามาแทนที่ให้รัดกุม จากตัวอย่างที่ให้เห็นจากความผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำเล่าที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ฯ เช่น การกู้ยืมเงินแล้วมีเจตนาผิดสัญญาของสมาชิกหลายครั้งหลายหน ความล้มเหลวของกลุ่มเลี้ยงวัว ฯลฯ อันเกิดขึ้นเนื่องจากใช้ความไว้วางใจต่อกันเพียงประการเดียวเป็นหลัก

- การได้เรียนรู้ร่วมกันโดยผ่านกระบวนการประชุม อบรม สัมมนา ฯลฯ ทำให้คนในชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กร ฯ โดยเฉพาะคณะกรรมการ ฯ ได้เกิดการเคยชินกับการใช้ระเบียบกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการ ทั้งในการประชุมที่ต้องมีวาระการประชุม การขอมติและบันทึกผลการประชุมไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง และการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ขึ้นบังคับใช้ภายในกลุ่ม

ความเคยชินกับสิ่งที่เป็นทางการนี้ ได้ส่งผลไปยังการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนส่วนอื่นของคนในชุมชนด้วย เช่น เมื่อชุมชนได้รับเงินสนับสนุนเป็นค่าซ่อมแซมสะพานไม้ข้ามคลองแม่ช่าจากมูลนิธิศุภนิมิต คณะกรรมการชุมชนซึ่งส่วนหนึ่งก็คือสมาชิกองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง ฯ ได้แต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นรับผิดชอบเรื่องดังกล่าวเป็นการเฉพาะและอีกครั้งหนึ่งเมื่อมูลนิธิศุภนิมิตได้มอบเงินแก่กรรมการชุมชนไว้ใช้เป็นทุนดำเนินงาน ก็ได้มีการเรียกประชุมเพื่อร่างระเบียบการใช้เงินดังกล่าวอย่างเป็นทางการพร้อมกับแต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ดูแลจ่ายเงินเป็นการเฉพาะด้วย

ภาพประกอบที่ 15 ผลการศึกษา

